

visserligen uti § 21 af Kammarens arbetsordning, att Kammarén skall, utan föregående öfverläggning, besluta, huruvida ett spörsmål, sådant som det nu i fråga varande, må få framställas eller icke; men i detta stadgande förefinnes, efter min uppfattning, icke något hinder för bifall till begäran om ett slikt ärendes bordläggning.

I Herr Sjöbergs begäran förenade sig flera af Kammarens ledamöter; och blef den i enlighet dermed afgifna propositionen med ja besvarad samt ärendet alltså hos Kammarén bordlagdt.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag rörande de beslut, som innehållas i detta protokolls 2 och 3 §§.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. Husberg.

Onsdagen den 22 Februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

I anledning af sjukdomsförfall för Sekreteraren fördes, på anmodan af Herr Talmannen, protokollet i detta sammanträde af undertecknad, notarie hos Kammarén.

§ 2.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

§ 3.

Herr Hanson anmälde, att Herr *Hjelm* under natten häftigt insjuknat och derföre ej kunde infinna sig i detta Kammarens sammanträde.

§ 4.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Utlåtande N:o 10, angående reglering af utgifterna under Riks-statens första hufvudtitel;

Ordet begärdes af

Herr Jöns Pehrsson: Herr Talman! mine Herrar! Ehuru det icke torde vara särdeles stor utsigt för framgång af det af mig framställda förslag rörande nedsättning i anslaget till Kongl. hofstalets utfodring med 15,000 R:dr och det således kan anses öfverflödigt att yttra sig härom, har det dock blifvit sed att en motionär bör tala till försvar för sitt förslag. Jag skulle ändock icke hafva nu begärt ordet, om icke motiveringen af Utskottets utlåtande härutinnan innehölle en sats, mot hvilken jag för min del vill protestera. Utskottet har såsom skäl för afstyrkande af bifall till min motion anfört den omständighet att, sedan mina vid flera föregående riksdagar väckta förslag om nedsättning af anslag inom Första hufvudtiteln lemnats utan afseende, "några förändrade förhållanden, som böra på bedömandet af denna fråga inverka, sedermera icke tillkommit". Jag kan ej förstå, hurudana händelser Utskottet önskar skulle hafva inträffat, som kunde innebära nog talande skäl för en nedsättning af anslaget i fråga. En talare har vid remissen af den Kongl. propositionen om statsverkets tillstånd och behof yttrat att man frågar sig hvarföre — när eljest alla landets innebyggare behöfva underkasta sig betydliga nya bördor för landets försvar — Konungen och det Kongl. huset allena skola anses fritagna från denna medborgerliga pligt. Detta är, enligt min tanke, ett nog talande skäl dertill att man bör tillse, om icke äfven på denna hufvudtitel någon inkomst skulle kunna genom besparing beredas i likhet med hvad man föreslagit rörande andra hufvudtitlar. Det är visserligen sannt att den summa, hvarmed jag yrkat att ifrågavarande anslag måtte nedsättas, ej är betydlig, men lika ovedersägligt är det dock att många bäckar små göra en stor å. Om man ej börjar att spara på anslagen inom en titel, lärer någon besparing inom de andra icke göras. Jag finner icke någon konsekvens i Utskottets utlåtanden rörande dessa hufvudtitlar, som nu framlagts till Riksdagens pröfning, då man till exempel vill neka en fattig vaktmästare en behöflig löneförhöjning, under det man förklarar att någon nedsättning i de stora anslagen inom Första hufvudtiteln omöjligen kan ske. Frågan är blott den, huruvida Riksdagen har rätt och befogenhet att nedsätta ett anslag på denna titel. Eger Riksdagen denna rätt, kan det ej vara orätt, att denna Kammare, denna folkvalda församling visar sig vara vald af folket och tillser att alla möjliga nedsättningar göras. Jag förutser väl att, äfven om mitt förslag vunne Andra Kammarens bifall, det likväl skulle falla vid den gemensamma voteringen af båda Kamrarne, men genom bifall till mitt förslag skulle denna folkvalda församling gifva ett prof på sin vilja att göra hvad rätt och billigt är, och jag är öfvertygad derom att ingen förnekar billigheten i mitt förslag. Väl hade jag kunnat inskränka mitt förslag till en anhållan, att Riksdagen ville till Kongl. Maj:t aflåta en underdånig skrifvelse i ämnet, men äfven om det lyckats att drifva fram ett sådant förslag i denna Kammare, hade förslaget ändock fallit i Första Kammaren. Jag har därför tilltagit denna lilla summa och jag tror att man ej träder konungamakten för nära genom att begära en nedsättning i anslagen på denna hufvudtitel, då så stora behof för andra ändamål finnas. Jag vill icke längre taga Kammarens tid i anspråk utan

hänför mig till en votering, — detta så mycket heldre som jag tror, att Kammarens ledamöter ej så mycket förändrat sina åsikter i frågan sedan nästlidna års riksdag. Jag inskränker mig alltså till att yrka afslag å Stats-Utskottets utlåtande uti ifrågavarande punkt och bifall till min motion i ämnet.

Vidare anfördes ej. Proposition afgafs såväl å bifall till Utskottets förslag som på bifall till Herr Jöns Pehrssons yrkande; och fann Herr Talmannen ja vara öfvervägande för den förra af dessa meningar. Då votering härvid begärdes af Herr Jöns Pehrsson, antogs till densamma följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess Utlåtande N:o 10,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, bar Kammaren bifallit Utlåtandet, med den inskränkning och det tillägg Herr Jöns Pehrssons motion innehåller.

Omröstningen utföll med 83 ja mot 65 nej, i följd hvaraf Kammarer bifallit Utskottets hemställan i oförändradt skick.

Den vid Utlåtandet fogade tabell godkändes.

§ 5.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 11, angående regleringen af turgifterna under Riks-statens Andra hufvudtiteln:

Hvad Utskottet hemställt under

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Härvid uppstod följande öfverläggning.

Herr Carlén: Då Kongl. Maj:ts nådiga proposition om inrättande inom Justitie-departementet af en lagbyrå, om hvilken jag vid remissen hade tillfälle att yttra min mening, icke inom Stats-Utskottet tillvunnit sig sympatier, tror jag mig ej behöfva nu fästa mig vid det Kongl. förslaget, utan öfvergår till granskning af de olika förslag, som inom Utskottet framkommit.

Hvad då först angår den af Grefve af Ugglas gjorda hemställan om uppskof med hela ärendet, så är densamma, såvidt jag rätt fattat motiven dertill, hufvudsakligen föranledd derat, att Herr Fröman i sin inom Första Kammarer väckta motion om inrättande af en ständig lag-

komité föreslagit, att denna komité skulle utarbete icke blott delar af allmänna lagen, utan äfven förslag till författningar, hörande till den ekonomiska lagstiftningen. Efter hvad jag har mig bekant, har Herr Fröman numera, vid denna frågas behandling i Första Kammaren, frånträdt sitt förslag i afseende å den ekonomiska lagstiftningen, och den väsendtliga grunden för Grefve af Ugglas' reservation torde dermed få anses förfallen. Jag ber emellertid att få fästa Kammarens uppmärksamhet derå, att det är synnerligen angeläget att ej uppskjuta denna fråga. Det är redan illa nog, att den föreslagna lagberedningen eller lagkomitéen, eller hvad man vill kalla densamma, icke kan komma att börja sin verksamhet förr än år 1872, i följd hvaraf någon frukt af dess verksamhet icke blifver synlig förrän år 1873. Om frågan nu ej afgöres, få vi åtminstone ej före år 1874 vänta något resultat af beredningens arbete. Det är allmänt erkänt, att något måste göras, och göras med allvar för att afhjelpa lagstiftningens brister; och då Regeringen tagit initiativet, vore det att illa motsvara dess anspråk på tillmötesgående, om ej Riksdagen redan nu ställde erforderliga medel till dess förfogande, för att så fort som möjligt sätta lagarbetet i verket.

Beträffande Herr Jöns Rundbäck's förslag, så är jag öfvertygad derom, att den värde reservanten vid närmare öfvervägande sjelf inser att hans förslag är overkställbart. Han föreslår nemligen, att en lagberedningskommission måtte bildas genom en utbrytning af Högsta Domstolens ledamöter. Jag vill dervid endast erinra, att Högsta Domstolen består af embetsmän, oafsättlige och med bestämda åligganden. I dessa åligganden ingår visserligen äfven granskning af lagförslag, men deremot hafva icke Högsta Domstolens ledamöter någon skyldighet att *utarbete* lagar, och således kunna de icke mot sin vilja förflyttas till denna verksamhetsser. Dessutom inser nog den värde förslagsgifvaren sjelf, att man knappast kan välja en sämre form för bildandet af en lagkomité, än den att göra ledamöterna deri oafsättliga, äfven om de eljest äro för arbetet lämpliga.

Dernäst anhåller jag att få yttra några ord om det förslag majoriteteten inom Utskottet framställt. Jag lemnar allt rättvist erkännande åt detta förslags syftemål. hvarvid jag fäster mig mindre vid det skrifna ordet än den tanke, som vid frågans bedömande torde hafva föresväfvat denna majoritet. Så vida min uppfattning deraf är riktig, synes majoriteteten vara öfvertygad derom, att en snabbare lagstiftning skulle befordras genom det af Utskottet framlagda förslag, än genom att öfverlemna lagarbetet åt en komité. Jag föreställer mig att majoriteteten af Utskottets ledamöter dervid tänkt, att, då vi redan ega så många förslag till författningar i speciela delar af allmänna lagen, dessa förslag först borde undergå en fristående granskning och bringas till lag, innan man tänker på utarbetande af en fullständig lagkodex. Jag föreställer mig vidare, att majoriteteten genom sitt förslag afsett att utöfva något mera tryck på Regeringen och tvinga henne till ansträngd verksamhet, för att sålunda desto förr få se frukterna af de för ändamålet anslagna medlen. För min del tror jag dock, att Utskottets majoritet, om den ledts af dessa motiver, förbisett flera viktiga omständigheter. Den satsen, att det hela består af sina delar, gäller väl äfven om en lagkodex. Vid utarbetande

af en viss del af en blifvande lag, måste man taga hänsyn till denna dels sammanhang med lagen i dess helhet.

Om man säger, att det behöfves olika krafter och olika organer för utarbetande af en hel lagkodex och för utarbetande af de speciela delarne, så har man dermed också sagt, att för utarbetandet af ett helt erfordras helt andra krafter än för utarbetandet af alla de delar, hvaraf det hela består; och sådant lärer väl ingen kunna påstå. Har Utskottsmajoriteten föreställt sig att en lagkodex kan tillkomma endast på det sätt, att hela lagen på en gång framlägges till antagande, så strider detta alldeles emot det sätt, hvarpå man i de senaste tiderna tillvägagått, och hvilket sätt visat sig vara det enda möjliga, nemligen att först ur det hela utbryta de mest omtvistade delarne och, sedan man om dem blifvit ense, utarbete de öfriga, och derefter genom en enkel sammanfogning erhålla den fullständiga produkten. För öfrigt — äfven om den föreslagna lagbyrån eller lagberedningen endast skulle för närvarande granska och bearbeta de tvänne färdiga lagförslagen, nemligen om underrätternas å landet organisation, ordnandet af lagfarts- och inteckningsväsendet och vattenrätten, samt möjligen äfven det under utarbetning varande fjerde förslaget, om ordnandet af utsökningsväsendet — så ber jag att få anmärka, att dessa förslag utgöra hvar för sig mera omfattande delar af de balkar, hvartill de höra. Underdomstolarnes organisation omfattar en så vigtig del af Rättegångsbalken, att jag vågar påstå, att denna balks vidare utbildning beror deraf. Deri ingår frågan hvilketdera slaget af domstolar, enmansdomstolar eller kollegiala domstolar, är att föredraga. Beslutar man sig för enmansdomstolarne, — eller sådana, der en enda lagfaren person och en af folket vald nämnd fungera — finner man lätt behovet deraf, att öfverrätterna bibehållas. Väljer man åter för underrätterna den kollegiala domstolsformen, så — under förutsättning att underdomstolarne erhålla en mera utsträckt jurisdiktion, såsom kretsdomstolar, omfattande hvardera ett län — kan deraf blifva en följd att Hof-Rätterna försvinna, enär de äro organiserade på samma sätt, eller åtminstone att Högsta Domstolen förvandlas till en kassationsdomstol helt enkelt. I och med frågan om underdomstolarnes organisation afgöres alltså en högst vigtig del af processrätten. Genom antagande af en fullständig ny lag angående lagfarts- och inteckningsväsendet, återstår högst obetydligt arbete för erhållande af en ny Jordabalk. Beträffande vattenrätten, är det väl sannt att densamma innefattar endast en mera speciel del af Byggningsbalken, men den torde dock vara den mest omtvistade och svårlösta af hela denna balk; och efter denna frågas lösning torde för Byggningsbalkens kodifiering inga stora svårigheter möta.

En ny lag för utsökningsväsendet slutligen omfattar icke mindre än *hela* Utsökningsbalken och lärer väl alltså få anses, äfven den, såsom en omfattande del af allmänna lagen. Äfven om jag ställer mig på Utskottsmajoritetens ståndpunkt kan jag således ej förstå, huru majoriteten, — fastän den erkänner att "om frågan närmast gällde åstadkommande af förslag till någon mera omfattande afdelning af den allmänna lagen, såsom ny civillag eller ny rättegångsordning, uppdraget borde anförtros åt en institution, sådan som den under de tidigare decennierna af vårt nuvarande statsskick tillsatta lagkomité eller lagberedning," — huru majori-

teten det oaktadt kommit till det slut att förkasta en sådan institution. Jag kan nemligen ej föreställa mig att majoriteten inom Utskottet med sitt förslag haft till syfte att man vid lagstiftningsarbetet skall gå ännu mera småplocksvis tillväga, utan att äfven majoriteten vill att man skall bearbeta ämnena gruppvis, innan de för Riksdagen framläggas. Emellertid kan majoritetens förslag ge anledning till missförstånd härutinnan; och för min del skulle jag finna det särdeles olyckligt för lagstiftningen, derest Riksdagen genom sitt beslut i denna fråga gäfvade sanktion åt detta småplocks-system, som man ännu i denna stund synes hylla, enligt hvad inhemtas af den Kongl. propositionen med förslag till författning angående förändradt stämningssätt i vissa fall, hvilken fråga redan sysselsätter Lag-Utskottet och snart kommer att blifva föremål för Kammarens behandling. Fastän allt, som hör till stämningväsendet, behöfver omarbetas, har likväl, på en inom Högsta Domstolen gjord anmärkning vid förslaget granskning, att alla frågor, som höra till denna grupp, bort nu på engång tagas i ompröfning, Justitie-statsministern, med erkännande deraf att den allmänna lagen i afseende på detta ämne är ofullständig och tarfvar förbättring, förklarar sig anse för närvarande ändamålsenligt, att man tillvidare åtnöjde sig med att tillfredsställa de närmaste behofven och derfore endast föreslagit en partiel lagförändring. Jag vill icke nu klandra detta, churu ett hela stämningförfarandet omfattande förslag icke synes så svårt att, med ledning af lagberedningens anvisningar, uppgöra, att man ej kunnat framlägga ett sådant i sin helhet, utan jag vill endast erinra, att, då man står i begrepp att anbringa stora och nya apparater för åvägabringande af lagförbättringar, man bör tydligt tillkännagifva, det regeringen icke längre bör fortgå på den gamla vägen. Och i allt fall tillåter jag mig fästa uppmärksamheten derpå, att, då man skrifer en aldrig så liten ny lag eller gör en ringa ändring i en gammal, man måste hafva till oafåtligt syfte ej blott att söka göra arbetet med den för handen varande partiela frågan godt, utan äfven att tillse att den utarbetade delen kan lämpligen inpassas i det stora systemet, i en lagkodex. Gör man icke detta, blir det vid en kodifiering ett nytt arbete, åtminstone i afseende å redaktion, och hvad det vill säga att redigera lagparagrafer, derpå kan jag inom parentes nämna ett exempel. Den man, som i detta århundrade hos oss egt det mest berömda namn såsom lagstiftare, omtalade vid ett tillfälle, att han under arbetet i lagberedningen, således sedan han omkring 40 år varit med om att skriva lagar, måst omskrifva en paragraf 38 gånger, innan han sjelf blef nöjd dermed. Detta exempel torde tjena till bevis derpå, att, om man vid författandet af en äfven så liten lag blott tänker på stundens behof, man i framtiden kan få det mest olidliga arbete vid lagens kodifiering.

Jemte dessa anmärkningar ger Utskottets utlåtande anledning till en annan, som äfven förefaller mig betänkelig. Der förekommer ett uttryck, som möjligen kan nöjaktigt förklaras, men för hvilket jag hyser den farhåga, att regeringen derutaf skall finna anledning att nedsätta specialkomitéer. Utskottet säger nemligen å pag. 6 i sitt utlåtande: "de pligter, som måste åligga regeringen i afseende på en institution, sådan som den föreslagna lagbyrån, eller att vidtaga de personalombyten, som omständigheterna kunna göra erforderliga" etc. Med denna anmaning till

regeringen, att vid lagarbetets anordnande vidtaga personalombyten, kan naturligtvis ej afses, att framställa en uppmaning till regeringen att till ledamot i komitéen taga än den ena, än den andra personen, utan meningen är väl den, att regeringen i och för speciela frågors lösning skulle använda särskilda personer för de särskilda frågorna. Dermed är man ju inne på det utdömda systemet af specialkomitéer. Möjligt är att Utskottets majoritet i sjelfva verket ej hyser denna mening, men bifalles förslaget utan ändring i motiveringen, torde det af mig antydda förhållande uppkomma.

Enligt min tanke ligger emellertid den största svagheten i Utskottets förslag derutinnan, att det såsom föremål för den blifvande lagbyråns eller komitéens arbete icke framhåller i främsta rummet åstadkommandet af en fullständig lagkodex, utan framhåller såsom angelägnast de partiela lagförbättringarne. Det Kongl. förslaget har härutinnan företrädare. Det nämner väl icke uttryckligen en kodifiering af allmänna lagen såsom det egentliga ändamålet med den föreslagna lagbyråns inrättande, men jag har för min del trott mig kunna så tolka nämnda förslag; och jag hoppas, att Riksdagen, då den anvisar tillräckliga medel för uppnåendet af detta ändamål, icke må bifoga något uttalande, som motverkar detsamma.

Ehuru jag af de skäl, jag nu haft äran anföra, hyser stor betänklighet att antaga majoritetens förslag med bibehållande af dess nuvarande motivering, har jag dock ej något att invända mot det slut, i afseende å anslagsbeloppet och dess disposition, till hvilket Utskottet kommit. Jag skall hafva äran närmare motivera denna åsigt, sedan jag först yttrat några ord om det förslag herr Greve Posse och åtskilliga andra ledamöter i Utskottet framställt.

Detta förslag synes mig i allmänhet lyckligt lösa frågan. Jag har endast några mindre anmärkingar deremot. Den första är, att, efter min åsigt, antalet af ledamöter i komitéen icke bör ovillkorligen bestämmas. Visserligen anser äfven jag lämpligt för en sådan komitées arbete, att den normalt består af endast tre ledamöter; men det är möjligt att dessa tre ledamöter, som förmodligen komma att utgöras af jurister ex professo, behöfva för vissa frågor rådföra sig med personer, som ega speciela sakkunskaper. Jag vill således föreslå, att orden "och bestående af trenne ledamöter" uti ifrågakvarande förslag uteslutas. Vidare, och ehuru jag för min del är öfvertygad derom, att Justitie-statsministern i följd af sin ställning aldrig skall behöfva sakna tillbörligt inflytande på komitéen, helst sådant ju kan i den Kongl. instruktionen förbehållas honom, tror jag det ej kunna skada att gifva en antydan derom, att lagberedningen ej är absolut oberoende af Justitie-statsministern. En sådan antydan skulle dessutom hafva den fördel, att Kongl. Maj:t ej nödvändigt behöfde utfärda särskild instruktion för komitéen. Den förändring i förslaget, jag härutinnan önskar, skulle bestå deri, att till bestämmelsen om komitéledamöternes åliggande att arbeta i enlighet med den instruktion Kongl. Maj:t kunde komma att utfärda fogades den, att komitéen äfven skulle arbeta efter anvisning af Justitie-statsministern. Utfärdar icke Kongl. Maj:t någon instruktion, har Justitie-statsministern då i allt fall sig förbehållet att anvisa komitéen göromålen och den riktning, hvori arbetet anses böra gå.

Vidare

Vidare hemställer jag om den förändring i förslaget, att Riksdagen icke bestämmer fördelningen af anslaget för komitéen. I förslaget är arfvodet för hvarje af de tre ledamöterna antaget till sextusen riksdaler. Men genom att sålunda fixera arfvodet för de ständiga ledamöterna, kan man betaga Regeringen medel till aflönande af tillfälliga ledamöter och jag ser i allt fall ingen nödvändighet att alla ledamöterna lika aflönas. Äfven i förra lagkomitéen hafva arfvodena varit olika. Så t. ex. hade Richert mycket större arfvode än hans kamrater. Äfven embetsmän med likartade tjänster hafva olika löner genom ålderstillägget. Äfven finner jag obehöfligt att särskildt anslag anvisas för flyttningskostnader, enär dessa i följd af våra underlättade kommunikationer numera icke torde blifva så dyrbara som tillföre, samt härifrån kunde hemtas anledning att antaga personer till ledamöter i komitéen för kortare tider, hvilket väl vore för ändamålet föga gagneligt.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, blir alltså mitt yrkande:

a) "att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga förslag om inrättande af en lagbyrå, måtte i underdänig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes tillsätta en lagkomité, under namn af "Nya lagberedningen", med åliggande att, i enlighet med den instruktion Kongl. Maj:t kan komma att för densamma utfärda och efter anvisning af Justitie-statsministern, dels öfverse och bearbeta de af förra Lagkomitéen och Lagberedningen författade förslag i de delar, som ännu icke blifvit till lag antagna, dels ock utarbета förslag till de mindre omfattande ändringar och tillägg i någon eller några delar af allmänna lagen, som kunna under tiden ifrågakomma; och

b) att Riksdagen till bestridande af kostnaderna för Nya lagberedningen under år 1872 måtte på extra stat anvisa ett belopp af 20,000 R:dr." Jag anhåller om proposition på detta yrkande.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Adlercreutz: För den, som, lika med mig, varmt önskar en ändamålsenlig utveckling af vår lagstiftning, kan det icke vara annat än glädjande att förnimma det intresse, hvarmed denna angelägenhet blifvit af Stats-Utskottet omfattad, i det att Utskottet, oakadt de stora utgifter, som af viktiga statsbehof krävas vid detta riksmöte, tillstyrkt ett icke ringa anslagsbelopp för det ändamål, hvarom här är fråga.

Utskottets förslag afviker väl i vissa hänseenden från det, som blifvit af Kongl. Maj:t framlagdt för Riksdagen. Den väsendtligaste skilnaden ligger dock deri, att Stats-Utskottet tillstyrkt anslagets uppförande på extra stat och fastställande således egentligen blott för ett år eller år 1872. Men för så vidt Utskottet dermed velat uttrycka den tanken, att den med anslaget åsyftade institutionen, ehuru behöflig för mera än ett år, dock ej bör blifva permanent, har jag icke något att invända deremot, utan delar Utskottets åsigt i detta fall och vill derföre hos Kamraren förorda antagandet af dess förslag.

Emellertid har en ledamot af Kamraren, hvilken före mig hade ordet, ansett Stats-Utskottets förevarande hemställan icke böra godkännas, utan

framställt ett särskildt förslag till beslut, enligt hvilket vid anslaget skulle fästas sådana vilkor, som betaga Kongl. Maj:t möjligheten att upprätta en lagbyrå i enlighet med de grunder, på hvilka Kongl. Maj:t byggt sitt förslag, för att i stället bringa till stånd en från Kongl. Maj:ts Justitiedepartement fristående ny lagberedning. Han har i detta hänseende fullständigare redogjort för sin mening i ett anförande, som han afgaf vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof, och hans åsigt finnes äfven omfattad och försvarad i en reservation, som, vidfogad förevarande betänkande, afgifvits af ett ganska stort antal Utskottsledamöter tillhörande denna Kammare. Då, ingalunda af begär att hålla fast vid en af mig yttrad mening, utan af uppriktig önskan att få det viktiga ärende, som nu utgör föremål för överläggning, ordnad på bästa sätt, jag nödgas vidhålla den åsigt, jag uttalat inför Kongl. Maj:t och hvilken sedermera blifvit för Riksdagen framlagd i nyssberörda proposition, finner jag mig ock manad att till granskning upp- taga de skäl, på hvilka man förnämligast stödjer sitt antagande, att en fristående lagberedning har företräde framför en lagbyrå.

Det första skälet och på hvilket lägges den största vikt, är det, att en sådan lagberedning skulle erhålla en sjelfständighet, som, efter hvad man förmenar, icke kan förväntas af ledamöterna i en inom ett statsdepartement inrättad lagbyrå. Denna sjelfständighet har till sin beskaffenhet nu blifvit af minoriteten inom Stats-Utskottet sålunda bestämd, att lagberedningen skulle vara "fullkomligt oberoende" af Justitie-statsministern och Kongl. Maj:t samt naturligtvis — jag förutsätter det — äfven af Riksdagen. Med begäret att tillförsäkra den nya institutionen ett "fullkomligt oberoende" vid sina arbeten förbinder dock minoriteten i Utskottet en tanke, att Justitie-statsministern icke skulle komma att sakna allt inflytande på den blifvande lagberedningens verksamhet och för möjligheten häraf anvisar reservationen tvänne vägar. Den ena skulle bestå deri, att Justitie-statsministern egde att utvälja de personer, "dem han ville till ledamöter i komitéen föreslå" och den andra innefattas i Utskottets yttrande derom, att Justitie-statsministern borde såsom ordförande inträda i den "granskningsnämnd, hvilken, i likhet med hvad under gamla lagberedningens verksamhet egde rum och efter samma grunder, som då följdes, lärer böra tillkallas för granskning af de förslag till delar af allmänna lagen, som af komitéen komma att utarbetas."

Hvad först vidkommer den förra vägen för inflytande, är det visserligen klart, att, om Justitie-statsministern eger att, i händelse beredningens ledamöter befunnes arbeta i en riktning, som han icke gillar, entlediga dem och inkalla nya, han derigenom kan utöfva ett ganska betydligt inflytande på lagberedningen samt dess arbete, och detta hans inflytande är i sjelfva verket så stort, att jag för min del icke kan göra för mig klart, hvad som egentligen skulle återstå af den "sjelfständighet", som man anser af vikt att tillförsäkra beredningens ledamöter. Om åter det anmärkta uttrycket skall fattas med den begränsning, att Justitie-statsministern icke borde vara berättigad att entlediga ledamöterna från det uppdrag de en gång erhållit, utan den makt, som man härutinnan vill åt honom medgifva, allenast skulle afse den första uppsättningen af ledamöter i den nya lagberedningen, blir hans inflytande å lagarbetet

ganska litet; och det blir alldeles intet för *den* Justitieminister, hvars företrädare utsett ledamöterna och som själf är ur stånd att i större eller mindre mån förändra lagberedningens sammansättning, huru mycket han än kunde anse en sådan åtgärd för sakens framgång vara af nöden.

Hvad åter beträffar det sednare af Utskottet angifna medlet för Justitie-statsministerns inverkan å lagarbetet, eller att han skulle såsom ordförande i en granskningsnämnd deltaga i pröfning af de upprättade lagförslagen, så medgifver jag, att i forna tider ett sådant arbete för Justitie-statsministern icke blott varit möjligt, utan jemväl faktiskt egt rum. Men, mine herrar, förhållandena hafva sedan dess betydligt förändrats. Numera återkommer riksdag hvarje år. Under de fyra månader denna pågår är Justitie-statsministern, i likhet med öfrige ledamöter af konseljen, så upptagen med att följa riksdagens förhandlingar jemte regeringsärendena, att det för honom måste blifva alldeles omöjligt att då deltaga i en granskningsnämnds på bestämda tider förekommande sammanträden. Ungefärligen enahanda är förhållandet under tiden närmast före och efter riksdagen. Under sommaren behöfva regeringens ledamöter turvis hemta någon hvila från sitt ansträngande arbete. Den departementschef, som då befinner sig i tienstgöring, förestår vanligen, jemte sitt eget, äfven ett annat departement och är således äfven då öfverhopad af göromål. Jemväl under hösten sammanträder statsrådsberedningen hvarje söcknedag från klockan 11 till klockan 4 på dagen och Statsrådets ledamöter hafva derjemte att bereda sina mål hemma. Tron I verkligen, mine herrar, att under sådana omständigheter det blefve möjligt för Justitie-statsministern att regelbundet bevista granskningsnämndens sammanträden och deltaga i dess arbeten? Jag tror det ej. Men äfven under förutsättning, att jag häruti misstog mig, anser jag dock hela saken mindre lämplig under nuvarande förhållanden. Justitie-statsministern är nemligen den, som har att hos Kongl. Maj:t anmäla de förslag till ny eller förändring af gammal lag, som han önskar att få franlagda för Riksdagen. Sitter han i granskningsnämnden och tager del i dess arbete, så kan, om han än vore i besittning af huru stor duglighet som helst, till följd af de skiftande åsichter, som, efter hvad erfarenheten gifver vid handen, ofta finnas beträffande en och samma sak, det förhållande inträffa, att han, som, då olika åsichter yppas, deltagar i voteringarne med nämndens öfrige ledamöter, med sin mening stadnar i minoriteten och följaktligen icke lyckas att få förslaget så beskaffadt, att han vill anmäla det till Kongl. Maj:ts godkännande.

Den föregående talaren gick emellertid ett godt steg längre än Utskottet i att medgifva Justitie-statsministern inflytande på det ifrågasvarande lagarbetet, då han förordade att själfva institutionen skulle stå under dennes "ledning". I sitt af mig redan återopade fullständigare anförande rörande detta ämne vid ett föregående tillfälle under riksdagen yttrade han nemligen ordagrann, att "det ligger i sakens natur, att det blir från honom", Justitie-statsministern, "såsom regeringens representant, den *ledning* utgår, som består i anvisandet af lagstiftningsämnen och af de hufvudsakliga lagstiftningsgrunderna, utom det att det äfven är han, som väljer ledamöterna." För min del är jag honom tack skyldig, att han vill åt Justitie-statsministern öfverlåta denna ledning. Men i och

med ett sådant medgifvande har han ock väsendtligen inskränkt den sjelfständighet hos lagberedningen, för hvilken han ifrar. Beredningen skulle, efter hvad han här sjelf förklarar, icke få sjelfständigt och oberoende af Justitie-statsministern bestämma ämnena eller de hufvudsakliga grunderna för lagstiftningen. Den skulle således blifva sjelfständig endast i detaljerna; och för denna sjelfständighet i detaljerna är han beredd att ut-sätta förslagen för det äfventyr, att de aldrig af Justitie-statsministern accepteras.

Sjelfständighet är visserligen i och för sig en värderik egenskap i en menniskas karakter, och önskligt är äfven, att en hvar med insigter och erfarenhet utrustad person, med sjelfständighet uttalar sina åsikter, då sådant påkallas. Men der den plats han innehar icke åt honom inrymmer sjelfva *afgörandet* af det ärende, som han skall handlägga, der ligger det i sakens natur, att sjelfständigheten måste vara begränsad på samma sätt, t. ex. som sekreteraren i ett Utskott, till hvilken befattning man gemeenligen söker att erhålla personer med framstående duglighet, måste begränsa *sin* sjelfständighet under Utskottets beslutanderätt. Då nu hos oss, der lagstiftningsrätten tillkommer Kongl. Maj:t och Riksdagen, lagförändringar måste åstadkommas antingen så, att Riksdagen utarbetar lagförslag och öfverlemnar dem till Kongl. Maj:ts godkännande eller ock Kongl. Maj:t drager försorg om förslagens upprättande samt framlägger dem för Riksdagen; och det vidare torde böra erkännas, att mera omfattande lagförslag hädanefter icke gerna kunna inom Riksdagen utarbetas, synes det vara af synnerlig vigt, att tillfälle beredes Kongl. Maj:t att kunna åstadkomma lagförslag af den beskaffenhet, att Kongl. Maj:t vill hemställa dem till Riksdagens godkännande. Den sjelfständighet, man velat tillerkänna medlemmarne af en lagberedning, måste alltså, så vidt jag kan finna, väsendtligen kvingskåras, så framt ej å andra sidan inskränkning skall ske i den sjelfständighet, som i lagstiftningsfrågor bör tillkomma Konung och Riksdag.

En af de största fördelar man ansåg sig berättigad att vänta af den nya Riksdags-ordningen var tvifvelsutan den, att Konungens rådgifvare och folkets representanter här skulle i förtrolighet och samdrägt mötas, ömsevis lemna och mottaga upplysningar samt konseljens ledamöter sålunda vinna en lefvande känsla och erfarenhet af de önskingar och behof, som röra sig hos folket. Tillämpar jag nu denna sats på föreliggande fråga — jag ber Eder härvid se bort från min person; om den är det här icke fråga — torde det ligga i sakens natur, att icke hos någon snarare än hos regeringens representant i dessa frågor bör kunna förväntas den uppfattning af hvad inom lagstiftningens område kan vara behöfligt att uppmärksamma samt det intresse för en lagförändring i tidsenlig riktning och den förmåga att verka dertill, som gemensamt betinga reformens behörighet och möjligheten af dess framgång. Detta antagande öfverensstämmer med andan i vår konstitution. Den tanke åter, som i det af mig nyss omnämnda anförandet finnes framkastad, att, om Riksdagen hos Kongl. Maj:t anmälde sin allvarliga önskan om utarbetande af något lagförslag i ett visst syfte, men chefen för Justitie-departementet icke vore derför benägen, han skulle, derest Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af en lagbyrå nu komme att godkännas, kunna helt enkelt lägga Riksdagens

skrifvelse på "hyllan" eller — för att begagna de ord, hvarmed den värde talaren på ett annat ställe i sitt anförande i annan form uttrycker samma mening — genom sin öfverväldigande "makt inom byrån inblanda sig i detaljerna, så att arbetet förvredes till något helt annat, än hvad ledamöterna i lagbyrån tänkt sig," — denna tanke, säger jag, hvilat icke på någon sund och riktig uppfattning af våra konstitutionella förhållanden; den saknar äfven stöd af erfarenhetens vittnesbörd under den sednaste tiden; men den har deremot en annan egenskap, den är egnad att utkasta ett misstroendets frö på ett sätt, der misstroendet i det längsta borde vara bannlyst.

Lika blottadt på ett sammt konstitutionel grundlag anser jag det förmenandet af den värde talaren vara, att Riksdagens lagstiftningsinitiativ skulle paralyseras genom en lagbyrå, men deremot erhålla ökad lif genom en fristående lagberedning. Jag är med honom ense deri, att det första initiativet till reformer i lagstiftningen i allmänhet icke bör utgå från regeringen. Skulle regeringen framkomma med något större lagförändringsförslag, utan att, med den fria motionsrätt som hos oss eger rum, frågan förut varit inom representationen väckt och med något intresse omfattad, torde det kunna tagas för gifvet, att förslaget skulle falla hos representationen till föga fromma för regeringen. När åter inom *Riksdagen* blifvit framställt ett förslag till lagförändring, hvilket småningom för sig vunnit en allt större terräng och sålunda det blifvit klart, att frågans lösning i gifven syftning är af det allmänna rättsmedvetandet påkallad, tror jag — och häruti skiljer jag mig från den ärade talaren — tiden vara inne, att regeringen tager saken om hand och söker bringa den till slut. Visserligen skall, då regeringen handlar efter denna grundsats, följden blifva, att regeringen får från ett eller annat håll uppbära förebråelsen att sakna kraft samt förmåga till initiativ och detta synnerligen af dem, som hafva någon älsklingsidé, för hvars genomförande regeringen ej vill göra sig till verktyg. Icke förty är den af mig nu antydda vägen för visso den sunda och normala utvecklingens väg. Deremot kan jag icke förstå huru Riksdagens lagstiftningsinitiativ skulle genom en af Konungen tillsatt lagberedning vinna i styrka. Det kan nemligen så mycket mindre på förhand beräknas, att lagberedningen skulle, att jag så må uttrycka mig, arbeta Riksdagen i händerna, som allt organiskt samband mellan Riksdagen och lagberedningen skulle komma att saknas, ja till och med det samband, att någon riksdagsman vore ledamot af beredningen, hvarför ett hinder ligger redan deri att riksdagsmannen hade sin tid under fyra månader af året så upptagen, att han måste vara förhindrad att samtidigt behörigen deltaga i beredningens arbeten.

Icke för att strida med den värde, af mig sedan gammalt väl kände och aktade ledamoten af denna Kammar, men för sakens fullständigare belysning, finner jag mig pligtig att till bemötande upptaga ännu några skäl, som han anført till stöd för sin mening.

Han yttrar sålunda bland annat, att den föreslagna lagbyrån, enligt hans förmenande skulle blifva ett *nytt* embetsverk; och för upprättande af ett sådant förklarar han sig hysa en viss fruktan, en känsla som jag med honom delar. Det torde dock ej vara obekant, att ett Justitie-departement finnes samt inom detta redan i verksamhet en särskild byrå för lagärenden. Det är nu endast en *förstärkning* af denna lagbyrå, på det att den må kunna kollegialt arbeta, som Kongl. Maj:t åsyftar med sitt för-

slag. Å andra sidan önskar den värde representanten inrättandet af en lagberedning, fristående, oberoende, arbetande efter en af Kongl. Maj:t gifven instruktion, med aflöning för dess ledamöter, hvilka derjemte skulle ega "offentligt ansvar" och "offentlig auktoritet". Hvad felas väl för den sålunda konstruerade lagberedningen, i egenskapen att vara ett verkligt embetsverk? För så vidt jag kan förstå, ingenting; och som detta embetsverk icke förut finnes, är det ett *nytt* embetsverk, eller just det, som skulle undvikas.

Vill man åter taga hänsyn till den större eller mindre antagligheten af en fortbestående tillvaro för institutionen af det ena eller andra slaget, ber jag att få erinra hurusom lagbyrån på den sednare tiden varit förstärkt i och för utarbetande af förslag dels till sjölag, dels till krigslagar, dels till lag angående den s. k. vattenrätten; och för hvarje gång behovet af ökade arbetskrafter upphört, har förstärkningen åter indragits, i sistnämnda fall till och med innan förslaget blifvit granskadt i Högsta Domstolen. Den ärade ledamoten talar deremot om en "ständig" lagbyrå, och i sitt anförande omtalar han sjelf att, sedan 1734 års lag stiftades, en lagkommission arbetat från 1741 till adertonde seklets slut, och att sedermera i början af nittonde seklet en lagkomité anordnats, hvarefter, endast med några års mellantid, lagarbetet gått ända till början af 1850-talet. Vid sådant förhållande synes mig, att hvad å motsatta sidan blifvit yttradt om lagbyråns karakter af embetsverk i stället och företrädesvis passar in på den föreslagna lagberedningen, och att, om man af det anförda skälet vill finna någon fara för inrättandet af en institution till åstadkommande af goda lagförslag, denna fara ligger på lagberedningens sida, men ingalunda drabbar lagbyrån.

Den värde talaren har ock framhållit, att sjelfva ordet *lagbyrå* vore egadt att väcka ett visst misstroende. Så vidt jag kunnat finna, har dock hos Riksdagen under senare tiden alltmera gjort sig gällande en tendens att förvandla de fristående embetsverken till byråer inom statsdepartementen. Och om än man må hysa någon tvekan, huruvida en sådan åsigt kan vara riktig, då fråga är om embetsverk, hvilka hafva rättighet att på egen hand besluta och handla i de ärenden, som tillhöra deras åtgärd, synes dock en dylik tveksamhet icke böra förefinnas i afseende å en institution, hvilken icke kommer att hafva någon beslutanderätt, utan endast får till uppgift att utarbeta förslag, hvilkas godkännande tillkommer andra än dem sjelfva. Också må jag bekänna, att, om jag tillstyrkt inrättandet af en fristående lagberedning, jag med skäl kunde hafva väntat mig ett ogillande från Riksdagens sida, men då jag nu i stället föreslagit en lagbyrå, i enlighet med den form för ärendenas behandling som Riksdagen sjelf synts gifva företräde, förvånar det mig att finna ett motstånd äfven deremot, och jag vet knappast, hvarest jag dertill skall söka den egentliga grunden.

Mot det ifrågavarande Kongl. förslaget har i det ofta åberopade anförandet äfven blifvit anmärkt olämpligheten af föreskriften derom, att byråns ledamöter skulle föredraga de af dem utarbetade lagförslag inför Högsta Domstolen. Jag kan här tala af egen erfarenhet, då jag åtskilliga år varit föredragande hos Högsta Domstolen och det äfven i lagfrågor; och då jag i sanning kan säga, att detta varit den måhända ange-

nämaste arbetstid jag genomlevvat, känner jag mig uppfordrad förklara, att, om sanningens ljus fått falla något mera på den temligen mörka skildringen af en lagföredragning i Högsta Domstolen, taflan säkerligen skulle hafva fått en helt annan färg; och skulle det vara sanning, hvad den värde talaren yttrar derom, att det en gång händt, att föredragningen af ett lagförslag i Högsta Domstolen tagit längre tid än sjelfva författandet, så torde detta förhållande endast bevisa, att något för kort tid blifvit använd på författandet. För mig synes det skola blifva en oförsvarlig miss-hushållning med tid, arbete och dertill med penningar, om icke de personer, hvilka till följd af sitt arbete med lagförslagets upprättande måste antagas vara företrädesvis hemmastadda i deras grunder och alla detaljer äfvensom i allt hvad rörer dithörande förhållanden i vårt lands och i andra länders lagstiftning, finge användas vid den granskning af förslagen i Högsta Domstolen, som af grundlagen är föreskrifven. Härtill kommer, att för närvarande icke torde i vårt land finnas några äldre, för lagkunskap så utmärkta personer, att de af allmänna meningens kunna framhållas såsom sjelfskrifne ledamöter i en lagberedning, utan föreställer jag mig, att man måste härtill uppsöka unga förmågor, på samma sätt som skedde då den gamla lagkomiteén bildades. Jag är för min del förvissad, att dessa unge män skulle anse det vara en stor afsaknad för sig och en brist på tillfälle till utbildning, derest dem icke medgäfvos att få vara med om den — säge hvad man vill — kritiska granskning, som förslagen i Högsta Domstolen underkastas. Skulle det särskilda förhållandet kunna tänkas, att bland byråns ledamöter funnes en eller annan person, skicklig att författa lagar, men saknande förmåga att tala för dem, må det tillåtas mig eriura, att, i händelse Justitie-statsministern verkligen är den administratör, som man säger, att han *bör* vara, det torde kunna antagas, att han icke skickar just *den* ledamoten att föredraga i Högsta Domstolen, utan dertill utser en annan för ändamålet bättre kvalificerad.

Jag vill slutligen blott tillägga, att jag ingalunda förbiser den ansvarighet, som, derest vare sig Kongl. Maj:ts förslag eller det dermed nära beslätgade, som Stats-Utskottet afgifvit, vinner bifall, kommer att hvila på Justitie-statsministern för hvad som göres eller underlåtes i lagstiftningsväg. Naturligtvis skulle det vara för honom vida lugnare att ställa sig i skuggan af en af Riksdagen beslutad lagberedning, än att äfventyra ledningen af en lagbyrås arbeten, men mitt eget intresse för saken tillåter mig icke att göra det, emedan jag ej anser en sådan anordning af lagarbetet vara lämplig och gagnelig. Deremot föreställer jag mig fortfarande, att det viktiga ändamålet bäst befrämjas genom en institution af den beskaffenhet, som det Kongl. förslaget omförmåler, och ur denna synpunkt kan jag icke annat än fasthålla vid detta förslag, hvars hufvudgrunder Stats-Utskottet antagit. Skall något vinnas, måste äfven något vägas. Jag öfverskattar härvid icke min kraft och förmåga, och jag kan försäkra, att, om dessa icke finnas tillräckliga att föra verket fram, jag skall vara den förste, som önskar att arbetet måtte öfvergå i värdigare händer.

Herr Törnfeldt: Jag är visserligen i det hufvudsakligaste förekommen af den förste värde talaren, men ber ändock att i korthet få yttra mina tankar. Enligt Kongl. propositionen skulle för uppgörande, gran-

skande och omarbetande af lagförslag inrättas en lagbyrå, som skulle ställas under ledning af Herr Justitie-statsministern. En sådan byrå, om den kommer till stånd, kunde naturligtvis, likasom den militäriska marschen, gå i en viss dragning antingen åt höger eller åt venster, och detta i många vexlande nyanser. För min del anser jag, att här redan blifvit beredt tillräckligt tillfälle till dragningen åt höger, genom att åt regeringen uppdraga tillsättandet af ledamöter i denna lagbyrå. Skulle nu den Kongl. regeringsmakten tillika få ställa dessa ledamöter under ledning af en sådan "Custos morum" som Herr Justitie-statsministern, så tror jag att institutionen icke skulle vinna förtroende hos befolkningen i landet, hvilken icke tycker om en sådan ledning. Derföre tror jag det vara klokast, om man låter den ifrågavarande lagberedningsmarschen, att jag så må säga, få gå rätt fram, utan någon ledning hvarken till höger eller till venster, hvadan jag i detta afseende instämmer såväl med de herrar ledamöter af denna Kammare, hvilka inom Utskottet reserverat sig, som ock med den värde talare, hvilken under detta sammanträde först yttrade sig i frågan.

Herr Lindström: Under intrycket, icke af den siste talarens halft allvarliga och halft skämtsamma ord, utan af hvad de nästföregående högt ärade talarne anført, känner jag mig något förligen att yttra mig i detta ämne, i hvilket jag måste bekänna mig vara föga bevandrad. Men deremot är jag väl bevandrad i något annat, nemligen i den erfarenhet, som säkerligen många ledamöter i denna Kammare, lika med mig, ega, att det icke varit hvarken de äldre eller de nyare Riksdagarna gifvet att åstadkomma någon af de många lagreformer, som varit af behovet med hög röst önskade, och finner jag således helt naturligt att, såsom den förste talaren yttrade, något nu måste göras, och göras på fullt allvar. På grund af denna erfarenhet ansåg jag derföre äfven, när Kongl. Maj:t i sin nådiga proposition beredde oss en utväg att härutiinna komma till ett länge önskad mål, att ärendet icke kunde annat än tillvinna sig allas sympatier. Detta har det äfven på det hela taget gjort, om ock den i Kongl. Propositionen föreslagna formen icke blifvit af alla gillad. Det var ock mot denna form, som Herr Carlén, mindre nu än vid remissen af den nådiga Propositionen, riktade sina anmärkningar, och efter hvad jag då tyckte mig finna, voro dessa anmärkningar i många afseenden väl grundade. Men en gammal regel lyder: "Audiatur et altera pars" — man bör äfven höra andr sidans mening. Vi hafva nu i dag hört den motsatta sidans mening, också talangfullt framställd, och för min del tvekar jag numera att obetingadt underskrifva alla de anmärkningar, som den förut nämnde talaren framställt så väl nu som vid remissen. Likväl återstå ännu några, hvilka icke blifvit af Herr Justitie-statsministern så besvarade, att jag för min del tilltror mig kunna tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet modifierade förslag. Men då jag icke kan deltaga i Utskottets tillstyrkande, så kan jag det ännu mindre i den af flere ledamöter från denna Kammare Utlåtandet bifogade reservation, icke ens med de af talaren på Stockholmsbänken framställda modifikationer, utan förekommer det mig, som om denna fråga förtjenade att på nytt tagas i betraktande af regeringen. Man skulle

derigenom visserligen förlora tid, men förlusten kunde dock icke gerna belöpa sig till mer än högst ett år eller tiden till nästa riksdag; ty man kan vara viss att frågan, som redan omfattas med så många sympatier, icke kan falla, och att Herr Justitie-statsministern helt säkert icke skall underlåta att göra allt hvad på honom ankommer, för att utan dröjsmål bringa den till önskad lösning. Äfven den omständigheten, att den motionär, som inom Första Kammaren har väckt förslag om lagberedningskomitéen, redan, enligt förste talarens påstående, skulle vara färdig att frånträda sitt förslag, ådagalägger ju ganska tydligt, enär denna motionär utan tvifvel är en mycket lagfaren man, att icke allt ännu är sagdt i denna fråga hvarken af honom eller af reservanterna. Detta förslag går ut på att åt lagberedningskomitéen gifva en mer vidsträckt och omfattande verksamhet, än som i Kongl. Maj:ts förslag afses för lagbyrå. Om en sådan mer omfattande verksamhet skall gifvas åt den komité, som tillsättes, så synes mig, i likhet med Herr Carlén, att ett antal af blott tre ledamöter i densamma är alltför inskränkt. Men jag går ännu längre och påstår, att om detta antal är för inskränkt för att lagbyrå eller lagberedningen skall kunna uppfylla alla de anspråk, som å den ställas, så är det äfven så väl af reservanterna som af Herr Carlén alltför litet tilltaget, att till Kongl. Maj:ts disposition ställa 20,000 Riksdaler, ty det är alldeles klart att, om komitéens arbete icke kan utföras med mindre än fem ledamöter, dessa alla icke kunna blifva tillräckligt aflönade med denna summa. Jag skulle till och med vilja tro, att äfven under den inskränkta form, som i Kongl. Maj:ts proposition är föreslagen, man icke kunde medelst dessa 20,000 Riksdaler få apparaten att verka såsom den borde. En annan reservant inom Stats-Utskottet har framkommit med den idéen, att man skulle kunna bespara sig någon särskild kostnad för den nya lagberedningskommissionen genom att bilda den medelst en utbrytning eller adjungering af Högsta Domstolens ledamöter, dem han anser för närvarande icke hafva nog mycket att göra. Jag tager för gifvet, att, innan han gjort ett sådant förslag, han undersökt eller låtit andra undersöka om det vore utförbart. För min del jag icke, huruvida det så är, men jag kan tänka mig det såsom en möjlighet, och då ledes jag så väl häraf som af hvad jag förut anfört till en och samma slutsats, att frågan ännu icke är så utredd, att man kan våga antaga dessa Utskotts-reservanters förslag. Huruvida de lagreformer, som högt påyrkas i vårt land, bäst och skyndsammast kunna vinnas genom en lagberedning efter Herr Carléns mönster eller efter något annat, vågar jag icke bedöma. Dock fruktar jag, att, om en beredning komme att tillsättas, lika den som år 1850 afträdde, skulle vi alltför länge få vänta på någon frukt af dess arbeten och tror dessutom att redan nu den frukt bör kunna hemtas af hvad föregående komitéer och beredningar på detta område uträttat, att, med god vilja, icke så litet bör kunna uträttas, om ock partiellt, för åstadkommande af sådana ändringar uti den civila och ekonomiska lagstiftningen, som icke utan våda kunna längre uppskjutas.

På grund af hvad jag sålunda anfört, slutar jag med att till Kam-maren hemställa, att den behagade, i enlighet med Grefve L. af Ugglas' Utlåtandet vidfogade reservation, besluta: a) att Kongl. Maj:ts nädiga

förslag om inrättande af en lagbyrå för närvarande icke måtte af Riksdagen bifallas; och b) att Riksdagen, vid anmälan af detta beslut, måtte — med hänseende till angelägenheten ej mindre deraf, att de af förra lagkomitéen och lagberedningen författade förslag i de delar, som ännu icke blifvit till lag antagna, varda öfversedda och bearbetade, samt att sakkunnige personer finnas att tillgå för utarbetande, enligt särskilda nådiga uppdrag, af förslag till särskilda förordningar angående ändringar och tillägg i någon eller några delar af allmänna lagen, än äfven deraf att för uppgörandet af förslag till lagar och förordningar inom området för den ekonomiska lagstiftningen arbetskrafter icke må saknas — i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes till näst sammanträdande Riksdag framlägga förslag till fyllande af de behof, som i omförmälda hänseenden förefinnas.

Herr Grefve Sparre: Då jag anmälde mig, hufvudsakligen för att bemöta den förste talaren och detta nu redan så fullständigt skett af Herr Justitie-statsministern, med hvilken jag i detta afseende helt och hållet instämmer, så har jag nu derutinnan intet att tillägga. Men jag kan icke undgå att med anledning af den siste värde talarens uppträdande göra en jämförelse mellan den, om jag så får säga, hetsighet, hvarmed förste talaren velat påskynda frågans lösning, och den, om jag så får säga tröghet, hvarmed den siste talaren ville uppskjuta densamma. Då den förstnämnde fann det vara för lång tid att vänta till 1872 med användandet af de begärda 20,000 riksdalerna, så säger deremot den siste talaren, att vi böra helt och hållet uppskjuta frågan till nästa riksdag, så att medlen icke skulle komma att användas förr än år 1873. Om vi nu sätta hetsigheten å den ena sidan mot trögheten å den andra, så skola vi sluta med att antaga regeringens förslag, hvilket den siste talaren äfven erkände vara högst förtjent af sympatier. Men, sade han, frågans outredda skick gjorde för närvarande lämpligt att uppskjuta. Hvad menar han då med detta outredda skick? Det torde väl åtminstone vara fullkomligt utredt, att vi behöfva väsentliga förändringar af våra lagar, och ett sådant arbete skall sannolikt erfordra bortåt en trettio års tid. Förste talaren har i dag erinrat om 1766 års lagkomité, som utgjorde en rest från 1734, samt vidare om den af år 1812, hvilken fortfor i ett par, tre decennier; få vi nu en ny lagberedning, så kan sannolikt icke heller dess arbete afslutas på kortare tid, men huruvida vi under tiden vilja lägga allt annat lagstiftningsarbete på eller under bordet lemnar jag derhän. Emellertid hafva vi en mängd utarbetade lagförslag, som skola undergå en slutlig granskning för att till Riksdagen framläggas; och Herr Justitie-statsministern har upplyst, att en revision af vårt lagverk är nödvändig. Kunna vi då icke hafva så mycket förtroende för Herr Statsministern, att vi godkänna det sätt, hvarpå han vill genomföra detta arbete? Jag har hört denna fras om frågans outredda skick så ofta anföras såsom skäl emot föreslagna reformer, att jag icke väntat dess återupprepande, när det gäller sättet för verkställande af den slutlige revisionen af redan ingifna förslag. Derföre anser jag mig nu böra med några ord upptråda till försvar för den af Utskottet uttalade åsigten, som inom Kammaren icke tyckes vunnit synnerligt bifall. Utskottet säger på sjetten sidan, att "om

frågan närmast gällde åstadkommande af förslag till någon mera omfattande afdelning af den allmänna lagen, såsom ny civillag eller ny rättegångsordning, uppdraget borde anförtros åt en institution, sådan som den under de tidigare decennierna af vårt nuvarande statsskick tillsatta lagkomité eller lagberedning. Men något på lagstiftningen så ingripande uppdrag torde dock ej böra för den närmaste framtiden ifrågakomma, då dels behovet af vissa mindre omfattande lagförändringar, i afseende å hvilka särskilda komitéer verkställt förarbeten, mer och mer erkännes påkalla snar åtgärd, dels åtskilliga andra partiella lagförändringar ännu torde erfordra en tidigare lösning, än som lärer kunna medgifva att desamma sättas i sammanhang med utarbetandet af, exempelvis, en ny civillag. Detta skäl är för mig så fullkomligt talande, att jag icke kan annat än instämma deruti. Förste talaren har visserligen sagt, att de lagförslag, som redan förefinnas, äro af den omfattning, att de utgöra nästan den väsentligaste delen af en ny civillag. Detta är dock ingalunda fallet, utan äro de endast en så obetydlig del af densamma, att de icke ens kunna anses såsom förarbeten. Men för ett år finnes åtminstone fullt upp att göra med att revidera dessa närmast förestående, af Herr Justitiestatsministern föreslagna arbetena. Med ett riktigt fullständiggande af vårt lagverk måste vi dock låta anstå ännu några år, huru önskligt det än vore att snart komma till slut dermed. De från 1812 års lagkomité ärfda förslagen äro nu ett halft sekel gamla, och under denna tid hafva lagstiftningen och rättsvetenskapen tagit en så ofantlig utveckling, att dessa förslag icke vidare kunna läggas till grund; nya brancher hafva dessutom tillkommit, såsom handelsrätten, om hvilken i dessa förslag icke ett ord finnes nämndt. Vi kunna således icke föreställa oss, att kodifieringsarbetet skall kunna ske inom loppet af några få år.

Herr Justitiestatsministern har vidare yttrat några ord med anledning af en talares anmärkning om det oegentliga i att ställa detta arbete under Herr Statsministerns ledning, enär de dermed sysselsatte borde hafva mera sjelständighet. Då jag såsom representant anser mig kunna säga, hvad måhända grannlagenheten förbjöd honom, i hans egenskap af Konungens rådgifvare, att yttra, så vågar jag till hans anförande tillägga, att om vi af Konungens rådgifvare fordra ifver, ansträngning o. s. v., så böra vi icke afundsjukt frändraga dem all den makt, hvarförutan det för dem är alldeles omöjligt att uträtta något till fäderneslandets fromma. Det är tyvärr en gammal tradition i vårt land, att representationen alltid skall stå på sin vakt gent emot regeringen, likasom om denna eljest skulle missbruka sin makt. Detta borde dock vara en öfvervunnen ståndpunkt, då representationen numera befinner sig i den ställning, att en konselj icke i längden motstår dess åsigter. Representationen har nu tillräcklig makt att göra sitt inflytande gällande; och om en Justitiestatsminister skulle vilja, såsom orden här fallit, "lägga under bordet" reformer som landet önskade, nog finnes det utvägar att få sådant förhållande afhjelpat. Men icke måtte det väl vara lämpligt att vid hans sida sätta en apparat, för att använda den siste talarens uttryck, som kanske skulle arbeta rent i motsatt riktning mot hans åsigter.

Beträffande siste talarens yttrande att 20,000 R:dr icke skulle vara tillräckliga för att få lagberedningsapparaten att arbeta såsom den borde,

tror jag vi göra klokast i att åt Herr Justitie-statsministern, som förklarar sig med dessa 20,000 R:dr kunna åstadkomma arbetet, lemna afgörandet här vid lag. Finner han dessa medel otillräckliga för ändamålet, så må han begära mera, men jag har anledning tro, att när han anser arbetet kunna göras för närunda belopp, så går det äfven; och således finnes häruti intet skäl för representationen att säga: "det går icke, och derföre skola vi uppskjuta."

Derföre, då vi ju alla önska tidsenliga reformer och det alltid är vådligt att undanskjuta sådana, som äro i högsta måtto trängande; då nu ett sätt af regeringen framställes för att tillredsställa detta behof och Konungens rådgifvare antaga den af Stats-Utskottet gjorda modifikation-
nen deri; då vi nu följaktligen hafva anledning hoppas, att ett steg skall tagas till en länge önskad lösning af en vigtig fråga; så kan jag för min del icke annat än ställa mig på deras sida, hvilka yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Dufva: Då jag tillhör antalet af de ganska få bland Kammar-
rens ledamöter inom Utskottet, hvilka instämt i det förslag till beslut, som i betänkandet finnes intaget, anser jag mig böra yttra mig öfver de inkast, som deremot blifvit framställda. Jag har i detta fall hufvudsak-
ligen att hålla mig till den talare, som först hade ordet, men innan jag öfvergår till besvarande af hans yttrande, ber jag att få påminna om de omständigheter, som närmast föraledt uppkomsten af den fråga, hvilken nu utgör föremål för pröfning. Under en temligen lång tid hafva åtskil-
liga lagförbättringar blifvit af representationen angifna såsom behöfliga och nödiga samt framställningar derom aflåtits till regeringen, i följd deraf att representationen sjelf icke är i tillfälle att utarbete lagför-
slag. Hvilken utväg för ernående af nödiga lagförbättringar har man då valt? Jo! man har begärt tillsättande af komitéer, en för hvarje särskild lagstiftningsfråga. Dessa komitéer hafva blifvit tillsatta och arbetat länge
nog, men sedan deras ofta långvariga och vidlyftiga arbeten blifvit avslu-
tade har det ej sällan befunnits, att de af dem framlagda förslagen icke kunnat genomföras till gällande lag, utan måst läggas å sido. På sådant sätt har den ena vigtiga frågan efter den andra blifvit uppskjuten och undan-
trängd, till föga bättnad för det allmänna. Under sådana omständigheter har det förslag framlagts af regeringen, hvilket nu är under pröfning, och hvilket förslag egentligen tyckes vara afsedt att afhjelpa en brist som jag tror förefinnes i organisationen af våra statsdepartement, enär desse i deras nuvarande skick på långt när icke lemna rådkammarens ledamö-
ter det biträde, som desse borde derifrån kunna påräkna, vare sig vid utarbetande af nya lagförslag eller vid granskningen af redan utarbetade
förslag. Emellertid tyckes man vara ense om, att bristerna i vårt lag-
stiftningsväsende på något sätt måste afhjelpas, och under sådana förhål-
landen synes det icke anstå Riksdagen att genom ett uppskofsbeslut rent af skjuta undan frågan, utan något torde dervid böra göras, vare sig att man nu vill antaga det af regeringen i ämnet framlagda förslaget, eller
ock anvisa någon annan utväg. Så uppfattades frågan inom Utskottet, som dervid ansåg Kongl. Majts förslag kunna hufvudsakligen gillas, dock med åtskilliga, ej oväsentliga förändringar. Bland sådana var den för-

nämsta att tillvaron af den föreslagna lagbyrån ansågs böra blifva endast för den närmaste tiden och dess organisation jemväl lemnas utan närmare bestämmelser, så att regeringen icke blefve bunden vid visst antal ledamöter, visst aflönings sätt eller dylikt, utan städse skulle kunna välja den form, som bäst främjade det åsyftade målet. Vid det förhållande, att vederbörande departementschef förklarar, det han åtnöjes med hvad Utskottet i detta afseende föreslagit, torde ej vara skäl att vidare ingå i granskning af skiljaktigheterna mellan regeringens förslag och hvad Utskottet tillstyrkt. Men frågan om organisationen af den föreslagna institutionen torde dock böra betraktas, särdeles ur den synpunkt, att densamma skall träda i stället för de förut omnämnda komitéerna, hvilka man icke torde kunna fränkänna åtminstone den egenskapen, att de arbetade sjelfständigt i förhållande till såväl regering som representation. Nu har å ena sidan föreslagits, att till hufvudsaklig del bibehålla den form, hvarunder regeringen tillkännagifvit sig kunna och vilja verka för ett raskare fortskridande af lagstiftningsarbetet, och å andra sidan, att Riksdagen skulle för vinnande af detta ändamål bestämma en annan form, en form, som blifvit benämnd: "nya lagberedningen". Skilnaden mellan detta sistnämnda förslag och det af regeringen framlagda synes, utom bibehållandet af den, som man skulle tycka för ett raskare fortskridande föga eftersträfvansvärda komitéformen, ligga deruti att de, som önska formen af en lagberedning, tyckas vilja i beslutet intvinga, att i den nya institutionens verksamhet skall såsom hufvudsak ingå en kodifiering af våra lagar. I detta förslag ligger, efter min uppfattning, en ganska väsendtlig svaghet och då den ärade talare, som först hade ordet, just anmärkt såsom en brist i Utskottets framställning, att detsamma icke framhållit behovet af en kodifiering, tillåter jag mig endast hemställa, om icke just det är styrkan i Utskottets förslag att det tagit hänsyn till de närmast liggande och mest trängande behoven och för dessas snara afhjelpande sökt anvisa det tjenligaste därför till buds stående medel utan att, vid skådandet öfver till andra mera fjerran liggande behof, låta förleda sig att sammanblanda dessa med dem, som närmast och främst borde afhjelpas. Det har af den förr nämnde talaren framställts emot Utskottets förslag den anmärkning, att deri skulle ligga en motsägelse, enär Utskottet skulle velat hafva en annan form för ordnandet och utarbetandet af delarne än för ordnandet af det hela. Det beror härvid på hvad man menar med delarne och det hela samt huru och när man vill, att en kodifiering af lagen skall ske. Anser man att vid en kodifiering våra lagar skola på samma gång underkastas omarbetning, så att nya lagstiftningsprinciper i sammanhang dermed skola föreslås och genomföras, då blifva visserligen lagförändringarne delar af lagarbetet i sin helhet och det blir då nödvändigt att åt samma institution uppdraga hela arbetet, såväl i fråga om förändringsförslagen, som kodifieringen i och för sig. Men för min del tror jag det vore ganska olyckligt för lagförändringarnes genomförande, att sammanblanda dessa båda olika slags arbeten, enär jag anser, att de nya lagstiftningsåtgärder, som man funnit af behovet påkallade, först böra hvar för sig utarbetas, granskas och godkännas samt kodifieringen ej förrän detta skett verkställas. Kodifieringen utgör i och för sig ett ganska viktigt arbete, enär förmedelst densamma samtliga för-

ändringar, som under mer än ett och ett tredjedels århundrade skett i vår allmänna lag, skola sammanföras och ombildas till en konsekvent och tidsenlig lagtext, och detta sammanförande sker så, att vår allmänna lag en gång får utseende och skick af en helgjuten lagstiftning. I begreppet af en kodifiering ingår deremot icke, att deri skall inblandas ett antal viktigare lagförändringar, hvarigenom alltför lätt kan inträffa, att kodifieringsarbetets antagande omintetgöres, eller åtminstone tid efter annan undanskjutes, enär hvarje sådan lagförändring är underkastad strider och motstånd, hvilka lätt verka hämmande för det helas antagande. Vi hafva ett slående exempel härpå i den år 1811 nedsatta lagkomitéen, hvilken just derigenom, att den, i sammanhang med kodifieringen, företog sig en fullständig omarbetning af vår lag, vållade att vi ännu icke sedan 1734 fått en fullständig lagkodex. Vi böra icke glömma den erfarenhet, vi sålunda genom lagkomitéen vunnit, och genom att besluta en kodifiering, innan vi hafva genomfört de allmänt såsom behöfliga erkända förändringarne i de viktigare lagbestämmelser, som deri skola ingå, orsaka ytterligare undanskjutande både af de partiella lagförbättringarne och af hvad vi alla eftersträfva, såsom det yttersta målet, ett fullständigt ordnande af vårt lagväsende.

För att icke taga tiden för mycket i anspråk, vill jag till bemötande af den förste talarens anförande i denna del inskränka mig till att återropa åtskilligt af hvad han sjelf i ämnet yttrade. Han sade nemligen, att vi hafva ett förslag till underdomstolarnes omorganisation uppgjort och att, när en gång beslut blifvit fattadt huru dessa domstolar skola omgestaltas, då kan en kodifiering af ny rättegångsbalk verkställas. Likaledes yttrade han, att, sedan en lag om ordnandet af den s. k. vattenrätten blifvit gillad och antagen, en kodifiering af de författningar, som tillhöra Byggningsbalken kan företagas. Är det då icke alldeles klart, att om dessa lagförändringar och flera dylika först måste afgöras, innan kodifiering lämpligen kan företagas, vi nu böra i främsta rummet rikta våra bemödanden på lagförändringarnes genomförande och först derefter på kodifieringen. Detta synes åtminstone vara den naturliga ordningen. Om man skulle sammanblanda dessa båda olika arter af lagstiftarearbetet och gifva den föreslagna institutionen i uppdrag att i första hand tänka på en kodifiering och att sedan i ett sammanhang, såsom det fölle sig, sysselsätta sig med de speciela föremålen för dess verksamhet, de särskilda lagförslagen, hvad skulle följderna blifva? Jo otvifvelaktigt den, att de personer, som inkallades i den nya institutionen, och hvilka antagligen icke kunna i samma ögonblick, de der inträda, vara fullt mogna för ett så omfattande arbete, som en kodifiering af lagtexten, först måste taga sig tid att sätta sig in i sitt viktiga värf och till en början genomgå lagen i hela dess sammanhang, i följd hvaraf arbetet med utarbetandet af de särskilda af behofvet påkallade lagförändringarne blefve undanskjutet. En dylik sammanblandning af särskilda föremål anses eljest icke så särdeles förmånlig, och lärers ännu mindre kunna vara det, då fråga är om ämnen af sådan vikt, som det förevarande. Att man åter, derest lagstiftningsarbetet framskridit så långt, att de särskilda lagförändringarne äro utarbetade och antagna, och således endast återstår en kodifiering af samtliga lagbestämmelser, kan och bör uppdraga arbetet dermed åt en institution så organiserad som en lagkomité, det ligger i sakens natur, då

detta arbete är af den beskaffenhet, att det icke kan sättas i fråga, att det skall verkställas med de krafter, som eljest stå till regeringens disposition, samt då detsamma erfordrar en ganska betydlig tid och icke behöfver eller bör på minsta sätt brådstörtas.

I afseende å Utskottets motivering har yttrats, att Utskottet skulle afsett att regeringen måtte uppdraga uppgörandet af ett lagförslag åt några personer, ett annat åt andra och att detta vore oriktigt. Det yttrande af Utskottet, som föranledt denna anmärkning, lyder så: "De pligter, som måste åligga regeringen i afseende på en institution sådan som den föreslagna lagbyrån, eller att vidtaga de personalombyten, som omständigheterna kunna göra erforderliga, äfvensom att utöfva behörig tillsyn öfver arbetets fortskridande, sätta regeringen i helt annan ställning till lagarbetets fortgång, än som visat sig vara fallet, så länge mera fristående komitéer användts." Jag ber att i detta afseende få återkomma till komitéerna. Jag utgår ifrån den förutsättning, att det kunnat inträffa, att personer, hvilka blifvit kallade till ledamöter i en komité, af en eller annan anledning t. ex. ett annat uppdrag, befunnits mindre lämpliga att deltaga i komitéarbetet. Det har dock, detta oaktadt, städse berott på dem sjelfva att sitta kvar såsom komitéledamöter, och regeringen har knappt nog ansetts hafva någon pligt att, sedan ledamöter en gång med full tro på deras lämplighet blifvit utsedda, verkställa någon personalförändring, i följd af möjligen yppade andra förhållanden. I afseende åter å en sådan institution, som den föreslagna lagbyrån, der personer skulle insättas, hvilka vore i tillfälle att uteslutande egna sig åt det förelagda arbetet; der detta skulle ske under ledning af vederbörande departementschef; och denne vara ansvarig för de förslag han på grund af byråns arbeten framlade: af en sådan institution måste följa en pligt för regeringen, att, om behof af personalombyten yppas, också vidtaga dessa. Det frågades af den ärade talare, som först hade ordet, om det vore meningen, att sedan några ledamöter utarbetat ett lagförslag, andra skulle tillsättas för utarbetande af ett annat. Jag kan derpå endast svara: att om de alla fortfarande visa sig dugliga, ombyte ej lärer kunna ifrågasättas, men att, om motsatsen inträffade, eller om för någon viss del af arbetet det ansåges af vigt att erhålla biträde af någon i ämnet särskildt kunnig person, det då blir regeringens pligt att tillse hvad som i arbetets intresse bäst kan göras och att göra detta. Regeringen kommer således i tillfälle att öfver den ifrågakämda lagbyrån utöfva en helt annan tillsyn än förut öfver komitéerna. Allt detta torde nog böra betänkas, innan man alldeles afslår regeringens framställning och kastar sig in på en form, genom hvars antagande lätt kan inträffa, att vårt lagstiftningsväsendes ordnande uppskjutes till ett aflägsset fjerran.

I öfrigt torde det hafva visat sig af Utskottets framställning, att detta utgått från den synpunkt, att, då representationen, när den önskar att något i lagförändringsväg skall ske, i allmänhet måste vända sig till regeringen, men i detta fall regeringen sjelf tillkännagifvit, att den är villig företaga ett önskvärdt arbete, blott erforderliga medel ställas till dess disposition, representationen handlar klokare och värdigare, om den gifver regeringen dessa medel, utan att på samma gång inlåta sig i detaljerade och för arbetets fortgång hämmande föreskrifter om huru ar-

betet skall verkställas. Representationen får då vida mera berättigade anspråk på regeringen att något skall göras, än om den väl lemnar penningar, men med föreskrift om att så och så många ledamöter skola tillsättas, så och så skall arbetet ordnas.

Här har under diskussionen ofta inblandats ett ord, hvilket jag fruktar det är afsigten att använda såsom ett så kalladt slagord, för att fånga anhängare för ena eller andra åsigten, jag menar det der ordet "sjelfständighet". Det vore särdeles önskligt att man gjorde klart för sig hvad som menas med denna sjelfständighet och huru den skall yttra sig. Äfven de, som hysa en emot Utskottets afvikande mening, hafva ju åt regeringen velat tillerkänna det inflytande på institutionen, att dess ledamöter skulle på Justitie-statsministerns förslag af regeringen nämnas, och vid sådant förhållande vill det synas som regeringen, genom den henne sålunda förbehållna rättigheten, nog kan, om hon vill, tillse att den åberopade sjelfständigheten ej blir besvärlig. Är det åter meningen, att genom sjelfva den nya institutionens form de en gång utnämnda ledamöterna skola i afseende på sin verksamhet ställas sjelfständiga emot regeringen, då bör man ihågkomma, att det är regeringen, som skall ikläda sig ansvaret icke blott därför att något uträttas, utan ock för de utarbetade förslagen, hvilka måste kunna af regeringen såsom dess förslag accepteras, ifall eljest något skall på den föreslagna vägen blifva utträttadt. Då representationen för hvad som uträttas eller icke uträttas har att hålla sig till regeringen och icke till byrå- eller komitéledamöterna, bör den icke heller söka att binda händerna på regeringen. Mig synes det vara klart att representationen, som har rätt och makt att emot regeringen göra gällande sina anspråk på genomförande af för det allmänna nyttiga åtgärder inom statsförvaltningen, i vidsträcktaste mening också städse bör, långt ifrån att vilja förlama regeringens makt att för dylika ändamål råda öfver underlydande embetsmyndigheter, yrka på regeringens rätt och pligt att tillhålla embetsverk och tjenstemän att göra sin pligt. Huru skulle det i sjelfva verket gå, om en sådan sjelfständighet godkändes inom embetsförvaltningen, att de, hvilka fingo sig uppdraget att i angifven syftning utarbeta ett förslag, under åberopande af sin sjelfständighet, arbetade i motsatt syftning? Och om embetsmänen på samma grund icke utträttade hvad dem af regeringen eller andra förmän anbefalldes, utan något som de sjelfva eller andra ville? Är en sådan ordning inom förvaltningen i allmänhet eftersträfvansvärd, skall den väl äfven gälla inom krigsmakten, och det kommer då att visa sig huru en dylik method, att för sjelfständighetens skull sätta den underlydande till bestämmande öfver hvad som skall uträttas, måste ytterst göra soldaten till den verklige befälhafvaren.

Jag tror derföre, att innan man bestämmer sig i denna fråga, man bör göra klart för sig, huruvida man verkligen vill hafva lagförbättringar i den riktning representationen angifvit såsom sin önskan, eller endast en lagkomité. För min del är jag bestämd i den uppfattning, att det vore en stor inkonsequens af representationen att icke framför allt önska att ett lagförbättringsarbete, som visat sig allt mer och mer af behofvet påkalladt, må med allt möjligt nit och drift genomföras, och jag tror icke att detta kan ske på annat sätt, än att representationen bestämdt vidhåller
den

den satsen, att den har att hålla sig till regeringen för hvad som sker och icke tror, att den, genom att söka göra den föreslagna institutionen mer eller mindre oberoende af regeringen, skall kunna verka derhän, att de, som erhålla uppdrag att i institutionen blifva ledamöter, bättre göra hvad dem åligger, än om åt regeringen, som för hvad som göres eller icke göres skall ansvara, lemnas full rätt och pligt att öfvervaka deras verksamhet.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, får jag hemställa, att Kammaren behagade bifalla hvad Utskottet i ämnet föreslagit.

Herr Carlén: Hans Excellens herr Justitie-statsministern har haft den artigheten att påminna om vår gamla bekantskap, men jag hade verkligen väntat, att han deraf skulle fått en helt annan uppfattning, än den som utvisas af hans försök att åt ett uttryck i mitt anförande vid remissen af den Kongl. propositionen gifva en tendentiös mening, som detsamma *icke* innebar. Afven i afseende å ett annat Hans Excellens' yttrande, hvilket var lika litet angenämt att höra, eller att jag ej skulle låtit sanningens ljus belysa förhållandena, tillåter jag mig inlägga protest. Jag ber att få fästa hans uppmärksamhet på att, då jag sagt att föredragningen af lagärenden inför Högsta Domstolen för en eller annan kunnat förefalla betungande, jag icke sagt annat, än hvad Hans Excellens sjelf vet sannt vara, och jag är öfvertygad att Hans Excellens utan svårighet skall kunna erinra sig, att han sjelf, lika väl som jag, känner till det särskilda fall, som af mig påpekades.

Jag öfvergår nu till de anmärkningar, som Herr Justitie-statsministern framställt — icke emot hvad jag i dag yttrat, ty deri är nästan ingenting genmäldt — utan emot mitt anförande vid remissen af den Kongl. propositionen. Han frågade först hvaruti komitéledamöternes sjelfständighet skulle bestå, derest den modifikation i utskotts-minoritetens förslag, hvilken jag påyrkat, blefve antagen, och han förmenade att denna sjelfständighet hos lagbyråns ledamöter skulle blifva lika stor som medlemmarnes af en lagkomité, eftersom såväl de förre som de senare skulle kunna af Justitie-statsministern entledigas, när han så behagade. Först tillåter jag mig anmärka, att om förhållandet verkligen vore sådant, så kan jag icke förstå, hvarföre Hans Excellens så ifrigt motsätter sig en lagkomité. Men nu ligger det en märklig skilnad härutinnan emellan en lagkomité och en lagbyrå i den omständigheten, att ledamöterna i en byrå kunna ombytas, utan att någon fäster vikt dervid, då deremot ledamöterna i en komité icke gerna kunna skiljas från sin befattning utan på goda skäl, hvilka den allmänna opinionen och Riksdagen äro i tillfälle att i väsendtlig mån kontrollera. Jag tror mig icke behöfva mera än att, till bevis härå, erinra om den opinions-storm, som uppkom, då Richert 1822 eller 1823 skiljdes från sin befattning i lagkomitéen; den allmänna opinionen uttalade sig så kraftigt deremot, att man fann sig föranlåten att omkring ett år senare återkalla honom.

Vidare har Hans Excellens, för att beteckna sjelfständigheten hos dessa på våra lagar arbetande män, anställt en jmförelse emellan dem och sekreterarne vid Riksdagens Utskott. Men jag hemställer, huruvida

det är i sin ordning att gifva de män, åt hvilka man öfverlemnar ett så grannlaga arbete som att skrifva lagar, samma ställning till en minister som en sekreterare till sitt Utskott.

Med anledning af ett yttrande uti motiveringen till det förslag, som framstälts af Utskottets minoritet, har hans Excellens vidlyftigt utvecklat, huru omöjligt, i brist af tid, det vore för Justitie-statsministern att vara ordförande i en granskningsnämnd; men jag frågar, hvilketdera är mera tidsödande, antingen att utarbete lagen eller att granska densamma? Har man icke tid att granska en lag, så medger väl tiden ännu mindre att utarbete densamma.

Äfven har hans Excellens funnit det besynnerligt, att inom representationen försports ett så starkt motstånd mot ifrågavarande byråinstitution, ehuru åsigtarna för byråväsendet i allmänhet vore så starkt utvecklade. Det är, enligt min uppfattning, mycket sannt, att sådana åsikter gjort sig gällande, och äfven jag delar dem i viss mån, men det är att märka, att i ena fallet gällde det *förvaltningen* och i det andra *lagstiftningen*, tvänne mycket skiljda saker. I det moderna samhället hör det till saken att, så vidt möjligt, lägga förvaltningen i regeringens och departements-chefens hand, och sådant öfverensstämmer i allmänhet med förvaltningsåtgärdernas egna omskiftande natur. Men i fråga om lagstiftningen framträda helt andra förhållanden. En lag, som skrives i dag, kan verka på lagar, som 20 à 30 år eller ännu längre tid härefter kunna ifrågakomma, och att öfverlemna omsorgen om kontinuiteten åt de män, som, den ene efter den andre, tillfälligtvis bekläder departementschefs-platsen, kan icke leda till ett lyckligt mål eller att betrygga kontinuiteten.

Hans Excellens yttrade vidare, att det vore han, i egenskap af chef för Justitie-departementet, som skulle ej allena inför representationen svara för sina egna lagstiftningsåtgärder, utan äfven att på honom hvilade nästan hela ansvaret att lagstiftningen framfördes till ett godt resultat, och att det derröre vore han, som borde stå i spetsen för densamma. Denna åsigt trodde jag likväl vara åtminstone teoretiskt vederlagd. Det är hans Excellens icke obekant, att i Amerika en utmärkt rättslärde för 30 à 40 år sedan dref den satsen att, på de af hans Excellens nu anförda grunder, en särskild *lagstiftnings*-minister vore behöflig, och att med anledning häraf uppstod en vidlyftig kontrovers mellan jurister och statsrättslärde, hvarvid berörda sats blef på det mest grundliga sätt vederlagd; och mig veterligen har den icke i något land blifvit praktiskt accepterad.

Vidare har Hans Excellens yttrat, att representationen af komité-institutionen icke skulle hafva att vänta särdeles gagn, emedan det skulle saknas allt samband emellan representationen och lagkomitéen; men deremot skulle, enligt samma högt ärade talares åsigt, en lagbyrå uppfylla alla anspråk, eftersom emellan representationen och Justitie-statsministern, under hvilkens departement lagbyrån komme att höra, ett samband alltid skulle förefinnas. Nu är dock händelsen den, att, såsom jag i mitt första anförande starkt betonat, ett ännu viktigare samband mellan lagförfattarne och representationen kan finnas än det af Hans Excellens omnämnda, och att detta endast genom inrättande af en lagkomité torde kunna uppkomma. För att förklara min mening närmare, vill jag fästa uppmärksamheten på ett känt faktum, att alla förändringar, eller åtmin-

stone alla förbättringar i vår lag, som genomförts å senare tider, hafva hemtats ur lagkomitéens och lagberedningens arbeten. Hade icke dessa institutioner varit inrättade såsom de voro, utan i stället haft byrå-form, så skulle sannolikt många af de antydda lagförbättringarne aldrig kommit till stånd, enär de lagförändringar som skett mestadels åstadkommits på enskilda representanters och icke på regeringens initiativ. Lagkomitéens och lagberedningens arbeten äro för den enskilde representanten, som vill taga lagstiftningen om hand, en rik grufva att henta ur, icke ensamt i afseende å ämnet för lagförslagen, utan äfven i afseende å deras formulering, och många viktiga lagar hafva sålunda af Riksdagen antagits, utan att regeringen behöft dermed taga annan befattning än att sanktionera dem. Derigenom att lagkomitéens och lagberedningens arbeten, liksom alla komité-arbeten, bliwa framlagda för allmänheten, kunna de deruti uttalade åsichter, äfven om de icke delas af Justitie-statsministern, bringas fram, såsom positiva lagförslag. Detta blir deremot icke händelsen med de förslag, som utarbetas af en lagbyrå, ty ifall Justitie-statsministern icke gillar dessa, så blifva de aldrig framställda; och hvarifrån skall då den enskilde representanten henta stoff till sina förslag.

Jag har visserligen till besvarande antecknat några flera yttranden Herr Justitie-statsministern, men då hvad jag nu yttrat hufvudsakligen innefattar det, hvarom han och jag hysa olika åsichter, vill jag icke längre uppehålla mig härvid, utan vänder mig i stället till min ärade vän, Grefve Sparre, som med sin vanliga fyndighet framkastat anmärkningar om min hetsighet i lagstiftningsväg och Herr Lindströms tröghet, för att sjelf få intaga plats i midten. Jag tillåter mig då fästa den ädle Grefvens uppmärksamhet på, att under de många år, vi kämpat tillsammans, har jag icke sällan varit nödsakad att söka stäfja hans omstörtningssifver. Många gånger har han sjelf erkänt, att han i afseende å lagstiftningen gerna stode stilla; men när han någon gång nödgades taga ett steg framåt, så har han gjort det med en så stor ansats, att åtminstone jag ej kunnat följa honom i de nya rynderna.

Hvad slutligen Herr Dufvas yttrande angår, så måste jag beklaga, att lika litet som jag kunde rätt fatta Utskotts-majoritetens resonnement, lika litet fattade jag hvad han nu egentligen afsåg. Han har hållit ett utförligt tal om, att man icke må tänka sig lagstifningen kunna gå så till väga, att en kodifiering af hela lagen verkställs, innan man har de speciela lagarne fullständigt utarbetade. Det är ju äfven min åsigt, ty det är alldeles klart, att man icke kan göra det hela färdigt förr, än de särskilda delarne äro utarbetade. Kodifieringen är icke någonting annat än en sammanföring af de särskilda delarne till en helgjuten lagkodex; och det har väl icke någon — allraminst jag — påstått kunna ske i annan ordning, än den Herr Dufva förordat. Herr Dufva har varnat för att begagna den förut omnämnda sjelfständigheten såsom ett slagord. Ja, svenska språket eger ord, som kunna kallas så, men derföre förändras väl ej saken; och så ringa sjelfständighet äfven hos en lagbyrås ledamöter lärer väl ingen kunna förorda, att den ens på det aflägsnaste sätt kan jämföras med den militära lydnaden. Man skrifer icke lagar efter order — tacka Gud man kan vända sig efter order. Då jag är långt ifrån att föreställa mig, att tankarne derom kunna vara skiljaktiga, synes mig, att jag, å min

sida, ej bort beskyllas för den orimligheten att vilja omkasta förhållandet, såsom Herr Dufva förutsatt.

För den händelse att någon skulle fästa sig vid Herr Lindströms förslag om uppskof, vill jag till sist fästa uppmärksamheten på, att det icke finnes någonting outredt i denna sak. Man har endast att söka göra sig redo för hvilken organisation för en lagstiftnings-institution må vara den mest lämpliga. Man har att bestämma sig för den ena eller den andra åsigten, antingen om lagstiftningen skall öfverlemnas, så att säga, ensamt åt Justitie-statsministern, eller om densamma bör uppdragas åt en institution, sålunda organiserad att den innebär garanti för konsekvens, på det man måtte erhålla en lag, som hänger tillsammans från början till slut. I olikhet med Herr Dufva, tror jag icke, att en lagkomité skall behöfva använda 30 à 40 år på arbetet, utan — då jag i motsats mot Grefve Sparre anser, att vi icke från främmande länder behöfva hemta så särdeles många materialier till vår lag, enär vi torde kunna bygga på den grund, som den gamla lagkomitéen och lagberedningen lagt — föreställer jag mig att arbetet skall blifva färdigt inom en vida kortare tid. Till och med lagkomitéen, som hade framför sig ett alldeles obearbetadt fält, behöfde icke så lång tid, som Herr Dufva angifvit. Lagkomitéen nedsattes visserligen 1811, men dess egentliga arbete begynte först 1815 eller 1816, och 1832, således efter 16 år, var detsamma färdigt, utan att komitéen haft andra materialier dertill än vår gamla, föråldrade lag, under det man nu har ett tillgå lagkomitéens och lagberedningens förarbeten. Ihågkommande de löften, som afgifvits af den, som nu förvaltar Justitie-departementet, och på grund af den förhoppning vi alla hysa till hans energi, är jag fullkomligt öfvertygad att, om ni, mine Herrar, nu fatta ett godt beslut, vi om 8 à 10 år skola hafva att glädja oss åt en fullständig och väl ordnad lagkodex.

Grefve Posse: Meningarne äro i detta ämne särdeles skiljaktiga, men likväl är man här i Kammaren, såsom förhållandet jemväl var i Utskottet, ense derom, att det är nödvändigt att skapa en apparat, som har till uppdrag att verkställa de för ändring af våra lagar erforderliga förberedande arbeten. Det inses nemligen af oss alla, att stora delar af vårt lagverk äro ofullständiga och måste omarbetas. Skiljaktigheten i åsikter förefinnes således endast i afseende å det sätt, hvarpå denna apparat skall tilldanas. Jag ber att rörande ifrågavarande ämne till en början få fästa Herrarnes uppmärksamhet på, att alla de alternativa förslagen gå ut på beviljandet af ett extra anslag för ändamålet, och att således, huru beslutet än utfaller, Kammaren alltid vid nästa riksdag blifver i tillfälle att ånyo uttala sig i ämnet, då Kammaren, såsom jag hoppas, skall hafva bildat sig en fullständigare uppfattning af hvad som i frågan kan vara bäst och nyttigast.

Vid frågans behandling i Stats-Utskottet uppfattade man till en början Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af en lagbyrå så, som dermed afsågs en apparat, visserligen ställd under Justitie-departementet, men hvilken skulle hafva till uppgift att granska och utarbeta mindre lagförslag, rörande icke blott nämnda departement, utan äfven de öfriga statsdepartementen. Det befanns emellertid snart, då man närmare gran-

skade Justitie-statsministerns anförande till statsråds-protokollet, att man med den ifrågakämda lagbyrån afsåg äfven utarbetande af stora delar af vårt lagverk, nemligen vår pressordning och civillag. Det var då som en del ledamöter i Stats-Utskottet kastade blicken tillbaka på den äldre lagberedningen och ifrågasatte, om man icke heldre skulle beträda den gamla vägen än att försöka en alldeles ny. Erfarenheten har visat oss, att, sedan lagberedningen slutade sin verksamhet, några synnerligt tillfredsställande resultat i afscende å utarbetande och stiftande af nya lagar icke vunnits. Efter upphörandet af lagberedningen har man i stället anlitat särskilda komitéer för hvarje särskildt lagärende, och har för dessa komitéer varit uppfördt ett bestämdt anslag å extra stat, hvilket anslag, som fortfarande ända till nästföregående riksdag, nu upphört till följd af Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag. Det resultat, som i lagstiftningsväg lemnats af våra komitéers arbeten, har ännu blott i ringa grad framlagts för representationen och der afgjorts, men under lagberedningsperioden hafva vi erhållit en del lagar, hvilka blifvit bedömda på olika sätt, såsom t. ex. strafflagen, om hvilken man kan säga, att meningarne äro delade, och konkurslagen jemte sjölagen, om hvilka man med lika mycket fog kan säga, att meningarne icke äro delade. Det har således visat sig, att, sedan lagberedningen upphörde, arbetet med förbättrandet af våra lagar kanske icke varit så tillfredsställande, som man skulle hafva önskat, och derföre är det heller icke underligt, att flere ledamöter i Utskottet hysa den uppfattning att, när en ny apparat erfordras, det vore vida bättre att gå tillbaka till något, som är pröfvadt och befunnet godt, än att slå in på en ny väg och antaga något alldeles nytt och oförsökt, såsom den föreslagna institutionen; och detta har väl varit innersta tanken hos minoriteten inom Utskottet, hvars reservationer finnas Utlåtandet vidfogade. Det här myckna talet om sjelfständigheten vill jag icke inlåta mig på, ty sjelfständigheten lär väl icke blifva så synnerligt stor, helst om Kammaren antager den modifiering i förslaget, som af Herr Carlén ifrågasatts. Det är nemligen naturligt, att tjenstemän, som tillsättas af Justitie-statsministern och kunna af honom när som helst afsättas, icke ega någon särdeles sjelfständighet i sin ställning, antingen de sitta i en lagbyrå eller i en lagberedning. Det är dock något, som härvid icke får lemnas oanmärkt, att en lagberedning dock alltid är en institution, som ingifver aktning.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern har i sitt anförande antydtt, att han fattat Stats-Utskottets utlåtande i frågan såsom en tillstyrkan att inrätta en lagbyrå. Jag ber dock att få fästa hans uppmärksamhet på, att Stats-Utskottet tvärtom synes omsorgsfullt undvikit sådana uttryck, som skulle kunna tydas såsom ett godkännande af Kongl. Maj:ts förslag, i det Utskottet endast sagt, att det på det sättet bifaller sagda förslag, att det tillstyrker anvisande af ett extra statsanslag af 20,000 Riksdaler att användas för fullgörande af de uppdrag, som varit afsedda uti Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Hans Excellens behagade i sitt anförande nämna, att ett bland motiven, hvarför den föreslagna institutionen benämndes lagbyrå, var den omständigheten, att Riksdagen vid flera föregående riksmöten visat stark benägenhet för införandet af den förändring med våra underordnade em-

betsverk, att desamma skulle blifva byråer inom de särskilda departementena. Det var med stor tillfredsställelse, som jag hörde detta uttalande af regeringens främste man, om att regeringen vill gå representationens önsknings till mötes i fråga om inrättandet af ett byråsystem, och jag anser att det skulle vara ett stort framsteg i vår konstitutionella utveckling, om vi inom en icke alltför aflägsen framtid komma att tillämpa detta system.

I afseende å de olika förslag, som här i ämnet framställts, anhåller, jag att få yrka bifall till det af reservanterne framlagda, med den förändring deri som Herr Carlén föreslagit.

Herr Lindström: Den värde representanten från Wenersborg, som nyss hade ordet, yttrade, att han icke skulle *vågat* uttala sin mening i förevarande fråga, om han icke känt sig dertill skyldig i sin egenskap af representant. Med ännu större skäl kan jag säga detsamma, då jag icke på långt när kan i lagkunskap mäta mig med honom, men äfven det oafsedt anser jag mig såsom representant hafva rättighet att yttra mig i hvilka frågor som helst, som kunna blifva föremål för denna Kammars öfverläggning. Detta blott i förbigående. Hvad nu beträffar den af Herr Grefve Sparre gjorda ändringen, att den talare, som i denna fråga först hade ordet, skulle utmärkt sig genom en viss hetsighet, under det jag deremot representerade trögheten, så har den förste talaren redan besvarat den mot honom gjorda anmärkningen, och hvad mig sjelf angår, så anhåller jag få upprepa, att jag endast anført och såsom öfverensstämmande med mina egna åsigtter omfattat den reservation, som en ärad ledamot af Första Kammaren fogat vid Utskottets förslag, till hvilken jag således remitterar beskyllningen.

I sjelfva saken vände sig den ärade Grefven mot mitt yttrande, att frågan skulle befinna sig i outredt skick, hvilket Grefven ansåg alldeles icke vara förhållandet. Jag får med anledning häraf förklara, att jag med detta mitt yttrande icke velat säga, att ju icke frågan *för honom* och möjligen äfven för åtskilliga andra personer kunde synas utredd, men att de många anmärkningar, som blifvit gjorda mot Kongl. Maj:ts proposition, de olika förslag, som blifvit framställda, tydligen visa, att frågan icke är fullt utredd, och att till och med fackmännen icke hafva klart för sig hvad ändamålsenligast bör göras. Så mycket mera måste då frågan förefalla outredd för dem, som sakna den speciela juridiska åsigtten. Den ärade talaren på Stockholmsbanken fäste sig äfven vid mitt yttrande om frågans outredda skick och frågade, hvad som skulle vara att utreda? *Intet* svarade han, under det han på samma gång sökte att från sin ståndpunkt på bästa sätt utreda frågan. Allt detta — alla dessa olika förslag, å ena sidan Kongl. Maj:ts så mycket förkättrade proposition och å andra sidan Utskottets och reservanternas förslag, synas mig ådagalägga, att frågan icke är fullt klar och att antagligen icke ett förmedlingsförslag kan bryta sig väg genom de olika åsigtterna. Derfor har jag ansett det vara ganska välbetänt att uppskjuta frågans slutliga lösning, och att nu endast, på sätt Herr Grefve af Ugglas föreslagit — och utan att yttra sig om huruvida en lagbyrå eller lagberedning skulle ega bestämdt företräde — anhålla, att Kongl. Maj:t ville

till nästa Riksdag framlägga förslag till fyllande af de behof, som i det ifrågavarande hänseendet förefinnas. Nu har Herr Grefve Sparre sagt, att, när regeringen begärt ett bestämdt belopp och förklarat sig dermed kunna åstadkomma den ifrågaställda lagbyrån, så borde representationen genast bevilja samma belopp. Huru gerna jag skulle vilja gå regeringens önskan till mötes i detta afseende, behöfver jag icke försäkra, men jag tror icke, att ett sådant bifall nu skulle vara välbetänkt, ty den apparat, som skulle anskaffas för dessa 20,000 Riksdaler, komme säkerligen icke att medföra det åsyftade resultatet, och sedan skulle vi blott vid en kommande riksdag få erfara missbelåtenhet med hvad som blifvit gjordt af alla dem, som mera fråga efter det kvantitativa än det kvalitativa och hvilka skola säga: är detta allt, som vi fått för den summan? Man skulle ställa så stora anspråk på den institutionen, att den med sina ringa medel omöjligt skulle kunna uppfylla desamma. Jag har ansett, att från början allt borde så ordnas, att icke ändamålet förfelades, hvilket jag fruktar skulle blifva händelsen, om man antoge reservanternas förslag eller Herr Carléns modifikation af detsamma.

Det har blifvit yttradt, att vi, om en lagberedning komme till stånd, om tio år skulle hafva uppnått det stora målet, en fullständig kodifiering af våra lagar. Jag får bekänna, att mina förhoppningar icke sträcka sig så långt. En god vilja är icke nog, det behöfs sådana män som Richert med flere, för att på så kort tid utföra ett så vidlyftigt arbete. Hafva vi väl sådana män nu för tiden?

Jag har nu begärt ordet egentligen för att tillkännagifva, att jag, sedan icke Herr Grefve af Ugglas' förslag, utan Utskottets, vunnit Första Kammarens bifall, återtager min anhållan om proposition på det förstnämnda. Då jag således tvingas att välja mellan de öfriga förslagen, finner jag mig mest böjd för att omfatta Utskottets, hvilket, om ock med någon begränsning, bifaller Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Törnfeldt: En föregående talare påstod, att åtskilliga yttrauden, som under diskussionen här blifvit fällda, skulle vittna om *gammal afundsjuka* mot regeringen. I anledning deraf ber jag få förklara för den högt ärade talaren, att jag icke hyser någon, vare sig gammal eller ny afundsjuka mot regeringen eller Hans Excellens Herr Justitie-statsministern, utan att jag med mitt anförande endast velat påpeka, att, om den ifrågavarande institutionen skulle, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, stå under Justitie-statsministerns ledning, så skulle den stora allmänheten kunna tänka sig möjligheten af att regeringsmakten derigenom skulle på denna lagbyrå utöfva någon tryckning eller ledning *åt höger*. På detta sätt skulle misstroende väckas hos allmänheten, ty nationen önskar frihet i lagstiftningen, på samma gång den vill, att regeringen skall hafva frihet i lagarnes tillämpning.

Derföre har jag icke kunnat bifalla regeringens förslag, utan förenar mig i reservanternas yrkande.

Herr Carl Ifvarsson: Jag befarar, att man fäst sig allt för mycket vid formen för den ifrågaställda institutionen, då öfverläggningen hufvudsakligen rört sig omkring frågan, huruvida den apparat, som skulle

ombesörja lagarbetet, borde vara konstruerad såsom en byrå eller en lagberedning. På formen beror dock föga, blott apparaten arbetar bra och lemnar goda resultat. Gör en lagbyrå detta, kan man ju vara nöjd med en sådan, men med ingen institution kan man vara belåten, om dess verksamhet är otillfredsställande. Endast endera af de ifrågakämda institutionerna kommer verkligen till stånd, så kan erfarenheten sedermera afgöra, om det kan vara lämpligt att bibehålla den antagna eller man skall försöka med den andra. Vi böra således icke tvista allt för mycket om formen. Orsaken hvarföre jag icke kunnat lemna företråde åt förslaget om inrättandet af en lagbyrå med de åligganden Kongl. Maj:t föreslagit och ställd under Justitie-statsministerns ledning, har varit den, att jag tyckt mig finna, att denna byrå skulle blifva alltför öfverhopad af göromål, då, enligt Kongl. Maj:ts förslag, det skulle åligga dess ledamöter att både utarbета lagförslag, granska och omarbета sådana, samt i Högsta Domstolen föredraga frågor om stiftande, upphäfvande, ändring eller förklaring af lagar och författningar. Med den erfarenhet man nu har om lagstiftningens långsamhet i nästan alla delar, der reformer äro af nöden, så är det att befara, att denna långsamhet icke skulle afhjelpas genom en lagbyrå, ställd under regeringens ledning, ty regeringens ledamöter äro så öfverhopade af göromål, att de omöjligt kunna följa med och påskynda alla nödiga reformer. Det industriella lifvets storartade utveckling i våra dagar, den lifliga samfärdseln i följd af de ökade och förbättrade kommunikationsmedlen -- allt detta kräfver många reformer i lagstiftningen, på det denna icke må stanna för långt efter tiden. Därför har ofta riksdagen till regeringen aflåtit skrivelser med begäran om nödiga reformer; somliga ha visserligen föranledt åtgärder, men ringa resultat; andra skrivelser åter har man alldeles icke hört af, sedan de blifvit aflåtna. Riksdagen har således ofta nog tagit initiativet i frågor, men dervid har det dock allt för ofta stannat. Man får dock ursäkt regeringen, ty hon är, såsom jag förut nämmt, allt för öfverhopad af hvarjehanda arbete, äfven angående småsaker af föga vikt. Vill man dertill undanröjda det hinder, som nu ligger i vägen för önskvärd skyndsamt i lagstiftningen, så måste man från regeringsbestyren bortrensa åtskilligt, som utan fara derifrån kan skiljas. Riksdagen har också insett detta och till Kongl. Maj:t aflåtit en skrivelse, åsyftande vissa domsärendens öfverflyttande från administrationen till domstolarne. Det är klart, att genom en sådan öfverflyttning reformerna inom statsförvaltningen skulle i hög grad underlättas och regeringen beredas tillfälle att med större skyndsamt ej endast handlägga ärendena inom förvaltningen utan ock egna sig åt sådana ärenden, som tillhöra den ekonomiska lagstiftningen, för hvilken den ifrågakämda byrån inom Justitie-departementet dessutom torde vara fullt lämplig.

I nu förevarande fråga skulle jag visst varit böjd för att omfatta Utskottets förslag, om jag varit säker på att Justitie-statsministern bättre än hittills skulle kunna egna sig åt de ärenden, som varit afsedda i Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af lagbyrå, men då jag haft anledning att betvifla detta, har jag biträdt det förslag, som flertalet af Utskottsledamöterna från denna Kammare framställt, och hvilket icke går ut på att afklippa Justitie-statsministerns befattning med lagstiftningsärendena utan endast att göra densamma mindre besvärlig. Dock finner jag nu den af

Herr Carlén framställda modifiering af reservanternas förslag förtjent af bifall, och jag vill derföre ansluta mig till densamma. Jag ser ingen fara för att det ifrågavarande anslaget uppföres i en summa, då det i alla fall blifver på extra stat, hvilket sednare deremot har sitt värde, på det ärendet må komma till ny öfverläggning nästa riksdag, åtminstone angående formen.

Jag yrkar således bifall till Herr Carléns förslag.

Hans Excellens, Herr Justitie-statsministern Adlercreutz: Jag har funnit, att det yttrande, jag nyss afgaf, blifvit i en eller annan del misslyddt. Jag vill dock, i hvad som ej närmare rörer ämnet, nu icke upptaga tiden med åstadkommande af rättelse häri, utan blott vid justeringen tillse, att samma yttrande varder riktigt till protokollet uppfattadt.

En föregående talare har mot mig framkastat den anmärkningen, att jag velat sätta ledamöterna i lagbyrån i samma ställning som sekreterarne i Riksdagens Utskott. Detta var dock icke min mening, ty jag nämnde utskotts-sekreterarne endast för att förklara min uppfattning om nödvändigheten af att göra en viss inskränkning i sjelfständigheten hos de, vare sig i lagbyrå eller lagberedning, arbetande ledamöterna, och jag gjorde icke någon verklig jemförelse, hvartill jag så mycket mindre kunde vara benägen, som jag för ledamöterna i lagbyrån föreslagit ett arvode af 8,000 R:dr, hvaraf torde vara klart, att min afsigt icke varit, att dessa personer skulle erhålla en underordnad ställning. Jag håller dock visst icke på att beloppet, 8,000 R:dr, skall fixeras, utan går gerna in på Utskottets åsigt, att Kongl. Maj:t icke må vara bunden vid en viss aflöning utan ega frihet att, med begränsning af utgifterna inom visst anslaget belopp, ordna arbetena på det sätt, som kan finnas lämpligast.

Vidare har blifvit anmärkt, att Justitie-statsministern icke skulle vara lämplig person att leda det förberedande lagstiftningsarbetet. Minoriteten i Utskottet yttrar dock, hvad som enligt min tanke är fullkomligt riktigt, nemligen att vid utarbetande af lagar och författningar, som tillhöra den ekonomiska lagstiftningen, det är af vigt att vederbörande departementschef, som derför skall bära ansvaret, äfven är i tillfälle att direkt leda arbetena i den riktning, hvilken han anser vara den rätta, helst det icke bör kunna förutsättas, att han skulle till pröfning och antagande befordra ett lagförslag, som han icke i allo gillat. Denna slutledning, som jag ordagrant anført, är så oemotståndligen riktig, att jag sannerligen icke förstår, hvarför detta säges ensamt om den ekonomiska lagstiftningen och icke äfven tillämpas å den civila.

Hvad nu vidare beträffar den omtalade ledningen, så torde det vara aldeles klart, att man gör sig skyldig till en oriktig uppfattning, om man tror, att jag med detta uttryck menat, att Justitie-statsministern skulle likasom föra pennan för ledamöterna i lagbyrån. Men då det är denne embetsman, som bär ansvaret för lagbyråns arbeten och som skall framlägga lagförslagen för Kongl. Maj:t och representationen, så är det uppenbart, att han, om det ej skall stanna vid blotta lagförslag, måste ha rätt att leda arbetet i den riktning, han anser vara bäst, och föra detsamma till den punkt, der framgång åt förslagen kan vara att vänta. En sådan ledning lägger icke hinder i vägen för byråledamöterna att sjelfständigt

uttala sin mening. Sedan emellertid, att döma af här fällda yttranden, den så mycket omordade sjelfständigheten nu blifvit nedprutad, torde skilnaden emellan en lagberedning och en lagbyrå i sjelfva verket icke vara så synnerligen stor. Jag vill dock fästa uppmärksamheten derpå, att en sådan institution som en lagberedning skulle förskaffa Justitie-statsministern ett högeligen ökadt besvär, emedan alla hans meddelanden till densamma måste ske skriftligen och han, för att kunna aflåta sådana skriftliga meddelanden, måste på förhand göra sig så hemmastadd med hvad lagförslagen böra innehålla, att han då lika så gerna kunde skriva dem sjelf. Detta anser jag för min del vara ett stort praktiskt hinder för inrättande af en lagberedning stående utom Justitie-departementet.

Herr Rundgren: Frågan synes nu stå på den punkt, att det väl egentligen gäller att välja mellan lagbyrå och lagberedning. För min del har jag genom den diskussion, som i dag härstädes förts, blifvit öfvertygad om den förras företråde framför den sednare.

Det lär icke vara obekant för någon, hurusom man under en lång tid klagat öfver behovet att tillsätta komitéer, under det att likväl förhållandena oupphörligen framkallat och nödgat till dylika åtgärders vidtagande. Det är nemligen tydligt, att sedan riksdagarne blifvit årliga och då endast en mindre del af den för förhandlingarne bestämda tid kan egnas åt lagstiftningsarbetet, kunna omöjligen från Riksdagen lagförslagen komma i det mogna skick, som vore att önska; och då det derjemte är allmänligen känt, att Herr Justitie-statsministerns, likasom i allmänhet öfrige Statsrådets, tid är särdeles mycket upptagen, kan man icke vänta, att han skall hafva tid att egna den uppmärksamhet åt berörda förslag, som sakens vikt kräfver. Det är nu, med betraktande af detta förhållande, som förslag om lagbyrå blifvit framställt. Hvad som af en talare, hvilken företrädesvis kämpar för lagberedningen, blifvit anfördt såsom ett kraftigt skäl för att ånyo beträda denna väg, skulle ligga deri, att den förra lagberedningens förslag hafva utgjort en grufva, hvarur såväl regering som representation hafva hemtat. Frågan är nu, huruvida man bredvid den gamla dyrbara grufvan skall upptaga en ny; ty är det så, att den förra lagberedningens arbeten äro att betrakta såsom en grufva, så måste man väl också anse den nya beredningens blifvande verk af enahanda beskaffenhet. Jag tror likväl för min del, att sedan vi en gång kommit i besittning af de dyrbara materialier, som ligga i den äldre lagberedningens förslag, vi nu hafva behof af en institution, som icke bredvid det gamla gräfver ett nytt schakt, utan i stället lägger dessa till grund, och, jemförande dem som från representationen inkomma, söker att arbeta om dessa till verkliga praktiska förslag. Detta skall nu ske derigenom, att sedan från representationen förslag inkommit till regeringen, denna eger till sitt förfogande en särskild afdelning inom Justitie-departementet, hvilken har uteslutande till uppgift att emottaga sådana förslag äfvensom i öfrigt de anordningar, som från Justitie-statsministern inkomma. Det ligger dessutom, såsom i statsråds-protokollet säges, en fördel deri, att derigenom från denna lagbyrå utgå män, hvilka föredraga ärendena i Högsta Domstolen. Det är nemligen klart, att män, som sjelfve utarbета förslag till lagar, med mycket litet arbete kunna förbereda sig

till dessas föredragning inom Högsta Domstolen, under det att å andra sidan, om en lag utarbetas af en, för att sedermera till föredragning lemnas åt en annan, som icke förut känner till förslaget, det skall för den sednare fordras särdeles lång tid att sätta sig in uti detsamma, och man således gå miste om att vinna, hvad man nu åsyftar, nemligen att fortare komma till slut med vårt lagstiftningsarbete.

Hvad som dessutom föranledt mig att begära ordet är det yttrande af en reservant, att genom hans och öfrige reservanternas förslag man skulle motarbeta den långsamhet, som förefinnes både i fråga om lagars framläggande och inom förvaltningen, till följd deraf att Statsråden vore alltför öfverhopade af göromål. Enligt mitt förmenande skall dock icke långsamheten motarbetas genom förevarande förslag, alldenstund det är tydligt, att Justitie-statsministern måste hafva lättare att sätta sig in i ett afslutadt förslag, som till honom aflemnas, om han inom lagbyrån har satt sig in i grunderna dertför, än om förslaget lemnats blott till lagberedningen, och han får emottaga det såsom alldeles nytt. I alla dessa förhållanden ser jag starka skäl, som tala för det af Utskottet framställda förslaget. Och då Herr Justitie-statsministern förklarar sig vilja gå in derpå samt alldeles detsamma vinnas som genom det af honom framställda förslaget, så vill jag för min del rösta för detsammas antagande.

Herr Hierta: Då diskussionen redan blifvit så lång, och dessutom varit förd på ett särdeles upplysande sätt, skulle det vara att i hög grad missbruka Kammarens tålmod, om man ville vidare fördjupa sig i detta ämne i dess helhet. Det är också endast ett yttrande af Herr Justitie-statsministern, som jag vill fästa mig vid, då jag nemligen af förut afgifna yttranden funnit mig höjd att sluta mig till Herr Carléns förslag.

Herr Justitie-statsministern har anmärkt svårigheten för honom att sätta sig i samma beröring med en lagberedning som med ledamöterna i en lagbyrå, då det vore fråga om att framställa förslag till representation. Jag ber med anledning häraf att få fästa uppmärksamhet på ett yttrande som Hans Excellens hade, på en tanke den han framkastade i ett föregående anförande, i hvilket jag helt och hållet instämmer, emedan jag anser det vara den riktiga utgångspunkten för behandling af lagförslag. Han sade, att reformen borde utgå nedifrån. Detta är väl också det riktiga. Det är folkets känsla af de närvarande lagarnes inverkan och af behovet att i ett eller annat afseende få dem förändrade, som söker att blifva tillfredsställd genom reformer, och som gör anspråket på sådana berättigadt. Men för att kunna genomföra denna åsigt, tror jag, att en lagberedning vore bättre än en lagbyrå, ty det finnes efter min åsigt ett slags andlig och moralisk vevselverkan emellan en sådan lagberedning och representationen. Hvad är det, som vi hafva att klaga öfver under våra närvarande korta riksdagar? Jo, öfver svårigheten för Riksdagen sjelf att kunna komma fram med några mer fullständiga grupper af lagreformer. Detta behof kännes djupt inom hela nationen och har äfven gifvit sig luft inom denna Kammare, så att någon apparat måste åstadkommas för att fylla denna brist. Äfven jag tror, att en lagberedning med den sjelfständighet, som — "honny soit qui mal y pense" —, bör utmärka densamma, kommer att utgöra en ledning, eller, såsom man

här äfven benämnt den, den grufva, från hvilken representationen kommer att till det hufvudsakligaste hemta sina åsikter, så vidt denna lagberedning nemligen uppfyller sitt kall; och att deremot den hänvisning, som siste talaren gaf, att man verkligen har en tillräcklig grufva i den gamla lagberedningens arbeten, icke är fullt tillfredsställande, emedan i fråga om lagreformer, såsom allt annat, intet står stilla, utan hvarje tid har sin omsorg. Detta är en omständighet, som förtjenar att tagas i betraktande vid valet emellan de eljest visserligen icke så omätligt skiljda sätten att tillfredsställa behovet härutinnan.

Friherre Koskull: Med anledning af Herr Lindströms förändring af sitt förra yrkande — deri han anhöll om proposition å Grefve Ugglas' reservation — hvilken ändring han gjorde emedan han icke funnit understöd i Kammarén, ber jag att få för egen del upptaga Grefve Ugglas' förslag. Ty om det kommer i fråga, att, med ledning af den öfverläggning som här förts af Kammaréns mest sakkunnige personer, votera mellan de alternativa förslagen om lagbyrå eller lagberedning, så vet jag icke på hvilken sida jag skall lägga min röst. Såsom skäl vill jag äfven lägga det motiv Herr Hierta anfört, nemligen att hvarje tid har sin omsorg, anseende för min del, att denna Riksdags omsorg är att bespara anslag på öfriga håll för att använda dem på ett, der de äro oundgängligen nödvändiga.

Herr Grefve Sparre: Jag skall alls icke ingå i svaromål på de mer eller mindre spetsiga anfall, som blifvit gjorda; men jag ber, att då här diskuteras angående fördelarne af å ena sidan en lagberedning, stående under Herr Justitie-statsministern, och å andra en lagbyrå under hans ledning, få, likasom mest siste talaren, hemställa, hvaruti egentligen den stora skillnaden dem emellan består. Äfven om man tager en lagberedning, skall det bero af regeringen att afskeda den. Men, säger en representant på Stockholms-bänken, regeringen kan dock icke utan alltför mycket uppseende upplösa densamma. Således menas, att de som komma in i lagberedningen skola sitta qvar deri, och detta skulle vara fördelen af denna institution. Nu har dock samma representant påstått, att oaf-sättlige embetsmän här icke äro på sin plats, hvilket ock skulle utgöra hinder för Högsta Domstolens ledamöter att deri taga del, och har således derutinnan yttrat sig inkonsequent. Men han har dock visat huru nyttig lagberedningen skulle vara och citerat exempel. I sådant afseende ber jag att få anföra ett äldre exempel på, hvad nytta en sådan institution medför. Före lagberedningen, mine Herrar! tillsattes en annan lagberedning med uppdrag att utarbete en jemförande tablå emellan ett äldre och det då uppgjorda förslaget. Den bestod af tre personer, som kommo i delo med hvarandra, så att de utarbetade hvar sina tre särskilda tablåer eller förslag. Är nu detta fördelen eller lyckan af en sjelfständig beredning, att regeringen icke skall kunna yttra ens så mycket som att säga till dessa herrar: "Ni duga icke, farväl!"

Då man här så mycket anfört nyttan och välsignelsen af en lagberedning, så har jag velat framhålla äfven de med densamma förenade olägenheter. Jag upprepar således än en gång, hvad jag förut sagt, nem-

ligen att när man fordrar af regeringen, att den skall framlägga lagförslag, så måste man gifva densamma medel dertill. Eller kan man rimligen begära, att om ifrågavarende lagberedning framkommer med förslag, som Herr Justitie-statsministern finner stridande mot sin öfvertygelse, han i allt fall skall lägga fram dem? Är det så vi skola tillämpa det konstitutionela systemet och finna konsekvens hos regeringen? Vill man så tillämpa detsamma, att man in i lagberedningen sätter sådana män, som alls icke vilja gå åt det af ministern antydda hållet, så blifver det samma förhållande som med de ofvannämnde tre ledamöterna och deras tre tablåer.

Herr Carl Ifvarsson: Då en ledamot i Kammaren föreslagit att uppskjuta ärendet, ber jag att få fästa uppmärksamhet på, att det är af högsta vikt att så snart som möjligt något göres för att få reda i dessa förhållanden. Hvad beslut än må fattas, anser jag det icke böra blifva ett undanskjutande af frågan, emedan stora olägenheter kunna uppstå genom att alltför lång tid uppskjuta densamma. Det kan väl gå några år ännu att lappa på den gamla lagen, såsom hittills; men icke kan det gå an länge. Det är således på tiden, att man griper sig an med något helt systematiskt arbete; och ju förr man erhåller ett sådant, desto bättre. Så länge man bygger på det gamla, är man dessutom icke säker på, att icke verket måste kasseras, när ett nytt skall påbörjas, och att det således är i det närmaste förspildt möda att så tillvägagå.

Jag anhåller derföre, att Kammaren icke måtte uppskjuta afgörandet af denna fråga. Antingen Utskottets eller Herr Carléns förslag antages är då för mig af mindre vikt, ehuru jag ej kan neka, att jag anser det senare böra föredragas.

Öfverläggningen förklarades slutad, och propositioner framställdes på de yrkanden, som derunder gjorts, nemligen dels om bifall till Utskottets förslag, dels om afslag derå samt antagande af Herr Carléns förslag, dels slutligen om afslag å Utskottets hemställan och antagande af det utaf Herr af Ugglas i hans vid utlåtandet fogade reservation framställda förslag. Till propositionerna svarades med blandade ja och nej, hvadan herr Talmanen förnyade propositionen på bifall till Utskottets hemställan, dervid han förklarade sig finna densamma vara med öfvervägande ja besvarad. Nu begärdes votering. På hemställan huruvida Herr Carléns förslag antoges till kontraposition, svarades likaledes med blandade ja och nej, och då ja förklarades öfvervägande, begärdes votering äfven härom. För bestämmande af kontrapositionen företogs alltså nu först omröstning, enligt följande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver andra punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 11 antager nedanstående af herr Carlén framställda förslag:

a) att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga förslag om inrättande af en lagbyrå, måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes tillsätta en lagkomité, under namn af "Nya lagberedningen", med åliggande att, i enlighet med den instruktion Kongl. Maj:t kan komma att för densamma utfärda och efter anvisning af Justitie-statsministern,

dels öfverse och bearbeta de af förra lagkomitéen och lagberedningen författade förslag i de delar, som ännu icke blifvit till lag antagna, dels ock utarbета förslag till de mindre omfattande ändringar och tillägg i någon eller några delar af allmänna lagen, som kunna under tiden ifrågakomma; och

b) att Riksdagen till bestridande af kostnaderna för nya lagberedningen under 1872 måtte på extra stat anvisa ett belopp af 20,000 Riksdaler,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren till kontraposition antagit följande förslag:

a) att Kongl. Maj:ts nådiga förslag om inrättande af en lagbyrå för närvarande icke måtte af Riksdagen bifallas; och

b) att Riksdagen, vid anmälan af detta beslut, måtte — med hänseende till angelägenheten ej mindre deraf, att de af förra lagkomitéen och lagberedningen författade förslag i de delar, som ännu icke blifvit till lag antagna, varda öfversedda och bearbetade, samt att sakkunnige personer finnas att tillgå för utarbetande, enligt särskilda nådiga uppdrag, af förslag till särskilda förordningar angående ändringar och tillägg i någon eller några delar af allmänna lagen, än äfven deraf, att för uppgörandet af förslag till lagar och förordningar inom området för den ekonomiska lagstiftningen arbetskrafter icke må saknas — i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes till näst sammanträdande Riksdag framlägga förslag till fyllande af de behof, som i onförmälda hänseenden förefinnas.

Då denna omröstning utföll med 102 ja mot 59 nej, erhöi den voteringsproposition, som derefter uppsattes för hufvudvoteringen, följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i andra punkten af dess utlåtande N:o 11,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottes hemställan, beslutat:

a) att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga förslag om inrättande af en lagbyrå, måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes tillsätta en lagkomité, under namn af "Nya lagberedningen", med åliggande att, i enlighet med den instruktion Kongl. Maj:t kan komma att för densamma utfärda och efter anvisning af Justitie-statsministern, dels öfverse och bearbeta de af förra lagkomitéen och lagberedningen författade förslag i de delar, som ännu icke blifvit till lag antagna, dels ock utarbета förslag till de mindre omfattande ändringar och tillägg i någon

eller några delar af allmänna lagen. som kunna under tiden ifrågakomma; och

b) att Riksdagen till bestridande af kostnaderna för Nya lagberedningen under år 1872 måtte på extra stat anvisa ett belopp af 20,000 Riksdaler.

Denna sednare votering visade 80 ja mot 88 nej, i följd hvaraf Kamraren beslutat enligt nej-propositionens innehåll.

Punkten 3.

Härvid anförde:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Adlercreutz: Herr Talman! Mine Herrar! Den fråga, som nu föreligger, kan visserligen anses vara af ringa betydighet, men då det är af vigt, att rättvisa vederfares statens ringare tjenare lika väl som de högre uppsatte, vågar jag af sådant skäl påkalla Kamrarens uppmärksamhet för detta ärende.

De vaktmästare, som äro anställda inom statsdepartementen äro försedde med löner, som endast motsvara de lägsta sådana, som uppbäras af vaktmästare inom de under departementena sorterande embetsverk. De förste vaktmästarne hafva nemligen 600 R:dr och i vissa fall tillfälle till boställe; de öfrige endast 500 R:dr. I afseende å deras ekonomiska ställning förekommer derjemte, att de, i olikhet med hvad eljest ofta eger rum med dylika befattningar, fullkomligt sakna alla sportelinkomster, äfvensom de aldrig kunna påräkna ferier vid tillfällen då sådana råda inom flera andra statens verk, t. ex. under tiden vid jul och nyår. Dessutom är det klart att, på en så dyr ort som hufvudstaden, en vaktmästare ingalunda kan berga sig med nämnda små inkomster, helst om han har hustru och barn. Han ser sig tvungen att utom tjänsten söka skaffa sig inkomst; och då sådant enskildt förvärf, såsom här är förhållandet, betydligt försvåras, derigenom att han långt fram på dagen är upptagen af upppassning i och för tjänsten, synes rättvisan kräfva, att den äskade ringa löneförhöjningen varder beviljad.

Med dessa få ord öfverlemnar jag ärendet till Kamrarens beprövande.

Herr Friherre Ericson: Kongl. Maj:t har här föreslagit en liten löneförbättring för åtskillige af de personer, som stå på lägsta steget af tjänstemannabanan. Om man beviljar denna löneförbättring åt tvänne vaktmästare vid Justitie-departementet, måste man naturligtvis göra det samma vid de öfriga statsdepartementena, der enahanda förhöjning i vaktmästarne lönevilkor är begärd. Förhöjningen är föreslagen till 100 R:dr och utgör alltså för 20 vaktmästare tillsammans 2,000 R:dr, en obetydlighet i det hela. De personer, som skulle komma att åtnjuta denna löneförbättring, må också anses som obetydliga. Men hvad som icke är obetydligt, det är — såsom Herr Justitie-statsministern nyss yttrade — att statens ringare tjenare hafva rättvisa anspråk på att deras berättigade behof skola beaktas och iakttagas, lika väl som de mera uppsattes fordringar. Stats-Utskottet tyckes mig dessutom hafva alltför knapphändigt

affärdat ärendet, då det i betänkandet såsom skäl endast anför, att det synes Utskottet, som löneförhöjningen icke vore behöflig och som följd häraf hemställer, "att den af Kongl. Maj:t äskade löneförhöjning för bemålde två vaktmästare icke måtte af Riksdagen beviljas". Då Utskottet sålunda icke anför några andra skäl, än att det så synes Utskottet, så kan man icke heller gendriva Utskottets uppfattning, ty om tycke och smak är, som herrarne veta, vanskligt att disputerä. Kongl. Maj:t deremot framhåller den omständigheten att 500 à 600 R:dr är för liten lön för personer, som med hustru och barn lefva på en dyr ort, sådan som Stockholm, utan någon sportelinkomst eller tillfälle till annan förtjänst, icke ens med tillgång till bostadsrum. Detta tyckes mig vara tillräckligt för att visa nödvändigheten af löneförbättring i detta fall.

Jag tillåter mig dock anförä ännu ett skäl, då jag ber att få påminna om hvad Riksdagen ansett lämpligt tillägga vaktmästare i Riksdagens egna verk, der Riksdagen så att säga är i sitt eget hus. Jag menar Riksbanken och Riksgälds-kontoret. I Banken finnes en öfvervaktmästare, som tillika är brandmästare. Han uppbär i lön 800 R:dr och i arfvode 450 R:dr, jemte fria husrum och nödig vedbrand. Om denne dock i egenskap af brandmästare icke anses kunna jämföras med vanliga vaktmästare, så kunna vi se till huru den öfriga vaktbetjeningen i Banken är aflönad. De äldre vaktmästarne — som sådana anses halfva antalet — hafva vardera 800 R:dr i lön och 75 R:dr tienstgöringspennin-gar å arvodesstat; de yngre hafva 700 R:drs lön och 50 R:dr tienstgöringspennin-gar.

Inom Riksgälds-kontoret har en vaktmästare i lön och arfvode tillsammans 750; trenne kammardrängar vardera 650 och 2:ne husdrängar, af hvilka en bestrider göromål vid Riksdagens hus, vardera 625 R:dr. Jag känner icke, om dessa vaktbetjente dessutom hafva tillfälle till annan förtjänst inom verket genom gratifikationer eller dylikt, men äfven om icke så är förhållandet, äro dock de af mig nu angifna lönerna till vaktbetjeningen inom Riksdagens egna verk större, än de som åtnjutas af vaktbetjeningen inom departementena, äfven om man lägger till de föreslagna förhöjningarne. Alla skäl tyckas mig derföre tala för bifall till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, hvilket jag påyrkar såsom varande rättvist och billigt, på samma gång som jag påminner Kammaren om det gamla ordspråket "sila mygg och svälja kameler". Låtom oss släppa myg-gan igenom men hjälpas åt att mota kamelerna.

Herr Hedin: Herr Talman! Jag har begärt ordet, icke derför som skulle jag hylla den af en föregående talare framställda, splitternya och förvånansvärda teorien, att en representant skulle vara skyldig att yttra sig öfver hvarje fråga, som kan förekomma i Kammaren; icke heller har jag för vana att opponera mig mot Stats-Utskottets sparsamhetssträfvanden; men här föreligger ett undantagsfall.

Stats-Utskottet synes mig hafva i denna sak gått till väga med alltför stor hårdhändthet. Nyss beviljade Kammaren ett af nämnda Utskott förordadt hyresersättningsanslag till en enda embetsman, till belopp af 3,500 R:dr. Ingen motsägelse aflördes. Om man nu sammanräknar de
för

för 20 vaktmästare begärda löneförhöjningar, uppgå de endast till 2,000 R:dr. Det är ett belopp, som jag tror ej skall trycka alltför hårdt på budgeten. Vare detta sagdt som en biomständighet. Sjelfva det afgörande skälet, hvarför jag kommer att yrka bifall till denna del af Kongl. Maj:ts proposition, är att billighet och rättvisa fordra en sådan utgång af frågan. Det lider intet tvifvel att, äfven med bibehållande af nuvarande låga aflöningar åt vaktmästarne i statsdepartementen, ingen brist på sökande skall uppstå. Men huruvida desse sökande besitta de egenskaper, som böra finnas hos innehafvare af nämnda beställningar, blir en annan fråga. Dessa egenskaper äro redlighet, den högsta grad af ordentlighet, ett visst mått af bildning, och, så att säga, den bildade mannens yttre skick. Stockholm är dessutom en dyr ort att lefva på, och desse vaktmästare i statsdepartementens expeditioner äro så upptagne, att de ej, åtminstone annat än undantagsvis, hafva tillfälle till biförtjenster. När de för sådant ändamål stundom få förfoga öfver några timmar, måste de vanligen sätta annan man i stället.

Jag ber att få med några exempel angifva huru man inom några dels enskilda, dels stadens verk och inrättningar gått tillväga i denna sak. I Stockholms sparbank åtnjuta en vaktmästare i lön 700 och i arfvode 500, summa 1,200 R:dr jemte bostad; en annan har 650 i lön och 100 i arfvode, summa 750 R:dr jemte bostad. Stockholms stad affönar en vaktmästare med 900 R:dr och en med 800 R:dr, hvarjemte båda hafva fri bostad. Börsen aflönar en med 750 R:dr jemte bostadsrum och sportler; en annan har 835 R:dr; en tredje 770 R:dr. Stockholms enskilda bank — i fall detta namn här ej låter för illa — aflönar en vaktmästare med 1,650 R:dr, en med 1,250 R:dr och en med 900 R:dr, hvarjemte de samtliga hafva fria bostäder.

Af dessa siffror synes man kunna draga den slutsatsen, att man på andra håll ansett vaktmästare behöfva större löner, än hvad staten hitintills gifvit åt vaktbetjeningen i departementena, och det ehuru de personer, som de använda, säkerligen hafva tillfälle att genom annan verksamhet förtjena kanske lika mycket som lönen, ja till och med mera. Min tanke om saken är också, att man i fråga om alla tjänster bör fordra full verksamhet, men för full lön, och om Riksdagen nu beviljar de äskade, små löneförbättringarne, som äro i fråga, kunde måhända en jemnvigt mellan arbetet och lönen åstadkommas.

Af dessa skäl, och med åberopande af hvad Hans Excellens Herr Justitie-statsministern anført i ärendet, vågar jag anhålla, att Stats-Utskottets ledamöter icke motsätta sig mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Herr Törnfeldt: Stats-Utskottet har tillstyrkt och Kammaren nyss beviljat 45,000 R:dr åt Kongl. Maj:ts nådiga hästar. Om man nu enligt Utskottet förslag skulle neka ett par vaktmästare, som icke hafva mera än 500 R:drs lön, en tillökning deri af 100 R:dr, så vore detta, såsom redan förut är sagdt, att sila mygg och svälja kameler. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Herr Sjöberg: Det är med synnerlig tillfredsställelse jag förnummit, att alla de talare, som yttrat sig i denna fråga, uttryckt sitt bifall till Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, om de ock dermed icke gjort annat än rättvisa åt statens mest obemärkta tjenare. Jag vågar sålunda hoppas framgång åt förslaget, ehuru det kan vara ganska svårt att få så obetydliga anslag som det, hvarom nu är fråga, beviljade, hvilket erfarenheten från gammalt ådagalagt, enär man sett att långvariga och heta strider kunnat utkämpas om jemförelsevis små belopp i anslagsväg, då deremot stora sådana, åtminstone under sista ständsriksdagarne, vanligen icke tagit mycken tid i anspråk, särdeles när de berört vissa stora intressen, såsom t. ex. jernvägsanläggningar. Tvänne talare, som förut yttrat sig, nemligen Friherre Ericson och Herr Hedin, hafva framhållit för Eder, mine Herrar, huru Riksdagen omhuldar sina egna tjenare, eller med andra ord, att Riksbankens och Riksgälds-kontorets vaktmästare befinna sig i vida bättre ställning i afseende på löneförmåner, än de vaktmästare, om hvilka nu är fråga. Jag hörde icke, huruvida Friherre Ericson fästade uppmärksamheten på det särskilda förhållande, som eger rum i afseende på Riksgälds-kontorets vaktbetjening. Af denna äro en vaktmästare och tre s. k. kammardrängar i åtnjutande af större löneförmåner än som bestås nu ifrågarävarande vaktmästare, och äfven om Riksdagen beviljade den dem begärda lönetillökningen, befinna sig de af Riksgälds-kontorets vaktbetjening, hvilka tillika hafva förmånen af boställe, i en bättre ställning. Det vore under nu anförda förhållanden nästan gränsande till futtighet — förlåten mig detta uttryck, mine Herrar — att afslå en af Kongl. Maj:t gjord framställning, som i det hela, eller derest samtliga de i statsverkspropositionen omnämnde vaktmästare finge den äskade löneförhöjningen, icke komme att leda till högre anslagsutgift än omkring 2,000 R:dr. Af denna orsak har det också väckt min synnerliga förvåning att bland Utskottets ledamöter det varit endast en från Första Kammaren, som funnit sig föranlåten att taga de stackars vaktmästarnes parti, hvilket är så mycket mer anmärkningsvärdt, som man i allmänhet icke kunnat förebrå Första Kammarens ledamöter att hafva gjort sig skyldige till någon öfverdrifven sparsamhetsifver. Jag förenar mig med dem, som anhållit om bifall till Kongl. Maj:ts nu ifrågarävarande framställning.

Herr Jöns Pehrsson: Mine Herrar! Vid ett föregående tillfälle i dag har jag antydt den inkonsequens, som finnes i detta lilla betänkande, och det är äfven nu med anledning häraf, som jag ytterligare begärt ordet, för att närmare förklara min mening. Jag menar nemligen den inkonsequens, som ligger deri, att, under det man icke kunnat komma sig för med att ens göra ett försök till nedsättning, der det verkligen gällt något, man här, då det rör 2 eller 3 vaktmästare, funnit det tillståndigt att afstyrka bifall till en så liten, som det tyckes, ganska befogad begäran. Jag vet visserligen, att såväl mina motståndare som mina vänner skola säga, att jag fikar efter popularitet, då jag i hufvudsak kommer att yrka bifall till den af Kongl. Maj:t gjorda framställningen. Men det är dock en sak i berörda framställning, som jag icke kan godkänna. Jag vet nemligen ej hvarföre det skall vara så stor skilnad i önen mellan de båda vaktmästarne, då de likväl hafva enahanda göro-

mål. Jag kommer derföre att så till vida bifalla Kongl. Maj:ts framställning, att jag vill gifva 675 R:dr åt den ena vaktmästaren och 625 R:dr åt den andra. Man skulle af Utskottets motiver kunna sluta dertill, att inom det ifrågavarande embetsverket det vore för många vaktmästare, och att de till följd deraf, med de nuvarande lönerna, hade full ersättning för sitt arbete. Jag betvivlar icke, att missbruk i detta fall kan ega rum, i synnerhet hvad beträffar embetsverken i Stockholm, men så länge vaktmästarne äro på stat antagne, så är det endast en billig rättvisa att gifva dem en liten löneförhöjning. Uppstår någon ledighet, så kunna indragningar göras och således besparing derigenom åstadkommas. Jag får derför anhålla hos Herr Talmannen, det Herr Talmannen behagade framställa proposition derpå, att de respektive lönerna höjas till 675 och 625 R:dr. Denna fördelning finner jag vara mera rättvis, än att göra så stor skillnad i lönerna som 100 R:dr. Säge hvad man vill, så måste man väl ändå sträfvat efter likställighet, och detta är anledningen hvarföre jag formulerar mitt yrkande så.

Herr Granlund: I Utskottets betänkande finnas icke angifna några särdeles motiver för afslag å Kongl. Maj:ts framställning. Utskottet säger endast, att de nu för dessa vaktmästare bestämda löner synas utgöra fullt tillräcklig godtgörelse för det arbete, som af dem fordras. Men då Hans Excellens Herr Justitie-statsministern upplyst, att deras arbete för närvarande tager mycken tid i anspråk, hvarigenom de icke äro i tillfälle att hafva några egentliga biförtjenster, så frågar jag: huru är det möjligt att i Stockholm lefva på 500 à 600 R:dr äfven om man är blott vaktmästare? Ty äfven en sådan måste väl lefva. Det vore således orättvist att icke bereda honom tillfälle till en nödtorftig utkomst. Det kan icke hafva varit sparsamhetsskäl, som dikterat Utskottets beslut att afstyrka en löneförhöjning åt tvänne vaktmästare till det sammanlagda ringa beloppet af 200 R:dr. Hade jag spårat, att samma anda af sparsamhet genomgått öfriga delar af denna hufvudtitel äfvensom tredje hufvudtiteln, så skulle jag icke hafva haft något att invända. Men då denna sparsamhet drabbar tvänne personer med 500 à 600 R:drs årlig lön, så må det förlåtas mig, om jag förenar mig med föregående talare. Särskildt har jag fäst mig vid den punkt i föredragna hufvudtitel, deruti Fångvårdsstyrelsens byggnads-intendents lön med oakortadt belopp 3,000 R:dr är föreslagen att utgå, oakadt 1870 års Stats-Utskott yttrade, att denne tjenstemans åligganden redan då så betydligt minskats, att man ansåg desamma kunna och böra öfvertagas af Öfverintendents-embetet, hvadan indragning af samma arvode, 3,000 R:dr, då förordades.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Sedan herrar vaktmästare här i Kamraren fått så varma förespråkare, och då till och med representanten från Sunnerbo, hvilken just icke brukar vara fallen för löneförhöjningar, nu påyrkat löneförhöjning åt dem, lär det väl vara fåfång möda att söka erhålla bifall till Stats-Utskottets afstyrkande förslag. Icke destomindre tar jag mig friheten att framställa ett yrkande i denna riktning.

De skäl, som blifvit anförda för bifali till Kongl. Maj:ts framställning, äro, efter mitt förmenande, icke så alldeles öfvertygande. Man har visserligen sagt, att dessa vaktmästare icke hafva tillräcklig ersättning för sina göromål, enär de skulle hafva mera arbete, än andra vaktmästare vanligtvis hafva. Om förhållandet är så, att andra vaktmästare hafva större aflöning än de förtjena i förhållande till sitt arbete, så tror jag det vara i sin ordning att i deras löner föreslå nödig nedsättning eller ock minska deras antal, för att derigenom bereda större ersättning åt dem, som deraf äro förtjente; men något sådant sätt att gå till väga hör man mycket sällan utaf. Man har äfven anført ett annat skäl, nemligen att då det finnes vaktmästare på andra ställen, som hafva högre aflöning än dem, hvarom nu är fråga, så är det också nödvändigt att höja lönen för dessa sistnämnda. Detta är ett skäl, som mycket allmänt begagnas, utan afseende derpå om göromålen äro så beskaffade att de berättiga till löneförhöjning. Jag känner sjelf ej till huru förhållandet kan vara med dessa vaktmästare, och det är ej heller egentligen för summans skull, som jag yrkar bifall till Utskottets hemställan, utan det är mera för principens skull. Jag för min del tror, att en aflöning till belopp af minst 500 och högst 600 riksdaler måste vara en tillräcklig ersättning för en vaktmästares arbete. Ty så vidt jag vet, erfordras för vaktmästare icke någon synnerligen stor skolunderbyggnad, som de behöfva påkosta sig, för att kunna bestrida dylika tjänster. Deremot veta vi, hurusom våra folkskolelärare, hvilka hafva att undergå en lång och förberedande öfningskurs, innan de få tillträda sitt kall, hafva en årlig lön af endast 400 riksdaler. Visserligen har Kongl. Maj:t föreslagit, att desse lärare efter fem års tjänstgöring skola erhålla lika stor lön som den lägsta, hvilken består nu i fråga varande vaktmästare. Men jag tror att om man tager folkskolelärarnes ställning i betraktande och jemför den med vaktmästarnes, så skall man icke hafva skäl att förorda förhöjning i de sistnämndes löner. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, upptogos de gjorda yrkandena och framställdes deraf föranledda propositioner.

Svaren å dessa propositioner utföllo så, att Kammarern, med afslag å Utskottets hemställan i denna punkt, biföll Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning i oförändradt skick.

Kammarerns ledamöter åtskiljdes härefter klockan $\frac{3}{4}$ 3 e. m., men sammankommo åter

Kl. 6 e. m.

§ 6.

Innan behandlingen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 11 fortsattes, lemnades, på begäran, ordet till:

Herr Grefve Sparre, hvilken anförde: Vid föredragningen af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om Justitie-departementet, uttryckte jag den mening, att å detta departement och särskildt inom Justitierevisions-expeditionen indragning af åtskilliga tjänstebefattningar kunde ske. Jag föreställde mig, att i anledning af ett sådant yttrande, afgifvet vid remissen af propositionen, Stats-Utskottet möjligen skulle kunnat finna sig befogadt att derpå fästa något afseende; men, såsom af detta Utlåtande synes, har jag deruti misstagit mig. Jag är dock fortfarande af den mening, att ingen embets- eller tjänsteman bör lemnas utan tillräcklig sysselsättning, och jag anser denna mängd af tillsammans 32 kopister, kanslistor och protokollssekreterare i detta departement till och med vara något, som skadligt verkar på sjelfva de ifrågavarande tjänstemännen, derigenom att det orsakar, att de icke kunna få tillräckligt arbete, utan måste gå sysslolösa. Jag vill likväl nu icke göra något yrkande om reduktion af antalet, och är dertill ej heller berättigad, då den punkt i Utskottets utlåtande, vid hvars föredragning jag hade haft rätt att framställa ett sådant förslag, redan blifvit af Kammaren afgjord. Jag vågar hysa den fasta öfvertygelsen att, särdeles då man inom ett annat departement funnit, att en institution med särskilda protokollssekreterare och en massa tjänstemän vid expeditionen icke kan vara nödvändig, Herr Justitie-statsministern skall, utan vidare framställning från representationen, fästa det afseende vid den af mig uttryckta önskan, som den för-tjenar. Jag anser, att det är just för att sätta regeringen i tillfälle att göra dylika af behovet påkallade indragningar, för att åt regeringens åtgärder i detta afseende förläna mera kraft, som ett uttalande från representationens sida kan vara lämpligt. Det är blott ur denna synpunkt som jag ansett mig nu böra upprepa hvad jag redan en gång förut i ämnet yttrat.

Härefter fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets ofvanberörda utlåtande N:o 11, hvarvid i ordningen förekom:

Punkten 4.

Rörande Utskottets hemställan under

Mom. a.

anförde

Herr Liss Olof Larsson: Oaktadt Kammaren redan kommit i farten med att bevilja löneförhöjningar, så måste jag dock motsätta mig en del af hvad Utskottet i denna punkt i sådant afseende tillstyrkt. Jag gör detta, fastän jag i Utskottet bifallit den nu föredragna punkten. Detta har skett endast genom förbiseende å min sida. I den af Utskottet godkända och förordade stat för Fångvårdsstyrelsen förekommer en anmärkning derom, att en registrator och en notarie skulle hvardera efter fem års tjänstgöring erhålla en lönetillökning af 500 R:dr och

efter tio års tjenstgöring ytterligare 500 R:dr. Ett sådant förslag kan jag för min del icke bifalla, ty det förefaller mig som en sådan väg att förskaffa tjänstemännen större inkomster, utan ökad arbete eller advancement i tjensten, skulle vara högst farlig att beträda. Visserligen är det nu endast fråga om två tjänstemän; men det synes mig, att om Riksdagen bifaller den åt dem begärda löneförhöjningen, det sedermera skall blifva svårt att på fullt giltiga skäl neka lika beskaffade framställningar äfven i fråga om andra tjänstemän. På detta sätt kommer man slutligen derhän, att man måste bevilja ålderstillägg åt hvilken tjänsteman som helst. Man kan visserligen svara, att Riksdagen redan beträdd denna bana, och att det nu finnes flera tjänster, der ett sådant ålderstillägg eger rum; men detta skäl är för mig icke afgörande, ty jag kan icke finna att, om Riksdagen förr af förbiseende bifallit dylika framställningar, detta kan vara en giltig anledning till att än vidare fortgå på den inslagna vägen.

Hvad Utskottets förslag i öfrigt beträffar, yrkar jag bifall till det samma, och anhåller således, på de skäl jag nu haft äran anföra, att Herr Talmannen ville till Kammarerna framställa proposition på bifall till Utskottets förslag, med uteslutande af de under rubriken: "Anmärkning" förekommande orden: "För sistnämnde två tjänstemän, som icke få innehafva annan ordinarie tjänstebefattning, höjes lönen, sedan de tjänat i 5 år, med 500 R:dr och efter 10 års tjenstgöring med ytterligare 500 R:dr för hvardera".

Jag yrkar, att dessa ord må utgå ur den af Utskottet föreslagna staten, hvilken jag för öfrigt för min del vill godkänna.

Herr Grefve Posse: Jag har visserligen fått höra, att en del utaf ledamöterna i Stats-Utskottet, hvilka bifallit detta beslut, sedermera fått betänkligheter deremot, men jag tror likväl, att dessa betänkligheter uppkommit derutaf, att de icke hafva haft klart för sig, att man redan en gång förut biträddt detta system af löneförhöjning efter vissa års tjenstetid. Vid sistlidne riksdag hafva nemligen båda Kammarne antagit en lönestat för tullverket, i hvilken stat ifrågavarande system är konsekvent genomfördt. Det är således icke någon nyhet, som det nu först är fråga om att införa, utan saken rörer endast tillämpningen af en grundsats, som Riksdagen redan godkänt i afseende på en vida större lönestat än den nu förevarande. För min del tror jag också, att det är ganska väl betänkt, detta system; det användes i andra länder, såsom t. ex. i vårt grannland Danmark, med stor fördel. Under de första åren af sin tjenstetid lemnas tjänstemannen i en lägre lönegrad, med utsigt till att sedermera, efter vissa års förlopp, erhålla ökade löneinkomster. Systemet tillämpas i allmänhet på innehafvarne af sådana tjänster, för hvilkas fullgörande speciela kunskaper erfordras, såsom t. ex. ombudsmän, och i de lägre lönegraderna. Man vill derigenom afböja, att desse tjänstemän skola söka sig advancement. Sedan de förvärfvat sig erforderlig skicklighet för den tjänst de innehafva, vill man fästa dem på platsen genom att efter vissa års förlopp gifva dem högre inkomster. Enligt ett sådant system blir aflöningen de första åren mycket låg, men höjes sedermera. Denna princip har Utskottet också i sitt förslag iakttagit, ty den för de båda

ifrågavarande tjänstemännen föreslagna aflöningen är under de första åren ganska låg, och äfven i den högsta lönegraden är lönen ej större än som rimligtvis kan fordras.

I Utskottets förslag har äfven en annan ganska viktig princip blifvit uttalad, den nemligen, att hvarje tjänsteman bör vara så aflönad, att han icke behöfver söka att skaffa sig biförtjenster utom sin befattning. Som herrarne nog torde känna, är det särskildt här i Stockholm mycket vanligt, att de lägre tjänstemännen söka att på en och samma gång innehafva flera olika befattningar; och detta kommer sig helt naturligt deraf, att hvarje särskild befattning för sig icke lemnar den inkomst, som är nödvändig för deras nödortfigaste lefnadsbehof. Att deras verksamhet på detta sätt splittras kan naturligtvis icke vara någon fördel för de tjänster de bestrida. Bättre är då att söka aflöna dem så, att de kunna egna hela sin verksamhet, alla sina krafter åt en enda tjänst. En annan ledamot här i Kammaren har i en annan fråga uttalat den åsigt, att tjänstemannen bör vara till fullo för sitt uppehälle aflönad, men att man på samma gång bör af honom fordra så mycket arbete, som rimligtvis kan af honom begäras. Denna grundsats har Utskottet äfven sökt att göra gällande, då Utskottet föreslagit, att de ifrågavarande tjänstemännen icke skola få innehafva annan ordinarie tjänstebefattning bredvid de tjänster de i Fångvårdsstyrelsen bekläda.

Jag tror för min del, att förslaget är mycket välbetänkt, och vill på det varmaste tillstyrka bifall till Utskottets framställning.

Herr Liss Olof Larsson: Jag ber att få göra några erinringar mot den siste ärade talarens yttrande. Han anförde nemligen, att Riksdagen gillat grundsatsen om ålderstillägg för embetsmännen i fråga om en vida större stat än den nu ifrågavarande, nemligen tullstaten. Helt säkert har han sig dock bekant, att något sådant tillägg, ingående i den ordinarie lönen, icke blifvit tjänstemännen vid nämnde stat beviljad. I motiverna till den af Kongl. Maj:t till 1870 års riksdag afgifna proposition med förslag till aflöningsstat m. m. för tullverket, heter det nemligen, pag. 17, "— -- i hufvudsaklig öfverensstämmelse med sistlidne Riksdags framställningar samt General-tullstyrelsens nu afgifna yttrande, vill Kongl. Maj:t — -- bifalla, att så kalladt ålderstillägg, der sådant förut till någon del ingått i den ordinarie lönen, må från och med den nya statens trädande i kraft i sin helhet räknas till *tjenstgöringspennningarne*". Härutaf synes, att det i denna proposition, som blef af Riksdagen bifallen, icke var fråga om, att ålderstillägget skulle ingå i den ordinarie lönen, hvilket dock i den nu föreliggande staten är förslaget i afseende på tvänne af de der uppgifne tjänstemännen. Tjänstemännen vid tullverket äro således icke berättigade att, då de afträda från tjänsten, erhålla pension, beräknad efter den ordinarie lön de under sin tjänstetid åtnjutit jemte ålderstillägget, hvilket deremot skulle blifva förhållandet med registratorn och notarien i Fångvårdsstyrelsen, såvida Utskottets förslag angående dessa tjänstemän af Riksdagen bifalles.

Herr Grefve Posse har vidare sagt, att enligt Utskottets förslag de tvänne ifrågavarande tjänstemännen icke skulle få innehafva annan ordi-

narie tjänstebefattning. Detta är sannt, men måne derigenom förekommes, att de egna sin tid åt andra tjänster, låt vara att dessa icke äro af ordinarie beskaffenhet?

Herr Grefven har slutligen yttrat, att förslaget utgjorde en början till beträdande af systemet att genom tillökning i tjänstemännens löner åstadkomma, att de uteslutande egnade sitt arbete åt en enda tjänstebefattning. Önskvärdheten af detta måls vinnande inser jag till fullo; men jag tror icke, att man kommer derhän på det sätt Utskottet föreslagit, nemligen, att höja lönen för en och annan tjänsteman, utan först i sammanhang med en reorganisation af våra embetsverk kan det vara tid att tala om löneförhöjningar åt embets- och tjänstemännen.

Jag fortfar i mitt yrkande om, att ur den föreslagna staten måtte utgå den under mitt första yttrande citerade anmärkningen.

Herr Jöns Pehrsson: Herr Talman! mine Herrar! Så vidt jag kan förstå, har den talare, som först hade ordet i denna fråga, mycket rätt i sina påståenden. Jag kan för min del icke begripa, hvarför det skulle vara behöfligt eller nyttigt att endast för dessa tvänne tjänstemän föreskrifva, att de icke skola få innehafva flera än en ordinarie tjänst. Ett sådant stadgande skulle, i min tanke, innebära ett straff för dem, då de derigenom skulle blifva hindrade från att kunna skaffa sig så mycket arbete, som deras krafter medgäfvade dem att sköta — jag tager nemligen för alldeles gifvet, att tjänstgöringen i Fångvårdsstyrelsen icke kan lemna dem full sysselsättning. — Hvarför skall man då bevilja det begärda lönetillägget? Det kan dessutom vara både nödigt och nyttigt, att dessa tjänster ej stanna allt för länge i samma personers händer, utan tid efter annan besättas med yngre krafter. Äfven ur denna synpunkt kan det således ej vara skäl att genom en lönetillökning söka kvarhålla de personer, som en gång fått ifrågavarande befattningar, dervid, ända till den tid då de uppnått pensionsåldern. Huru man än ser saken, tror jag därför att hela denna del af förslaget bör förkastas. Det kunde visserligen, då man betraktar de af Utskottet i öfrigt föreslagna stora lönerna, ifrågasättas, huruvida icke äfven dessa borde kunna något minskas; men någonting sådant tror jag ej är värdt att begära, då resultatet af en dylik framställning väl kan anses på förhand gifvet. Att deremot förbjuda tvänne af styrelsens tjänstemän att innehafva annan befattning, anser jag för obilligt, på samma gång som jag ej kan gilla grundsatsen af s. k. ålderstillägg. En talare har visserligen sagt, att Riksdagen redan beträdd den bana, Utskottet genom det här föreslagna ålderstillägget för sin del godkänt, men, äfven om så skulle vara fallet, kan jag icke finna att deruti kan ligga något giltigt skäl att ytterligare fortgå på densamma. Har ett fel en gång blifvit begånget, så tror jag för min del icke, att denna omständighet kan rättfärdiga ytterligare fel i samma riktning.

Jag instämmer i det af herr Liss Olof Larsson framställda yrkandet.

Herr Grefve Posse: Att den uppgift jag lemnat i afseende å tullstaten är riktig, derom torde Kammaren kunna göra sig förvissad, ifall hon behagar taga kännedom om handlingarne från sistlidne riksdag. I Kongl. Maj:ts då afgifna nådiga proposition N:o 26, om aflöningsstat vid

tullverket, finnes på åtskilliga sidor yrkande framställt om löneförhöjning åt verkets tjänstemän efter vissa års tjänstetid. I Stats-Utskottets memorial N:o 47, punkten 8, hemställer Utskottet "att det nu framlagda förslaget till aflöningsstat måtte af Riksdagen godkännas såsom normalstat för tullverket, med rättighet för Kongl. Maj:t att tjänstgöringspenningeanslagens samfälda belopp för dermed afsedt ändamål disponera". Denna Utskottets hemställan blef, om jag ej minnes alltför mycket orätt, af båda Kamrarne godkänd. Det torde således medgifvas, att den uppgift jag i detta afseende lemnat är fullkomligt riktig.

Att man här velat gifva frågan det utseende, som hade Utskottet framställt något yrkande om löneförhöjning, har icke kunnat undgå att väcka min förundran. Utaf betänkandet inhemtas tvärtom, att Utskottet föreslagit indragning i det till styrelsen nu utgående anslaget, och att, oakadt det föreslagna lönetillägget för tvänne af styrelsens tjänstemän, en minskning i statens utgifter för styrelsens aflöning uppstår. Att gifva frågan form af en löneförhöjning är således att alldeles förvända den samma. Utskottet har icke föreslagit någon tillökning i lönerna, utan tvärtom tillstyrkt nedsättning i de lägsta tjänstegraderna. En argumentering, som går i en sådan riktning, som den, hvilken här af ett par talare blifvit beträdd, hoppas jag också att Kamraren icke skall fästa afseende vid. Här är ej fråga om något annat, än att bedöma, huruvida grundsatsen att ålderstillägg skall ega rum bör fortfarande tillämpas nu så väl som vid 1870 års riksdag.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Åke Andersson: Då jag ser på de af Utskottet för registratören och ombudsmannen vid styrelsen föreslagna lönerna, synas de mig visserligen icke vara för höga, så att ur den synpunkten betraktadt det icke tyckes vara skäl att neka det åt dessa tjänstemän begärda ålderstillägget; men ser jag saken från en annan synpunkt, nämligen den, huruvida grundsatsen att åt tjänstemännen bevilja så beskaffade löneförhöjningar är riktig, så måste jag instämma i den mening, den förste ärade talaren i frågan uttalat. Jag anser i likhet med honom, att man derigenom skulle beträda en ganska farlig väg. Det skulle då snart blifva fråga om dylika löneförhöjningar åt alla möjliga tjänstemän. Vill man etablera denna princip som regel, så bör detta åtminstone icke ske annat än i sammanhang med en grundlig reorganisation af embetsverken. En talare har sagt, att man borde bevilja de nu ifrågavarande ålderstilläggen bland annat af det skäl, att de tvänne tjänstemännen icke skulle få innehafva annan tjänst. Jag tror dock, att en löneförhöjning icke kan hindra dem derifrån, såvida det embetsverk, hvaruti de befunne sig, sådant tillåter.

På de skäl jag nu haft äran anföra yrkar jag, i likhet med tvänne af de föregående talarne, afslag å det af Utskottet föreslagna ålderstillägget.

Efter slutad öfverläggning framställdes proposition såväl på Utskottets hemställan i oförändradt skick som på bifall till samma hemställan, med den af Herr Liss Olof Larsson deri föreslagna inskränkning. Då ja

förklarades öfvervägande för den förra propositionen, begärdes votering, hvartill uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i fjerde punkten mom.

a) af dess utlåtande N:o 11,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutit att bifalla Utskottets hemställa med den inskränkning, att den för två af de hos Fångvårdsstyrelsen anställde tjänstemän föreslagna löneförhöjning efter fem och tio års tjänstgöring icke medgifves.

Voteringen utföll med 71 ja mot 80 nej, och hade Kammaren alltså fattat beslut i enlighet med nej-propositionens lydelse.

Mom. b) och c).

Biföllos.

Punkten 5.

Bifölles.

Punkten 6.

Härvid yttrade:

Herr Kallstenius: Då jag för min del icke kunnat biträda Utskottets förslag uti förevarande ämne, utan bifogat detsamma en reservation, så anhåller jag att nu för Kammaren få i korthet redogöra för motiven dertill.

Jag får då på förhand säga, att det hufvudsakliga skälet, som föranledt mig att fästa uppmärksamhet vid denna fråga, är — förutom dem som i reservationen finnas antydda — det i bilagan till Kongl. Maj:ts närdiga proposition i ämnet anförda, och hvilket jag anser vara utaf den aldraförsta största vikt, att man nemligen genom uppförande af ifrågavarande fängelset skulle söka att åstadkomma fångarnes moraliska förbättring, genom att i fängelset bereda så pass stort utrymme, att fångarne skulle kunna åtminstone om nätterna förvaras uti särskilda rum eller så kallade nattceller, hvarigenom de äldre och mera förhårdade brottslingarne skulle kunna afhållas från umgänge med de yngre och, så att säga, oskyldigare. Detta mål är viktigt och värdt all uppmärksamhet samt torde böra, för så vidt det kan, utaf staten åstadkommas. Kan deremot detta ändamål icke vinnas genom Kongl. Maj:ts förslag, så förfaller också ett af hufvudskälen för förslaget. Detta går visserligen ut på att uti det ifrågasatta fängelset inom Nya varfvet vid Göteborg inrätta dylika celler; men dessa skulle, enligt min mening, komma att blifva så beskaffade, att det med dem afsedda syftet icke skulle komma att uppnås. Då nemligen väggarne emellan cellerna skulle komma att bestå endast utaf bräder, visserligen med mellanlägg af jernplåt, så förefaller det mig temligen klart, att ändamålet med cellernas uppförande, nemligen förhindrandet att fångarne må

nattetid kunna meddela sig med hvarandra och deras derigenom åsyftade förbättring i moraliskt afseende, på sådant sätt icke kan vinnas. Fångar, placerade i dylika celler, behöfva endast tala temligen lågt för att kunna obehindradt höra hvarandra, då väggarne mellan rummen äro af en så klen och tunn beskaffenhet. Jag har också försport, att denna omständighet, åtminstone under de senaste dagarne, icke undgått Fångvårdsstyrelsens uppmärksamhet, och att styrelsen skulle vara betänkt på att i stället för dessa brädväggar låta uppföra tunnare stenvägar af omkring tio tums tjocklek. Om detta verkligen är förhållandet, så ligger deruti en bekräftelse på, att min uppfattning om det föreliggande förslaget omogenhet är väsendtligen riktig, och att jag väl icke har så alldeles orätt, om jag säger, att förslaget behöfver ytterligare granskas och öfverses, innan det kommer till utförande, och att det således äfven af denna grund icke är skäl att för närvarande bevilja det äskade anslaget.

Uti min reservation har jag sökt tydliggöra, hurusom de omständigheter, under hvilka förslaget uppramm, för närvarande icke kunna sägas förefinnas. Tanken på en dylik byggnads uppförande uppstod först år 1869, då Fångvårdsstyrelsen uti underdånigt memorial af den 23 September hos Kongl. Maj:t hemställde, huruvida icke den Kronan tillhörande platsen Nya varfvet vid Göteborg kunde för fångvårdens räkning upplåtas för uppförande af en fängelselokal, afsedd för inrymmande af fångar af mankön, dömde till straffarbete för längre tid än två år. Orsaken till denna framställning är lätt funnen. Styrelsen, som sett att antalet af nämnde fångar under flera år å rad i en oroväckande grad tilltagit — så att antalet af de i fängelserna i Carlskrona, Malmö och å Långholmen, hvilka fängelser skola emottaga den kategori af fångar, hvarom nu är fråga, eller de som äro dömda till straffarbete för mera än tvänne år samt försvarslöse, förvarade fångar hade från år 1865, då de utgjorde 1,303 stycken, år 1869 vuxit till 2,179 — och som fruktade ytterligare tillväxt under de kommande åren, fann sig i anledning häraf böra fasta Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på, huruvida icke i en snar framtid ytterligare behof af utrymme för förvarande af fångar, tillhörande nämnda klass, borde beredas. Sedan dess hafva dock tvänne ganska väsendtliga omständigheter tillkommit, hvilka i någon mån förringa vigten utaf det argument, som kan anses ligga uti det af styrelsen framhållna förhållandet. Dels har, som vi alla veta, en större eldsvåda nyligen öfvergått fängelsebyggnaden i Malmö, och behofvet att iståndsätta nämnda fängelse blir naturligtvis oafvisligt. Jag tager för gifvet, att, då den byggnaden återuppföres, man skall tillgodogöra sig den erfarenhet, man redan kan hafva om nyttan utaf fångarnes särskiljande från hvarandra, och hoppas äfven att man skall söka åstadkomma den för detta ändamåls vinnande behöfliga tillökning i utrymmet för fängelsebyggnaden i Malmö. Atminstone tror jag, att, då man finner att de nuvarande fängelselokalerna ej äro tillräckligt rymliga för att motsvara behofvet, det är mera ekonomiskt att, då en plan för iståndsättande af nämnda fängelse blir uppgjord, utvidga detta i stället för att uppföra ett helt och hållet nytt. Kostnaden för återuppbyggandet af detta fängelse måste alltid blifva mindre, än kostnaden för uppförandet af ett nytt på ett annat ställe; och äfven om detta ej är förhållandet, så uppstår dock alltid besparing, derigenom att man

slipper ifrån utgifterna för den förvaltningsstat, det nya fängelset skulle erfordra, en sak som väl förtjenar att fästas afseende vid. Vidare har antalet fångar under år 1870 högst betydligt nedgått, och antagligt är att detsamma under de närmast följande skall ytterligare minskas. Klart är nemligen, att orsaken till den enorma tillväxten i fångantalet under åren 1865—1869 till stor del legat uti missgynnande skördeförhållanden och den deraf framkallade tryckta ekonomiska ställningen i landet. Om till följd af minskade skördar arbetsbrist uppstår, ligger det i sakens natur att brotten måste tilltaga; men lika naturligt är också, att goda skördar framkalla en minskning i brottslingarnes antal. Riktigheten af detta antagande visar sig äfven, då man jemför antalet af straffarbetsfångar af mankønet, dömde till straffarbete för längre tid än två år samt för försvarslöshet dömde män, ej tillhörande kronoarbeta-kåren, under åren 1869 och 1870. Då nu äfven sistlidna året gifvit god äring, så har man grundad anledning antaga, det fångantalet under de närmaste åren skall ytterligare nedgå, i synnerhet om man ihågkommer, att för den förstnämnda klassen af fångar verkan följer först flera år efter orsaken.

Jag har i min reservation såsom ett bland skälen för mitt yrkande af afslag å Kongl. Maj:ts proposition anført den minskning i fångantalet som under år 1870 egt rum, samt den förhoppning man af denna omständighet, hvilken jag, såsom jag nyss nämnt, till stor del tillskrifver det fördelaktiga skörderesultatet under det närmast föregående året. I min beräkning af fångantalet under förlidet år har dock ett fel råkat att insmyga sig, hvilket jag nu ber att få rätta. I reservationen uppgifves nemligen fångnummern för år 1869 till 2,179 samt för år 1870 till 1,877, och hela minskningen under nästlidna år således till 302, i stället för 127, hvilket är den riktiga siffran. Orsaken till denna felaktighet ligger dock icke hos mig. Jag har nemligen hemtat denna uppgift utur de hos Kongl. Fångvårdsstyrelsen förda fångjournalerna. Jag, som vid det tillfället icke träffade den tjänsteman, som har hand om dem, kunde således icke annat än anse den derur tagna uppgiften såsom tillförlitlig, men har dock sedermera, efter det betänkandet redan blifvit tryckt, fått veta, att, efter branden i Malmö fängelse, blifvit till andra fängelser, hvilka icke äro afsedda för förvaring af denna klass af fångar hvarom nu är fråga, förflyttade icke mindre än 175 af de i nämnda fängelse förut inrymde. Dessa bokföras sedermera icke hos styrelsen i nämnda straffrullor, och bör därför denna siffra läggas till den af mig uppgifna, och antalet blir då 2,052 i stället för 1,877. Men i allt fall öfverstiger detta antal endast med 12 nummer det som jag uppgifvit kunna inrymmas i de trenne straffarbetsfängelserna i Carlskrona, Långholmen och Malmö, då det senare blir återuppygdt, och man finner då, att det misstag jag i min kalkyl ofrivilligt begått icke så menligt inverkar på densamma, och att i allt fall hela detta vid 1870 års utgång befintliga fångantal med 127 nummer understiger det högsta antalet af dylika fångar, som i samma fängelser blifvit under år 1869 förvarade. Om jag ock måste medgifva, att den stora massa fångar, som år 1869 inrymdes i dessa fängelser, måhända gjorde att de blefvo öfverfyllda — det gick dock i allt fall för sig att herbergera denna mängd — så är dock minskningen under år 1870 för mig ett bevis, att det icke är alldeles nödvändigt att uppföra ännu ett straffarbets-

fängelse, helst som man för den kostnad, som redan är nedlagd på Nya varfvet för sådant ändamål, redan i närvarande stund der har utrymme beredt för cirka 300 fångar. Jag tror också, att antalet af ifrågavarande fångar efter 1870 års slut ytterligare minskats och nu är vida under den siffra jag för sistnämnda år uppgifvit. Fångelserna å Långholmen, i Carlskrona och Malmö, böra således enligt min mening vara tillräckliga till dessa förbrytares förvarande, helst som det är obehöfligt att, som ännu är händelsen, i dem inrymna frivillige och hvilka äfven ingått i ofvannämnda siffra. Det förefaller mig dessutom besynnerligt, att, om behof af utvidgade lokaler för denna sorts fångar verkligen förefinnes, man då skall tillgripa just en sådan utväg som att lägga beslag på ett särdeles stort och dyrbart etablissement, som hittills varit användt för helt annat ändamål. Må vara, att det hädanefter icke kan vara behöfligt för det hittills dermed afsedda ändamålet; säkert är dock att detta är omöjligt att nu på förhand bestämma. Otvifvelaktigt är att vi snart, kanske redan vid nästa riksdag, måste besluta en förändring i organisationen af vårt sjöförsvär. Det är icke omöjligt, att ju ifrågavarande plats då kan komma att behöfva användas till depôt för en afdelning af vår flotta; och det skulle, i mitt tycke, vara särdeles oklokt handladt, om man nu omöjliggjorde eller, medelst nedläggande af en stor kostnad, åtminstone försvårade en dylik användning. Och äfven om en flottdepôt i Göteborg ej skulle behöfvas, någonting hvaröfver jag, såsom icke egande tillräckliga insigter i detta afseende, icke kan yttra mig, så kan jag dock icke neka, att det förefaller mig ur ekonomisk synpunkt oklokt, att, om man behöfver en plats för uppförande af ett fängelse, man icke kan finna den på något annat sätt än genom att dertill använda en Kronans egendom sådan som den ifrågavarande, hvilken, efter hvad jag tror, blifvit af den för utredande af dess värde för några år tillbaka tillsatta komité uppskattad till en summa af icke mindre än 1,500,000 R:dr, och som för det nu afsedda ändamålet dessutom icke är så särdeles lämpligt belägen. Behöfves egendomen ej för vårt sjöförsvär, så kan den ju säljas; om man också icke skulle kunna få den betald med 1,500,000 R:dr, så kunde man ju vara belåten med ett mindre belopp, och vore till och med endast en half million ett ingalunda föraktligt belopp. Lämpligare och långt billigare plats för ett nytt fängelse kan nog finnas, föreställer jag mig, i våra aflägsnare skogsbygder, utan att därför uppoffra en så dyrbar possession som denna. Det förefaller mig dessutom temligen besynnerligt, att man är angelägen om att uti avenyerna till en af våra vackrare och större städer placera ett fångpalats, så beläget att hvarje främling, som kommer till vårt land, genast skall få ögonen fästade på den stora byggnaden, så att hans första fråga kanske blir: "hvad är det der för en storartad inrättning?" svar: "det är ett fängelse." Hans nästa fråga blir kanhända: "hvar hafven I då edra industriela anläggningar, fabriker och dylikt?" Ja, en hvar af oss kan med skäl göra sig sjelf den frågan, ty om ock dylika inrättningar finnas, så ligga de vanligen undan-gömda, och säkert är åtminstone, att de icke äro så belägna, att de falla främlingen i ögonen.

På dessa och öfriga i min reservation åberopade grunder tillåter jag mig, särdeles då jag icke kan inse att det för närvarande kan ligga den

ringaste fara uti att denna fängelsebyggnad tillsvidare uppskjutes, att yrka det Kongl. Maj:ts proposition för det närvarande icke må af Kammaren bifallas. Jag sade, att det för det närvarande icke kan ligga någon fara uti att uppskjuta anslaget beviljande. Kongl. Maj:t har nemligen icke ifrågasatt, att byggnaden skulle i dess helhet blifva färdig förr än under loppet af år 1873, då ju endast en del af det till dess uppförande äskade belopp blifvit begärdt för nästkommande år, och återstoden är afsedd att först under nästkommande riksdag begäras för att under år 1873 användas. Man måste således antaga, att fångarne ej kunna inrymmas i det nya fängelset förr än vid början af år 1874; och före denna tid skall utan tvifvel fängelsebyggnaden i Malmö hinna att blifva helt och hållet färdig. Skulle man då finna, att ytterligare ett arbetsfängelse är af behovet påkalladt, så har man under tiden haft tillfälle att hitta reda på en mindre dyrbar plats än den nu ifrågasatta, eller ock kan man då, i fall detta ej låtit sig göra, bestämma att hela anslaget skall under år 1873 utgå, en utväg som ej möter det ringaste hinder, då det ej kan beviljas att man kan hinna att under ett enda år bygga upp en summa af 110,000 R:dr. Resultatet, som eftersträffvas, kan således vinnas, äfven om man gifver sig någon besinningstid. Huru man än må se saken, kan jag således för min del icke finna, att det kan vara skäl att vid denna riksdag, då vi hafva större anledning än någonsin att hushålla med statens medel, och då vi måste vara beredda på att, för försvaret af vårt land, få underkasta oss stora oppoffringar, bevilja det nu ifrågavarande anslaget.

Jag yrkar bifall till min reservation, med den förändring att i klämman efter orden: "att Riksdagen" inskjutas: "för närvarande", hvarigenom det förslag jag framställt kommer att erhålla följande lydelse: "att Riksdagen för närvarande måtte afslå hvad Kongl. Maj:t för ofvanberörda ändamål äskat".

Herr Lindström: Äfven med fara att råka lika illa ut som i förmiddags, då jag förordade ett uppskofsförslag, vågar jag äfven nu på eftermiddagen göra detsamma. Jag kallar nemligen den siste talarens yrkande ett uppskofsförslag, ehuru detsamma till formen är ett afslag. I likhet med honom antager äfven jag, att något måste göras, icke blott för ett bättre anordnande af våra fängelselokaler, både de nuvarande och dem som framdeles komma att upplätas, utan ock för tillgodoseende af behovet om en bättre vård af fångarne, än hittills varit förhållandet. Men frågorna *om* och *huru* något i detta afseende bör åtgöras böra icke förväxlas. Om jag än måste medgifva, att den första af dessa frågor måste jakande besvaras, kan jag dock ej i allo instämma deruti, att Kongl. Maj:s föreliggande förslag erbjuder det bästa sättet att gå till väga för denna frågas ändamålsenliga lösning. Jag fäster härvid icke den minsta vikt vid det af den sednaste talaren påpekade förhållandet, som skulle uppstå, derest Kongl. Maj:ts förslag i denna del bifölles, det nemligen att det sätt, hvarpå ifrågavarande fängelsebyggnad komme att inredas, ej skulle komma att motsvara det med densamma afsedda ändamålet, eller fångarnes moraliska förbättring genom deras särskiljande i celler, ehuru jag lika med honom tror, att, i följd af sjelfva byggnadens beskaffenhet, som icke hindrar fångarne att korrespondera med hvarandra, ändamålet

med cellsystemets införande skulle komma att i väsendtlig mån paralyseras. Jag fäster äfven mindre vikt vid den omständigheten att, så snart fängelset i Malmö ånyo blifver färdigt, detta, jemte de i Carlskrona och på Långholmen, skall blifva tillräckligt för att lemna utrymme åt de straffarbetsfångar om hvilka nu är fråga, äfvensom vid den förhoppning man, på grund af de sednaste årens erfarenhet, trott sig kunna hysa derom, att i fångarnes antal en fortfarande årlig minskning skall komma att ega rum. Hvad jag deremot vid denna frågas afgörande fäster största afseende vid, det är, att man icke nu, för anordnande af ett fängelse å Nya varfvvet vid Göteborg, måtte nedlägga så stora kostnader på denna plats, att man för framtiden omöjliggör dess användande för andra viktigare ändamål. Ty såvidt jag rätt läst Kongl. Maj:ts bref till Fångvårdsstyrelsen af den 14 December 1869, omnämnes i detsamma endast ett provisoriskt anordnande af ett straffarbetsfängelse å denna plats. Så länge saken stod på denna punkt, har jag ej haft något att deremot invända, när man ju, enligt samma Kongl. bref, egde förhoppning, om att detta dyrbara etablissement fortfarande skulle, vare sig för flottans eller andra behof vara disponibelt. Nu har dock saken genom det föreliggande förslaget inträdt i ett nytt stadium, när genom det stora anslagsbelopp, som nu äskas för anordnande af ett fångelses fullständiga inredning å denna plats, öfverlåtelsen af denna viktiga station synes hota att från provisorisk öfvergå till permanent. Det är en dylik åtgärd jag för min del på det högsta måste afstyrka, emedan jag hyser den öfvertygelsen, att Staten för erforderliga fängelsebyggnader ganska lätt och med mindre uppoffringar kan finna tjenliga platser, utan att dertill nödgas välja en sådan som den nu ifrågasatta, hvilken, enligt hvad upplyst blifvit, är taxerad till ett värde af en och en half million Riksdaler. Om ock denna summa är något för högt tilltagen, vore det ju likväl en stor misshushållning att på detta sätt för alltid gifva till spillo en så dyrbar plats. Tänker man sig nu, att man framdeles en gång ville dit åter förlägga den Kongl. flottan — och sådant har ju vid denna riksdag varit föremål för en motion — eller ock att använda detta etablissement för något annat Kronans behof eller ock slutligen att mot en betydlig köpesumma afstå platsen för något industriellt ändamål, hvilket också varit ifrågasatt, så omöjliggöres ju verkställandet af hvarje sådan plan genom att på förhand nedlägga stora kapital på för denna plats främmande ändamål. Icke lär man väl vilja inbilla sig, att Fångvårdsstyrelsen, derest den en gång derstädes fått fästa sina bopålar, godvilligt skall utrymma platsen.

På grund af hvad jag nu anført får jag, i likhet med den siste tälaren, yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt samt bifall till den reservation i ämnet, hvilken finnes vid Utiätandet bifogad.

Herr Appeltofft: Då vi sannolikt hafva att motse ganska betydliga förhöjningar å anlagen under Riks-statens fjerde hufvudtitel, torde det vara allt skäl att i öfriga afseenden söka iakttaga all den sparsamhet som kan vara möjlig; och då nu den ärade reservanten mot denna punkt, såväl i sjelfva reservationen som ock i sitt nyss hållna muntliga anförande, på ett, som mig synes, klart och öfvertygande sätt ådagalagt, att behofvet af det ifrågasatta nya straffarbetsfängelset vid Göteborg icke är ound-

gängligen nödvändigt, så kan jag för min del icke annat än förena mig i nämnde reservants yrkande, att Riksdagen för närvarande måtte afslå hvad Kongl. Maj:t för ofvanberörda ändamål äskat.

Herr Grefve Posse: Man har här gjort några få anmärkningar mot förslaget, hvilka jag ber att i främsta rummet få bemöta, innan jag upptager frågan i dess helhet. Man har nemligen sagt, att detta dyra etablissement, Nya varfvet vid Göteborg, borde för statens räkning bibehållas till andra tider, då vi kunde använda det för vårt sjöförvar. Mine herrar, det är år 1871 som man vågar säga detta, oaktadt redan 1869 års statsrevision, som i denna del af 1870 års Riksdag lemnades oanmärkt, ansett att detta etablissement borde dragas in, emedan man trodde att, då vi hade så godt som ingen flotta, vi icke heller behöfde tre stationer för densamma jemte underhåll af de dyrbara apparater, som dermed äro nödvändigt förbundna. När man nu ifrågasatt att indraga en af dessa tre stationer, hvilken för närvarande icke innesluter några flottans tillhörigheter, så tycker man detta icke vara bra, utan vill att den åtminstone tills vidare skall stå kvar, tom som den är, och afvakta andra tider, då den möjligen kan komma att behövas för flottans räkning. Huruvida detta kan kallas en god hushållning, vill jag dock lemna derhån. Jag tror tvärtom, att vi måste anstränga oss rätt mycket för att skaffa erforderlig materiel till de båda andra stationerna i Carlskrona och Stockholm, hvadan det ock torde komma att dröja ganska länge, innan någon flyttning kan ske till denna tredje station, som under tiden står ledig. — Den andra anmärkningen är den, att detta etablissement skulle, som man påstår, kunna säljas för en så hög köpeskilling som en och en half million, ja, man och man emellan, hör man densamma till och med uppgifvas till två millioner R:dr. Detta låter visserligen ganska bra, men som man vet, erfordras vid hvarje köpehandling, förutom säljaren, äfven en köpare, och här är man skyldig att uppgifva en sådan, hvilket måhända icke torde blifva så lätt. Och äfven för den händelse att man i en framtid skulle besluta sig för en dylik försäljning, hvilken för staten skulle inbringa en stor köpeskilling, så kan jag ej inse annat, än att denna utväg fortfarande kommer att stå oss öppen, äfven om vi, intilldess ett antagligt köpeanbud göres, använda detta etablissement till andra för staten nyttiga ändamål, i stället för att, som nu påyrkas, låta detsamma stå tomt och obegagnadt. Det undföll Herr Kallstenius ett ord, som i någon mån förklarar reservanternas åsigt i denna fråga. Han yttrade nemligen, att, när en främling anlände till vårt land vid inloppet till Göteborg, detta fängelse skulle blifva ett af de första föremål, som torde fångsla hans uppmärksamhet, och häraf borde, enligt reservantens åsigt, både skönhetssinnet och vår nationalkänsla taga en häftig anstöt. Att han i denna sin uppfattning af saken vunnit understöd af en representant från Östergötland förundrar mig icke, men i allt fall är detta argument af föga vigt och torde icke böra inverka på representationens beslut i ämnet. Jag tror alltså, att, när det är en känd sak, att detta etablissement för närvarande hvarken användes för flottans behof eller, i brist af antagligt anbud, kan för annat ändamål försäljas, det vore klokt att

nu,

nu, i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition, för en obetydlig kostnad derstädes inrätta ett straffarbetsfängelse.

Hvad åter beträffar Herr Kallstenii yttrande att man för en liten bit af köpeskillingen för detta etablissement skulle kunna bygga ett fängelse på annat håll än just vid Göteborg, så står ju en dylik åtgärd allt framgent öppen för staten, men fördelen af Kongl. Maj:ts proposition i denna del framför Herr Kallstenii förslag ligger just deruti, att vi, så länge vi till vår disposition innehafva detta etablissement, äfven skulle komma att draga nytta af detsamma.

När man genom den nya strafflagens införande afskaffade största delen af de affliktiva straffen och förvandlade dem till straffarbetsfängelse för gröfre brott, så var afsigten dermed icke att ytterligare straffa dessa brottslingar, utan att om möjligt under strafftiden arbeta på deras moraliska förbättring, så att de icke efter strafftidens slut skulle utstötas ur fängelset sämre, vildare och för samhället farligare än då de insattes. Redan före denna tid hade man insett vigten af att under ransakningstiden hålla fångarne skilda från hvarandra, och man hade för detta ändamål nedlagt ofantliga kostnader på cellsystemet. Snart afstod dock denna ifver och man tog fångarne från cellfångelserna och satte dem i särskilda gemensamhetsfångelser, d. v. s. de blefvo så kallade fästningsfångar. Af Fångvårds-styrelsens skrivelse af den 3 sistlidne Juli till Kongl. Maj:t inhemtas, bland annat, att yngre, för första gången sakfällde personer stundom natt och dag få samvistas med äldre och för gröfre brott dömde, samt att sålunda, allt efter som utrymmet medgäfv, från 40 till och med 140 förbrytare förvaras i ett och samma rum, ehuru de dock, när väderleken så medgaf, äfven fingo vistas ute i fria luften. Jag behöfver icke närmare utveckla den demoraliserande verkan detta nödvändigt måste medföra på fångarne i allmänhet och på de yngre och minst förhärdade bland dem i synnerhet. Nu har Fångvårds-styrelsen velat, att man från den stora massan af fångar, dömde till straffarbete för längre tid än 2 år, skulle afskilja dels dem, som för första gången blifvit dömde till straffarbetsfängelse, dels ock minderåriga brottslingar äfvensom andra sådana, om hvilka man kunde ega förhoppning att de under sin fängelse-tid skulle kunna i moraliskt hänseende förbättras i stället för att försämras, samt att för detta ändamål ett fängelse skulle anordnas inom Nya varfvet vid Göteborg. Af samma skrivelse finner man äfven, att antalet af sådana mindre förhärdade brottslingar, hvilka från de öfriga böra afskiljas, är ganska stort, det uppgår nemligen till 420. Men för att det åsyftade ändamålet skall ernås är det första vilkoret att dessa icke få sitta i gemensamhetsfängelse och der lära sig oseder. Jag finner det alltså vara ganska välbetänkt af Fångvårds-styrelsen att den föreslagit inredning af så kallade nattceller eller sofceller, hvarest fångarne skulle få tillbringa natten. Man har visserligen anmärkt, att dessa icke skulle blifva ändamålsenligt inrättade, när de blott genom trävirke skildes från hvarandra och sålunda icke hindrade fångarne från att kommunicera med hvarandra. Jag håller här i min hand en promemoria af generaldirektören öfver rikets fångelser, hvaruti han säger, att anledningen hvarför han föreslagit att dessa celler skulle uppföras af trävirke

vore den, att i ansende till byggnadens knappa utrymme svårighet skulle uppstå att bygga dem af sten; byggnadens bredd vore nemligen icke dertill tillräckligt stor. Nu har man gjort ett sednare yrkande, det nemligen att genom en lämplig förändring af byggnadsförslaget det troligen skulle blifva möjligt att bygga dessa celler af tegel i stället för af trä. Dervid har man frågat: blir kostnaden derigenom större? samt svarat att så icke bör blifva förhållandet, enär man bland fångarne har flera murare att tillgå vid arbetets utförande, hvarjemte tegel icke kostar mera än trä. Denna invändning tror jag alltså icke vara af någon vikt. Här-till kommer äfven, att den plats, som nu är föreslagen, är särdeles lämp-lig för en fängelsebyggnad, hvarom ock en hvar af herrarne, som det önskar, kan förvissa sig genom de kartor och ritningar, hvilka ligga här framför mig.

Den ärade reservanten mot Utskottets hemställan i denna punkt har vidare gjort en beräkning öfver fångarnes antal äfvensom öfver utrymmet i de straffarbetsfängelser vi redan ega, och på grund af denna beräkning har han kommit till den slutsats, att hela den nu föreslagna anordningen vore obehöflig, enär vi, såsom han förmenade, icke hafva flera fångar än att plats för dem alla funnes i de fängelser vi redan uppfört. Detta är ett antagande, hvilket jag tillåter mig att på det aldrig bestämdaste be-strida. Till en början måste jag fästa Kammarens uppmärksamhet derå, att sjelfva framställningssättet i reservationen verkligen är sådant att man icke rätt vet, huruvida det stora utrymme, som reservanten antydde, afser en omsorgsfull inpackning af fångarne i trånga rum eller en för-delning af dem i celler. Jag har verkligen icke kommit till full klarhet, om hvad han i detta afseende menat, men jag tror dock att han menat den förra åtgärden. Hvad sjelfva cellerna beträffar, så antager jag att man är ense derom att, derest detta cellsystem konsekvent skall genom-föras, det är representationens oafvisliga pligt att lemna dertill erforderliga medel, för att detsamma på ett förnuftigt sätt må kunna tillämpas, ty eljest har det verkligen varit, icke en mensklig utan en omenskelig åtgärd man vidtagit genom afskaffandet af de affliktiva straffen, enär i detta ögonblick det icke finnes ett enda cellfängelse för våra straffarbetsfångar. När det nu nedbrunna fängelset i Malmö återuppsygges, komma 112 celler att derstädes inredas. Detta är allt hvad man i den vägen har att motse för den närmaste framtiden, derest det nu föreliggande förslaget förkastas.

Samme reservant har äfven uppgifvit, att fångarnes antal under år 1870 högst betydligt nedgått. Så är dock icke förhållandet. Till det i reservationen för nämnda år uppgifna antal, eller 1,877, komma nemligen äfven de i hans muntliga föredrag omnämnda 175 fångar, hvarigenom summan uppgår till 2,052. Då nu motsvarande antal under år 1869 uppgick till 2,179, vädjar jag till hvem som helst af herrarne att bedöma, huruvida detta utvisar en högst betydlig skilnad i nämnda antal. Men om man nu till dessa ofvannämnda 2,052 fångar för år 1870 vill ytter-ligare taga med i samma beräkning de 100 fångar, hvilka dessutom, en-ligt generaldirektörens öfver fängelserna uppgift, förvaras i Malmö, Carls-krona och på Långholmen, så försvinner i ännu högre grad denna så kallade högst betydliga skilnad, enär då fångantalet för de båda åren

1869 och 1870 gestaltar sig ungefär lika. Nu är det visserligen sannt att dessa sistnämnda 100 äro försvarslöse arbetsfångar, men då sådana fångar ingå i sifferuppgifterna för båda åren, äro också båda beräkningarna lika mönstergilda. I fråga om utrymmet i våra fångelser gör sig Herr Kallstenius åter skyldig till ett litet förbiseende. Det finnes nemligen ett Kongl. bref af den 27 September 1869 af det innehåll, att i Malmö fångelse ej mer än 500 fångar få inrymmas, emedan det af sanitära skäl ansetts omöjligt att derstädes inhysa flera. När nu Herr Kallstenius velat i samma fångelse inrymma 740 fångar, så finner man, att det för honom syntts möjligt att der inrymma 240 fångar mer än Kongl. Maj:t för sin del ansett ligga inom samma möjlighets gräns. Detta må nu vara hans enskilda öfvertygelse, men för min del hyser jag den tron, att Kongl. Maj:ts beräkning i detta fall är den, vid hvilken vi helst böra hålla oss. Jag tror sålunda att de skäl, på grund af hvilka den ärade reservanten velat ådagalägga obehörligheten af nu föreslagna anordning, vid närmare granskning icke hålla stånd, ty äfven om jag icke tager i betraktande nödvändigheten af cellsystemets konsekventa genomförande, utan endast fäster mig vid fångantalet, så har han icke nöjaktigt påvisat möjligheten af att i våra nuvarande fångelser inrymma alla våra fångar. För att visa herrarne huru stor skiljaktigheten i afseende på fångarnes ålder och straffbarhet kan vara, ber jag få nämna, att år 1869 bland straffarbetsfångarnes antal funnos icke mindre än 96 personer under 20 års ålder, hvilka för första gången blifvit för brott dömda till öfver 2 års straffarbetsfångelse, samt ej mindre än 396, hvilka icke uppnått 26 år. Sedermera hade under år 1870 tillkommit ytterligare 185 sådana brottslingar, men redan år 1869 uppgick antalet af de fångar, hvilka för icke vanfregdande brott förvarades inom gemensambetsfångelser, till 465, eller ungefär motsvarande det antal, som afses att öfverflyttas till Nya varfvet vid Göteborg. Slutligen ber jag få nämna, att då reservanten säger, att redan vestra sidan af fångelsebyggnaden vore att betrakta som återuppbygd, så bör detta så förstås, att generaldirektören låtit uppgöra ritningar till densamma äfvensom kostnadsförslag. Någon vidare åtgärd i detta afseende har icke blifvit vidtagen. För öfrigt torde icke omkostnaderna för återuppbyggaudet af fångelset i Malmö böra afskräcka oss från att bifalla den nu begärda anslagssumman för ett ändamålsenligt anordnande af ett straffarbetsfångelse inom Nya varfvet vid Göteborg, ty behovet af detta sednare är fullkomligt oberoende af frågan om en restauration af fångelset i Malmö.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Forssbeck: Den förste talaren har så fullständigt utredt hvad jag i detta ämne kunde hafva att säga, att jag nästan icke har några vidare upplysningar att tillägga. I likhet med honom anser äfven jag att det vore stor synd att förlägga ett straffarbetsfångelse invid den stora stråkvägen till en bland Sveriges vackraste städer och i dess närmaste grannskap, ty nog finnas andra tjenliga platser för dylika byggnader än just vid ett af de vackraste inloppen till vårt fosterlands långsträckta kust. Hvad dessutom sjelfva den nu ifrågavarande fångelsebyggnaden angår, så fruktar jag att den är bygd på så lös grund att, när de s. k.

nattcellerna skola byggas af jern, de icke på något sätt skola komma att uppfylla sin bestämmelse, enär byggnadens grund ej tål vid denna påbyggnad. Den siste talaren nämnde visserligen att fråga vore att bygga dessa celler af sten, men, äfven om så vore, hemställer jag om det ej vore nödigt att i sådant fall grunden ytterligare måste stödjas för att kunna uppbära sådana fasta väggar.

Härtill kommer äfven att genom denna nya anordning kostnaden för denna byggnad torde komma att uppgå till omkring 200,000 R:dr, eller nästan dubbelt så mycket som Kongl. Maj:t för ändamålet äskat.

Dessutom fruktar jag nästan att det är ett känt faktum att, ju flera fängelser vi hafva, desto flera fångar få vi äfven; är det deremot trångt om utrymmet för fångarne, så har det hittills gått ganska väl för sig att bland dem bilda arbetskompanier, af hvilka Staten kan draga gagn i stället för att använda statsinkomsterna till byggande af dylika celler. Det är också en känd sak att landets ekonomiska ställning till stor del inverkar på fångantalet. Jag minnes t. ex. mycket väl att under de goda åren 1856--1858 fångelserna voro nästan tomma. Några år sednare, de svåra missväxtsåren 1865--1868, då mången nära nog begick stöld endast för att förskaffa sig föda och tak öfver hufvudet, under dessa år finna vi deremot att fångelserna voro öfverfulla. Härmed är dock icke sagdt, att en god årsskörd genast skall visa sin verkan i ett minskadt fångantal, ty många af de fångar, som insattes under de ofvannämnda dåliga åren, hafva ännu icke tjent ut sin straffitid. Deremot är jag förvissad derom att, derest de nuvarande goda konjunkturerna få fortfara, en betydlig minskning i fångantalet om ett eller annat år skall visa sig.

Slutligen må jag bekänna, att äfven mitt skönhetssinne skulle taga anstöt vid att se en af våra vackraste städer utsmyckas med ett straffarbetsfängelse.

Jag instämmer följaktligen i Herr Kallstenii yttrande samt yrkar, med afslag å Utskottets förslag, bifall till hans reservation med det af honom nyss formulerade tillägg till densamma.

Herr Abraham Rundbäck: Om frågan blott gällde att bereda större utrymme i fångelserna, så tror jag att den förste talarens skäl för afstyrkande af förslaget skulle ega giltighet, helst som jag förmodar, att det icke är någon anledning att befara, att de arbetslokaler, som förut och hittills blifvit upplåtna och använda till herbergerande af fångar, snart skola blifva behöfliga för sitt ursprungliga ändamål, enär enskilda entreprenörer fortfarande visa sig benägna att gifva användning åt fångarnes arbetskrafter. Men jag ber få fästa Kammararens uppmärksamhet derpå, att här är fråga om ett långt viktigare ändamål, nemligen att söka förbättra och för samhället återvinna en mängd olyckliga brottslingar, hvilka icke ännu genom inrotade vanarter och vanfrejdande brott utan blott genom tillfällets och frestelsens makt gjort sig förtjenta af den borgerliga lagens straff. Just för dessas förbättring anser jag den nu föreliggande frågan så behjertansvärd, att man icke för att nå detta mål bör anse den ifrågasatta ekonomiska uppoffringen för stor. Man bör betänka, att en stor del af dem äro sådana olyckliga, hvilka icke i ett kristligt hem fått någon uppfostran och om hvilka hvarken kommunen eller samhället dragit försorg; utan huld och

skyld utkastade bland frestelserna hafva de sålunda snart blifvit inledda på brottets bana, hvarföre det ock är mycken sannolikhet för att de ånyo skulle kunna återföras till ett ordnad tefnadssätt, om samhället dertill gäve dem tillfälle. Det är sålunda, enligt min föreställning, samhällets pligt att försöka rädda dessa olycklige, på samma gång det ock öfverensstämmer med samhällets intresse att så göra, ty derigenom vinner samhället den dubbla nyttan, att dels slippa vidare underhålla dem som gäster i fångelserna, dels ock i desamma återfå ärliga medborgare.

Mot detta förslag att till straffarbetsfångelse upplåta en del af Nya varfvet vid Göteborg har anmärkts, att denna plats möjligen framdeles kan komma att behövas för flottans ändamål.

Härvid ber jag blott få fästa uppmärksamheten derpå, att Kongl. Maj:t redan förklarar att, derest ett sådant behof komme att uppstå, ifrågavarande lägenhet då, efter ett års uppsägning, skall af Fångvårdsstyrelsen återlemnas. Vidare har man sagt, att det skulle vara för vårt land ytterst nedsättande, om en främlings öga genast skulle fästas vid en sådan byggnad och föranleda honom att fråga: hvartill användes detta palats? då vi skulle svara: till straffarbetsfångelse. Härmed är dock icke så farligt. Hans nästa fråga blef måhända: hvad afses med detta fångelse? och då svaret lydde: fångarnes förbättring, så erhöle kanske främlingen, särdeles om han vidare ville taga notis om Göteborgs utmärkta undervisningsväsende, en vida bättre åsigt om våra sociala förhållanden, än genom att taga kännedom blott om våra fabriker, der rikedomen i vinningens intresse väl gifver arbetaren sysselsättning, men der kanske intet göres för att förbättra den fallne. Det har äfven af en talare blifvit sagdt, att vi nu böra uteslutande använda alla våra resurser för landets försvar. Jag medgifver att för detta ändamål alla möjliga uppoffringar äro af nöden, men här tror jag dock man kan tillämpa den gamla satsen: det är ärorikare att rädda en medborgare än att döda tio fiender.

Jag förordar bifall till Utskottets förslag.

Herr Almquist: Herr Talman! mine Herrar! Då, vid behandlingen af Utskottets Utlåtande rörande det af Kongl. Maj:t äskade anslag till ordnande inom Nya varfvet vid Göteborg af ett för fångar af mankön afsedt straffarbetsfångelse, anmärkningar blifvit mot det Kongl. förslaget framställda, hvilka anmärkningar gå ut på att visa, dels att ett nytt fångelse vore obehöfligt icke blott för förvarande af det nuvarande antalet straff-fångar utan äfven för framtida behof, enär fångarnes antal synes vara i nedgående, dels ock att det ifrågasatta etablissemnet för flottan vore allt för dyrbart att användas till fångvården, samt att det saknade lämpligt läge, ber jag att få yttra några ord i anledning af dessa anmärkningar.

Den första anmärkningen har Herr Grefve Posse utförligt bemött. Jag anhåller dock att få dertill göra ett tillägg. Reservanten vid Utskottets förslag i denna punkt yttrar, att tillräckligt utrymme för fångarnes förvarande skulle kunna beredas genom återuppbyggandet af fångelsebyggnadens i Malmö vestra sida, som nedbrunnit. Reservanten åberopar till stöd derfor den omständighet, att Kongl. Fångvårdsstyrelsen i sitt

den 27 September 1870 till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga memorial, angående iståndsättande af fängelsebyggnadens jemväl nedbrunna södra sida och uppbyggande, utom sjelfva fängelselokalen, af ett större arbetshus och några mindre arbetsbyggnader, anmäler att, sedan dessa byggnadsarbeten fullbordats, fängelset kunde hysa 500 fångar; hvarförutom fängelsets vestra sida skulle, enligt sedermera upprättadt förslag till densammas återuppbyggande, komma att innehålla 240 celler, i följd hvaraf hela fängelset, enligt reservantens mening, skulle lemna utrymme för 740 fångar.

Det har dock ej varit Fångvårds-styrelsens afsigt att i Malmö fängelse inrymma flera än 500 fångar, och enligt Kongl. Fångvårds-styrelsens uttalande åsigt lär ej heller på grund af sanitära förhållanden större antal fångar der böra förvaras. Förslaget att inreda fängelsets vestra sida till 240 celler afser således endast att öka dessas antal från 112 till 352, i följd hvaraf i Malmö endast 148 fångar skulle komma att förvaras i gemensamhetsfängelse. Den ärade reservanten yttrar, att, då utrymme redan finnes i fängelserna i Carlskrona för 400 och på Långholmen för 900 fångar samt kommer, enligt hans beräkning, att blifva i Malmö fängelse för 740 fångar, eller i alla dessa fängelser för tillsammans 2,040 fångar, det vid slutet af år 1870 befintliga fångantal, som reservanten enligt sin i dag uppgjorda beräkning antagit till 2,052, med endast 12 nummer öfverstiger det som, efter Malmö fängelsets iståndsättande, kan rymmas i nämnda tre fängelser; men då fängelset i Malmö, efter hvad jag haft äran uppgifva, är afsedt endast för 500 fångar, äfven om den nedbrunna vestra flygeln af fängelsebyggnaden derstädes kommer att återuppbyggas, så reduceras det beräknade utrymmet till plats endast för 1,800 fångar, hvarigenom, då nuvarande fångantal af dem, som efter stadgade grunder skola i berörda fängelse förvaras, uppgår till 2,152, plats saknas för 352 stycken. Reservanten yttrar äfven, att fångarnes antal nedgått från 1869 års slut, då det utgjorde 2,179, till 2,052 vid slutet af nästlidna år; men Grefve Posse har redan utredt, att verkliga antalet fångar vid 1870 års slut uppgick till 2,152, eller det antal jag upptog vid beräkningen af det nu erforderliga utrymmet i fängelserna. Hvad i öfrigt den uppgifna nedsättningen i fångarnes antal beträffar, är jag nu icke i tillfälle att upplysa, huru förhållandet i detta afseende under den närmaste tiden varit med fångar af mankön, men jag anhåller att få lemna en uppgift om förhållandet med båda könen gemensamt den 31 Januari hvarje år af här nedan uppräknade.

Antalet fångar uppgick	
den 31 Januari 1866 till	1,385,
” ” 1867 ”	1,532,
” ” 1868 ”	1,659,
” ” 1869 ”	1,946,
” ” 1870 ”	2,255 och
” ” 1871 ”	2,270.

Således är fångarnes antal innevarande år större än under något af de näst föregående fem åren. Dessa siffror afse visserligen båda könen tillsammans, men det är sannolikt, att, då de qvinliga fångarnes antal ökats, de manliga fångarne äfven i samma proportion erhållit tillökning. I följd häraf synes mig någon utsigt till minskning af ifrågavarande slag

af fångar under den närmaste tiden icke finnas; men äfven om någon minskning i fångarnes antal framdeles skulle uppstå, så synes mig med afseende på det sätt, hvarpå fångarne hittills förvarats, och det, hvarpå de enligt nu gällande straffsystem böra förvaras, behovet af ökad utrymme för fångvärden vara oafvisligt, på det cellsystemet, hvilket hittills i brist af utrymme vid nu ifrågavarande fångelser icke kunnat tillämpas, småningom må vinna den användning vår nuvarande strafflag afser. Den siste talaren angaf så tydligt och varmhjertadt skälen för cellsystemets tillämpning i dess fulla utsträckning, — en åsigt, som jemväl ligger till grund för Fångvårds-styrelsens hemställan till Kongl. Maj:t i förevarande afseende, — att jag icke behöfver vidlyftigt orda härom. Med ifrågavarande förslag afses att erhålla ej blott ett behöfligt nytt straffarbetsfängelse, utan äfven en korrektionsinrättning eller en förbättringsanstalt för yngre, mindre brottsliga fångar. Jag anser att, äfven om fångarnes antal ej ökats, behovet ändock påkallar ett ökad utrymme, synnerligast med afseende å den princip man har för afsigt tillämpa vid fångelset å Nya varfvet i Göteborg.

I afseende på lokalen för ifrågavarande straffarbetsfängelse, har man vidare yttrat, att Nya varfvet i Göteborg vore ett alltför dyrbart etablissement att användas för detta ändamål och egde ett olämpligt läge. Hvad dyrbarheten beträffar, ber jag att få fästa Kammarens uppmärksamhet derå, att just genom detta etablissements dyrbarhet eller, med andra ord, derigenom att så många byggnader derstädes redan finnas, detsamma kan med vida mindre kostnad apteras till ett straffarbetsfängelse än om man uppförde ett sådant på en annan ort. Dessutom afses ej på långt när allt utrymme vid Nya varfvet för ifrågavarande fångvårdsanstalt, utan endast en del, i följd hvaraf, om utrymme derstädes framdeles behöfves för annat statens ändamål, sådant icke hindras deraf, att en del af lokalen upplåtes till fångelse, hvarförutom bör anmärkas, att, då den föreslagna kostnaden ej uppgår till högre belopp än 110,000 Riksdaler, men en nybyggnad för enahanda ändamål sannolikt skulle kräfvat en kostad af fem eller sexhundredratusen Riksdaler, man, äfven om man efter några års förlopp skulle behöfva Nya varfvet för annat ändamål, än det nu afsedda, och fångelset således måste förläggas på annan plats, skall genom den räntebesparing, som under tiden vunnits, derigenom att den högre kostnaden besparats, hafva största delen af nu ifrågavarande summa ersatt. Jag tror alltså, att äfven ur ekonomisk synpunkt giltiga skäl finnas för tillstyrkande af ifrågasatta anläggning, så mycket mera som behovet af ökad utrymme för fångarnes förvarande är trängande och detta behof ej kan skyndsammare tillgodoses än på nu föreslagna sätt.

Anmärkingen mot nattcellernas åtskiljande medelst brädväggar torde förfalla vid den redan meddelade upplysning att Fångvårds-styrelsen är betänkt på att låta uppföra skiljoväggar af sten. En talare har visserligen erinrat, att detta möjligen skulle åstadkomma sättning och skada på byggnaderna, såsom icke på förhand beräknade för uppbärandet af denna tyngd, men jag förmodar, att vederbörande hafva för afsigt att låta skiljoväggarne uppgå från grunden, och detta anser jag kunna utan synnerlig kostnad verkställas, enär sten för anläggande af en tillräckligt

stark grund på stället finnes, äfvensom påtagligen dertill dugliga arbetare bland den i lokalen redan inrymda fångpersonal.

I öfrigt är redan förut antydt, att arbetskostnaden för fängelsets inredande på detta sätt sannolikt blir helt obetydlig, om ens något högre än hvad nu beräknadt är.

Hvad slutligen angår anmärkningen om läget, eller att ett straffarbetsfängelse på denna plats skulle göra ett för vårt land ofördelaktigt intryck på de främlingar, som besöka Göteborg, så anser jag, i likhet med den siste talaren, att en väl ordnad anstalt för fångars moraliska förbättring icke bör innebära något afskräckande.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, yrkar jag bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Carlén: Stats-Utskottets ärade ordförande har på ett så klart och omfattande sätt utredt denna fråga och i mitt tycke bevisat nödvändigheten af det här tillstyrkta anslaget beviljande, att litet återstår för mig att tillägga. Jag kan därför fatta mig kort och vill blott uppehålla mig vid ett par små omständigheter.

Den värde reservanten har både skriftligen och nu senast under denna öfverläggning fäst sig dervid, att nattelcellerna uti ifrågavarande straffarbetsfängelse äro beräknade att byggas med "brädvägg sig emellan", och han anser sig dermed hafva bevisat, att något verkligt eellfängelse-system icke skulle kunna här åstadkommas. Lika med honom tror jag visserligen, att en enkel brädvägg icke utestänger ljudet, men deremot vet jag af erfarenhet, att en dubbel brädvägg, fylld med sågspån, förmår att göra det. Jag har sjelf byggt ett sådant hus och derigenom varit i tillfälle att öfvertyga mig om förhållandet. För öfrigt ber jag att för herrarna få något litet öppna domarekallets mysterier, helst jag tror mig derigenom lemna ett godt bidrag till frågans bedömande. Det hände mig, sedan den nya strafflagen blef gällande, att jag fick en fånge inför min domstol, åtalad för ett brott, som kunde försonas med från två till fem års straffarbete. Brottet var egentligen icke begånget under försvarande omständigheter, men fången ställde sig under ransakningen såsom en förhärdad brottsling, och man kunde icke hos honom förmärka något spår till ånger. Nu är förhållandet, att det är domarens skyldighet att taga detta i betraktande såsom en försvarande omständighet eller åtminstone föranledande dertill att straffet ej förmildras. Följden blef ock ganska riktigt den, att han dömdes till tre års straffarbete i stället för två, hvarmed hans brott eljest kunde hafva blifvit inför lagen försonadt. Men domen var icke väl afkunnad, förrän ett skimmer af belåtenhet spred sig öfver hans ansigte, hvarjemte han bugade sig och tackade för straffet. Fångvaktaren var tillika häradstjenare, och då han återkom, efter att hafva utfört den dömde, frågade jag honom, om han talat med fången. Han svarade: "Jag känner honom väl. Han är en mycket beskedlig karl och han var nöjd med domen samt glad att hafva lurat domaren, ty hans afsigt var att komma till ett gemensamhetsfängelse och icke till ett cellfängelse, dit han skulle hafva förts för att aftjena sitt straff, i händelse han icke skulle hafva blifvit dömd till mera än två års straffarbete." Jag blef naturligtvis varnad af detta exempel. Sedermera inställdes inför mig

i Stockholms cellfångelse sistlidne höst en fånge, hvilken likaledes begått ett brott, som kunde försonas med från två till sex års straffarbete. Denna person var endast 22 eller 23 år gammal — hade fört ett vagabondlif, och man kunde, i anseende till hans ungdom, hafva någon förhoppning att, om han icke kom till ett gemensambetsfångelse, han skulle kunna räddas för samhället. Detta verkade så, att vi dömde honom till två års straffarbete. Då jag afkunnat domen, frågade jag, som jag alltid brukar göra, om parterne voro nöjda. Såväl målsegaren som åklagaren voro det, men fången tvekade. Slutligen frågade han: "Kunde jag icke få tre års straffarbete?" Hvilka lärdomar kan man nu hemta härutaf? Jo, att för den förhärdade brottslingen straffet icke utgör något egentligen afskräckande, såvida han dömes till ett straff, som för honom till ett gemensambetsfångelse, der han kan hafva utsigt att träffa kamrater och få det i sitt tycke trefligt nog, men att det kännes honom svårt att fördraga, om det lyder å två års straffarbete i cell.

De af mig nu antydda förhållanden gifva vidare en annan lärdom, hvilken jag i utöfningen af mitt domarekall äfven sökt att använda; och jag erkänner, att jag dervid måhända gjort mig skyldig till något förbiseende af lagens bokstaf, ehuru icke af dess anda, då jag eller rättare nämnden, så vidt möjligt är, aldrig dömer till mera än två års straffarbete, just dertill att vi må vara någorlunda säkra om att icke för hela lifvet förstöra fången och kasta honom tillbaka såsom ett plågoris i samhället.

Under sådana förhållanden hemställer jag till eder, mine herrar, om icke någon åtgärd bör vidtagas, på det att domaren icke må sättas i den hårda nödvändigheten att döma till ett straff, som, om den dömde icke är utrustad med ovanligt goda moraliska anlag, som stålsätta honom mot pestsmittan i gemensambetsfängelset, sorgligt nog icke kan undgå att utöfva det mest menliga inflytande på hans sinnesriktning och återföra honom till samhället förderfvad till kropp och själ, eller ock att bryta på visst sätt emot lagen och döma till minsta möjliga straff för att rädda honom undan ohjelpigt förfall.

Ett annat skäl, som synes mig böra förmå herrarne att bevilja det ifrågavarande anslaget, är, att, äfven om det vore en möjlighet att bereda utrymme för straffarbetsfångar i de fångelser, som finnas i förening med det, som håller på att byggas i Malmö, detta utrymme i allt fall snart torde blifva otillräckligt. I detta hänseende ber jag att få återföra herrarnes minne till en af Kongl. Maj:t vid denna riksdag afgifven proposition angående förvandling af böter, hvilken afser, att sådana böter hädanefter må kunna förvandlas till enkelt fångelse. Denna proposition är nu till sina hufvudgrunder tillstyrkt af Lag-Utskottet. I denna Kammare har alltid visat sig en benägenhet att helt och hållet afskaffa vatten- och brödstraffet, och jag hoppas fördens skull, att, då detta ärende förekommer till afgörande, det Kongl. förslaget skall vinna godkännande och sålunda vatten- och brödstraffet äntligen blifva helt och hållet utdömdt ur lagstiftningen samt ersatt med enkelt fångelse. Men om denna tidsenliga förändring i vår lag icke skall stadna vid en reform på papperet, utan kunna i verkligheten tillämpas, måste tillgång beredas till passande lokaler för ändamålet, då redan befintliga fångvårdsanstalter icke dertill lemna

utrymme; -- och detta hinder för reformens genomförande kan nu undanröjas derigenom, att Kammaren beviljar ett anslag, som sätter administrationen i tillfälle att emottaga dessa fångar.

På såväl dessa skäl och öfriga här uttalade, som i synnerhet hvad Stats-Utskottets ärade ordförande anført angående systemålet med det nya straffsystemet, hvilket, såsom han riktigt yttrade, afser icke att förvandla straffet till en moralisk pina för den dertill dömd, utan att återgifva honom förbättrad åt samhället, anser jag för min del, att det vore i hög grad beklagansvärdt, om Kammaren genom att vägra det anslagsbelopp, som Kongl. Maj:t begärt och Stats-Utskottet här tillstyrkt, skulle göra till en omöjlighet för lagskipningen att åstadkomma så goda resultat. Jag anhåller fördens skull, att betänkandet i dess nu föredragna del må godkännas.

Herr Adlersparre: Det var oväntadt, åtminstone för mig, att höra anmärkingar mot den af Kongl. Maj:t föreslagna åtgärden att öfverlåta skärgårdsartilleriets depôt vid Nya varfvet i Göteborg till Fångvårdsstyrelsen. Jag trodde icke, att man skulle klandra en åtgärd, som bland annat gagneligt komme att reducera personalen å, och derigenom begränsa utgifterna för sjöförsvaret. Man har ju förut klandrat, att denna personal icke blifvit reducerad samt med goda skäl ådalagt, att den är större än både vapnets behof kräfver och våra tillgångar medgifva.

Man har nu äfven yttrat, att nämnda depôt skulle vara förträfflig och uti godt skick såsom etablissement. Ja visserligen sedd från en gods egares synpunkt är denna f. d. depôt i ett utmärkt godt skick. Man finner der många och praktiga hus med rymliga bostäder för tjenstemän och betjente, många väl hållna och vackra trädgårdar, äfven en liten park, vårdshus och badhus, och beteshage för hästar och kor. Allt detta kan icke göra annat än ett godt intryck, när man ser det. Men från yrkesmannens, från sjömannens och militärens synpunkt är dock Nya varfvet långt ifrån att vara ett godt marinetablissement. Det är ett dåligt sådant; der fattas snart sagdt allt hvad som erfordrades för att det skulle kunna vara ett inkommande krigsfartyg till något gagn. Der finnes ingen docka, ingen mastkran, icke ens en duglig styckekekran, ingen mekanisk verkstad med arbetsredskap att åstadkomma reparationer eller dylikt. Icke heller hafva våra örlogsmän, när de kommit in till Göteborg och behöft undsättning, vare sig medelst reparationer, proviant eller stenkol, i detta hänseende vändt sig till depôt, ty der har intet funnits att få, utan de hafva uti den i kommersielt och industrielt hänseende blomstrande staden tillfredsställt alla sina behof. Det är visserligen sannt, att etablissementet skulle kunna göras dugligt, men dertill fordrades många hundra tusen riksdaler, som mycket bättre på annat sätt kunde användas för vårt försvarsväsende. Största olägenheten med Nya varfvet är dock, att den förbilöpande elfven der vältrar in sina dybankar och derigenom grundar upp hamnen, så att endast de mest grundgående fartyg kunna gå in. Icke desto mindre har personalen vid detta etablissement kostat sjöförsvaret cirka 9,000 R:dr årligen, hvarjemte husens årsunderhåll gått till cirka 6,000 R:dr. Det är mycket riktigt — hvad man här anført — att etablissementet blifvit värderadt till en och en half million R:dr. Men hvarföre

nämnes icke äfven, att samtidigt tillstyrktes att detta för sjöförsvaret obehöfliga eller öfverflödiga etablissement måtte försäljas eller "på annat sätt, som för Kronan kan finnas fördelaktigast, tillgodogöras". Detta var 1861 års sjöförsvarskomité's utlåtande. Sedan dess har man också försökt att få köpare till etablissementet, men icke lyckats, emedan det är alltför stort för någon privatman och dessutom icke försedt med vattenkraft för att drifva fabriker. Det är således, såsom Stats-Utskottets ordförande sade, icke nog med att vilja sälja, utan det fordras äfven att finna köpare. När nu detta etablissement icke varit till gagn för sjöförsvaret, men kostar sjöförsvaret betydliga penningar årligen, så kan man icke med skäl säga, att det vore misshushållning, om man lemnade det till ett så gagnande ändamål som det här i fråga varande. Man har sagt att det vore orätt att för all framtid öfverlemnna det, emedan det kunde komma att behövas för sjöförsvaret. Det är icke för all framtid öfverlemnadt åt Fångvårdsstyrelsen. Kongl. Maj:t har såsom vilkor för öfverlåtandet föreskrifvit, att när helst sjöförsvaret åter skulle behöfva detta etablissement, skall det återlemnas i samma skick hvori det mottogs. De äldre härvarande herrar riksdagsmännen torde säkerligen kunna bestyrka, att sedan lång tid tillbaka fråga varit vid riksdagen om att flytta merbemälda etablissement till Marstrand, emedan Nya varfvet icke ansetts vara lämplig plats för detsamma. Platsens olämplighet såsom ett marinetablissement borde således icke vara någon nyhet. Nog af, fosterlandet skall hafva mycket större gagn af denna plats, om den inrättas till cellfångelse och straffkoloni, än om den skulle fortfara att vara ett olämpligt och öfverflödigt marinetablissement.

För öfrigt ber jag endast få tillägga, att jag yrkar bifall till Utskottets förevarande punkt.

Herr Lindström: Om en oafvislig nödvändighet fordrade ifrågasvarande uppoffring, om det verkligen vore så, att den mensklighetskänsla, till hvilken man här med så mycken värma vädjat, kräfde, att något göres i den riktning, som här finnes angifven, skulle jag icke ett ögonblick längre taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk. Men de talare, som uppträdt emot reservantens mening, hafva mera fäst sig vid sådana delar af frågan, på hvilka icke ligger någon synnerlig vikt, än vid dem, som egentligen förtjenat att tagas i betraktande. Ånskönt således Herr Stats-Utskotts-ordförandens föredrag här förefallit en värd talare på Stockholmsbänken så klart och omfattande, att han icke funnit något deremot att invända, kan jag, som icke delar samma åskådningssätt, icke lemna hans anmärkningar obesvarade, utan ber med Kammarens tillstånd att få besvara dem i samma ordning, som de förekommit.

Till en början påminner Herr Grefven derom, att 1869 års Statsrevisorer och derefter 1870 års Riksdag uttalat sig för angelägenheten att flytta flottans station från Nya varfvet i Göteborg och på bättre sätt tillgodose denna viktiga plats. Hvilken anledningen dertill varit, känner en hvar, som tagit del i nämnda riksdagsförhandlingar. Flyttningen skedde väl egentligen af militära skäl och icke derföre att platsen borde af Fångvårdsstyrelsen få öfvertagas. Omöjligt kan jag tro, att det skedde derföre att platsen var i det ömkliga skick som en talare på Stockholmsbänken

nu beskrifvit. Men skulle stationen verkligen vara i ett så "ömkligt" tillstånd, hvems är felet? Och om det vore en uppenbar misshushållning att icke konservera denna plats, som i en framtid kan blifva till större nytta, torde det ock vara angeläget tillse, att, då nu är fråga att fastare binda denna station för ett annat statsändamål, sådana åtgärder vidtagas, att icke den tid, som kommer efter, kan få fog till lika berättigade klagomål.

Samma siste värde talare har, i likhet med den ädle Grefven, gjort den frågan, hvar köpare finnes till denna dyrbara egendom, och anmärkt att ett köp förutsätter icke blott säljare utan äfven köpare. Jag vänder om satsen, och spörjer: hvar finnes säljaren till denna egendom, eller — om detta icke är ovisst — har staten vid något tillfälle förklarar sig vilja sälja den? Och har manne i sådant fall det varit fullt allvar med de underhandlingar, som för ändamålet varit å bane. Utan närmare känne-dom om dessa underhandlingar tror jag dock, att de strandat på den obenägenhet hos vederbörande, som vid detta tillfälle förspordes, och att således icke brist på köpare förhindrat försäljningen. Jag ämnar icke här afgöra, om det kan vara välbetänt, att staten afhänder sig denna egendom. Må vara, att detta *icke* vore välbetänt, och må äfven vara, att något bättre användningssätt, än här föreslagits, icke kan upp-täckas. Jag har lika litet som reservanten velat ifrågasätta, att icke den anstalt för fångvården, som redan finnes på denna plats, skulle få der bibehållas. Jag och reservanten hafva blott ansett, att, innan man fäster kapitaler, som endast skulle blifva förelöpare till ännu större anslag fram-deles, man borde se till, hvad man gjorde. I sammanhang härmed fram-ställer sig för mig den tanken, huruvida icke, innan man besluter att till Fångvårds-styrelsen definitivt öfverlemna den plats, om hvilken nu är fråga, någon annan lämpligare kunde finnas att tillgå för ändamålet. Inte långt derifrån är belägen en Kronan tillhörig egendom, som under sednare tid blifvit utarrenderad för några hundra riksdaler om året för att användas till badhus och restaurationsrörelse. Utan att närmare känna lokalen, tror jag för min del, att den icke vore olämplig och skulle säkerligen ställa sig för vederbörande Fångvårds-styrelse mycket billigare än den nu föreslagna. Men om man också antager, att på ifrågavarande plats — Elfsborgs fästning — enahanda anordningar icke skulle kunna åstadkommas med mindre kostnader än här blifvit äskade, så hade man likväl derigenom icke afhändt staten en egendom af ett sådant värde, som Nya varvet har.

Samma ärade ledamot har mycket talat om cellsystemets företräden och framhållit huru demoraliserande gemensamhetsfängelset vore. Flera talare, som följt hans fotspår, hafva vädjat till mensklighetskänslan och de förpligtelser den ålägger oss mot dessa stackars fångar, samhällets olycksbarn. Detta är berömvärdt, och jag misskänner icke den filantropiska syftningen, men kan å andra sidan icke finna att någonting här yttrats, som föranledt till en sådan diskussionens högre lyftning, ty ingen har här uppträdt såsom anhängare af gemensamhetsfängelset eller mot-ståndare till cellfångelsystemets idé. Och om, såsom den ädle Grefven säger, i landet icke skulle finnas någon anstalt, der här ifrågavarande straff-fångar kunna insättas i cell, visar detta förhållande visserligen nödvändigheten att åvägabringa en så beskaffad inrättning, men bevisar icke, att detta bör ske just på *den* här angifna platsen, Nya varvet, och att

icke andra lika lämpliga kunna finnas att tillgå. I detta hänseende har den ädle Grefven meddelat, att den nya fängelsebyggnad, som håller på att uppföras i Malmö, är afsedd att innehålla sådana celler. Men om ändock ett ytterligare fängelse med dylika celler icke kan undvikas; om detta är nödvändigt för att åstadkomma dessa menskliga resultat, om hvilka man talar, och för att undgå att inkasta dessa fångar i gemensamhetsfängelset, frågar jag än en gång: är det nödvändigt att göra detta experiment, som dock icke är något annat, äfven här, innan det först fått visa hvad det duger till, och är det skäl att göra systemet gällande på det mest olämpliga sätt, som gerna kan tänkas, hvilket dock skulle blifva händelsen genom att åtskilja cellerna från hvarandra genom brädväggar med jernplåtar emellan, likasom detta skulle utestänga ljudet och utgöra ett verkligt hinder för fångarne att kommunicera sig med hvarandra under natten. Denna brist i anordningen skulle nu afhjelpas genom ett annat praktiskt sätt, som Herr Carlén rekommenderat och försökt, och som bestod i användandet af sågspån eller något dylikt. Men icke äro vi här för att bestämma, hvilket byggnadssätt må vara det mest lämpliga och meddela våra erfarenhetsrön på byggnadskonstens område. Här är således icke fråga om att inpacka dessa stackars fångar i trånga celler. Ingen har här bestridt nödvändigheten att skaffa dem rymligare lokaler och att i öfrigt tillgodose dem på allt menskligt vis, men att göra det *på detta* sätt och göra det på *den* plats, som dertill blifvit nu föreslagen och hvilken regeringen sjelf förklarar sig hafva från början endast afsett att provisoriskt inrymma fångar, anser jag icke vara förenligt med en god hushållning.

Den ädle Grefven har vändt sig mot reservanten och sagt, att han sökt vilseleda omdömet genom oriktiga sifferuppgifter. Jag lemnar åt honom att sjelf besvara denna anmärkning, men jag påminner derom, att reservanten sjelf, då han hade ordet, justerade dessa uppgifter och att äfven efter denna sifferjustering det dock står qvar, att sedan 1869—1870 en sjunkning i fångantalet egt rum af 127 stycken. Detta visar redan ett nedgående, och om så lyckligt blefve att det komme att fortfarande, torde det för närvarande icke vara så maktpåliggande att vidtaga åtgärder af den omfattning, som här ifrågakommit, utan heldre se till, om icke på annat sätt behofvet kan tillfredsställas. Finnas då icke i landet några platser mera användbara för ändamålet än en med dyrbara anläggningar försedd station? För min del tror jag, att sådana finnas. Måhända vore det icke lämpligt att ytterligare tillbygga Malmö citadell eller utvidga fångelserna vid Långholmen och Carlskrona. Jag förstår icke att bedöma detta. Men det vet jag, att kaserteringssystemet icke utesluter möjligheten att på de platser, der det finnes tillämpadt, bereda ökad utrymme genom att uppföra detacherade byggnader, såsom nu också lär vara meningen i Malmö. Vinsten blefve i alla händelser en minskad utgift för administrationens upprätthållande på dessa ställen. Vi se ju här att fångelset å Nya varfvet skulle medföra en årlig kostnad blott för förvaltning och bevakning af ej mindre än 41,825 R:dr.

I afseende å den anmärkning, som blifvit framställd af en talare på Stockholms-bänken, att nemligen här snart nog kan komma i fråga nödvändigheten af ännu större utrymme för intagande af fångar, som kunde

komma att till cellfångelser förpassas till följd af en väntad förändring i våra lagar, hvarigenom böter finge aftjenas med fängelsestraff, så ber jag att mot detta yttrande få erinra, att hvarken Nya varfvet eller andra likartade fångvårdsanstalter äro ämnade att intaga sådana fångar. För dem hafva vi länscellfångelserna, som visserligen erbjuda godt utrymme.

I afseende å en annan Stockholms-representants yttrande, att vid Nya varfvets öfverlemnande till Fångvårds-styrelsen blifvit fästadt det vilkor, att etablissementet skulle återlemnas, när helst sjövapnet kunde blifva deraf i behof och då i samma skick som Fångvårds-styrelsen det emot-tagit, tillåter jag mig anmärka, att detta visserligen kan låta sig säga och att det kan försvaras, så länge det först åsyftade provisoriska tillståndet får vara sådant det är. Men i samma stund man gör detta provisoriska tillstånd permanent, tror jag, att man binder sig så fast, att det framdeles blir omöjligt att åstadkomma någon förändring, om man än så gerna skulle vilja det.

Herr Kallstenius: Jag borde väl knappast börja mitt anförande med att tillbakavisa den insinuationen af en talare, som för några timmar sedan hade ordet, att jag skulle vara någon sorts ombudsman för Göteborgs stad i denna fråga. Jag försäkrar att jag aldrig före denna dag talat med någon göteborgare om detta Nya varf, och för öfrigt är jag icke så sinnad att jag går andras ärenden, utan jag håller mig endast till sak.

Här har nu blifvit mycket sagdt både för och mot mitt förslag, och anmärkningarne mot detsamma tror jag kunna hufvudsakligen reduceras till tvänne. Så har Stats-Utskottets ordförande först, och en talare på Norrlands-bänken sedan uppgifvit, att de siffror, som i mitt förslag förekomma och af hvilka jag nyss gjort ändring i en, icke skulle vara riktiga. Men jag får säga, att jag tagit dessa siffror från Kongl. Fångvårds-styrelsen, och hvar chefen för denna styrelse tagit dem rör icke mig, ty här tala vi nu endast om dem sådana de från samma styrelse blifvit uppgifna. Skulle man härvidlag göra såsom talaren å Norrlands-bänken och stapla upp en mängd siffror samt icke nöja sig med straffarbetsfångarne af mankön, utan äfven taga in qvinfolk, så kunde man nog få stora kalkyler; och skulle man, såsom en talare å Stockholms-bänken gjorde, ytterligare taga in fångar af en helt annan klass och sådana som efter en framtida strafflag kunna komma att dömas, så blefve saken naturligtvis ännu mera inkrånslad; men jag anser att endast hvad som egentligen hör hit bör tagas med i beräkningen. Om sålunda de uppgifter, som Fångvårds-styrelsen lemnat, äro de rätta, så böra vi äfven ställa våra kalkyler å dessa. En annan anmärkning af måhända ännu betänkligare art har blifvit gjord, nemligen att det i Malmö befintliga cellfångelset icke, när det blir återupprättadt efter den i höstas timade branden, skall kunna inrymma mer än 640 fångar. Nu säger dock Fångvårds-styrelsen i sitt till Kongl. Maj:t den 27 sistlidne September ingifna förslag först och främst, att genom dels iständsättande af den södra sidan och dels uppbyggande af ett särskildt arbetshus skulle 500 fångar kunna å fångelset i Malmö inrymmas, deraf 112 finge celler; och dessa byggnaders uppförande har Kongl. Maj:t redan beslutat, såsom ordföranden i Stats-

Utskottet jemväl nämnde, så att derom är icke tu tal. Men i samma skrivelse hvari Fångvårds-styrelsen anmäler detta förslag, säger styrelsen sig äfven vara sinnad att framdeles inkomma med förslag om återuppbyggande af den vestra längan. Ett sådant förslag är ock redan uppgjort, ehuru ännu icke fastställt, samt remitteradt till direktören för Malmö fängelse, och deruti säges att utrymme sålunda skall beredas för ytterligare 240 cellfångar, och hela fängelset kommer följaktligen att, med de förut nämnda 500, lemna utrymme för inalles 740 fångar, deraf 352 i celler. Skulle nu Fångvårds-styrelsen, när den söker att erhålla anslag för det eua eller andra ändamålet, icke skriva hvad den tänker, så vore detta sannerligen högst betänkligt, och ett sådant sätt att gå tillväga skulle innebära sin egen dom. Detta om de tvänne väsendtligaste anmärkningarne, som jag hittills uppfattat såsom gjorda mot mitt förslag. Det stora ändamålet med allt detta, nemligen Nya varfvets förändrande till fängelse, har jag förut sagt att jag icke underkänner. Det är äfven riktigt, såsom Stats-Utskottets ordförande sade, att vi icke hafva ett enda cellfängelse för det här afsedda ändamålet. Saken är således alldeles ny och skall försökas, men ock endast försökas, och då frågar jag om det icke är en ganska vacker början, att genom iordningsställande af ett redan befintligt fängelse kunna bereda ett cellantal af 352 stycken; ty ett försök bör ju allmänhet icke gå så brådstörtadt.

I det Kongl. förslaget angifvas åtskilliga siffror beträffande fångarne. Så säges att bland de till gemensamhetsfångelserna under året nykomna 593 fångarne utgjordes 124, eller mer än en femtedel, af sådana som icke förut undergått straffarbete i gemensamhetsfängelse eller för försvarslöshet varit dömda till allmänt arbete, och hvilka således kunde vara i den kategori att deras ålder icke innebure hinder för deras förbättring. Antager man nu denna proportion såsom i allmänhet gällande och tager femtedelen af hela antalet straffarbetsfångar under t. ex. år 1869, då det var som störst och utgjorde 2,179, så får man till qvot 436 eller ett tal, som icke så synnerligen öfverstiger det nyss nämnda cellantalet 352 i Malmö. Tager man tillika i betraktande att fångantalet numera nedgått, så finner man att, enligt Kongl. Maj:ts eget antagande, nästan alla de fångar, som befinna sig i den ålder att de kunna anses förbätterliga, skola kunna uti cellfängelset i Malmö inrymmas. Försöket kan således der mycket väl komma i gång, och befinnes det sedan nyttigt så blir det tids nog att tänka på dess ytterligare utvidgande.

En talare på Stockholmsbänken yttrade, att Nya varfvet vore olämpligt för sitt ändamål. Den saken förstår jag icke att närmare bedöma, men jag anser dock att det måtte ligga något under det rörande öfverlåttandet gjorda förbehållet, som Kongl. Maj:t sjelf ansett sig böra göra, att platsen i händelse af behof skulle till sjöförsvaret återlemnas, och således tror jag ock att litet hvar, som icke är fackman, svårligen kan frigöra sig från den tanken, att det åtminstone ur ekonomisk synpunkt vore oklokt att nedlägga kostnader på att inreda en sådan plats till fängelse. Icke heller skulle det underlätta en framtida försäljning af platsen, ty genom att förstöra de byggnader, som nu finnas der, skulle man icke endast minska dess värde utan äfven minska köparens lust att förvärfa densamma. Det synes då åtminstone vara lämpligare att vidtaga dessa anordningar å en annan grund, hvilken man för några få tusental riksdaler kunde inköpa.

En annan omständighet att lägga märke till är, att man ännu icke synes vara öfverens om lämpligaste sättet att verkställa den föreslagna inredningen, enär här talats både om mellanväggar af sten och om sådana af trä, samt af de sednare icke endast om enkla, beslagna med jernplåt, utan äfven om dubbla med mellanlag af sågspån. Det tyckes således som äfven härutinnan åsigtarna böra hafva tid på sig för att mogna.

Då således under diskussionen ingenting blifvit anfördt, som kunnat rubba min öfvertygelse att det åtminstone icke för närvarande är nödigt att nedlägga penningar för ifrågavarande ändamål, och då man derigenom dessutom icke skulle vinna det önskade utrymmet en enda dag tidigare än som nu kan ske i Malmö, så måste jag på det bestämdaste yrka, att Riksdagen icke nu beviljar det af Kongl. Maj:t för ifrågavarande ändamål äskade anslag.

Herr Grefve Posse: "Inte stå vi här för att öfverlägga hvilket byggnadssätt som är det lämpligaste," har en representant från Göteborg nyss sagt, och på grund af denna sats har han, efter en lång deduktion, bevisat att, då de föreslagna byggnadssätten vore olämpliga, vi måste afslå det begärda anslaget. I sammanhang dermed har han låtit oss veta att han, och förmodligen de flesta öfriga representanterna, icke ville sätta sig emot sjelfva systemet, men, derföre att man antog detta, vore det icke nödvändigt att man skulle sätta det i verket just på Nya varivet i Göteborg. Således har han icke endast antydt, utan klart och tydligt uttalat, — hvad herrarne torde finna blifva en gifven följd af ett afslag härvidlag — att straffarbetsfängelset skall byggas på en annan plats. Men då sådant skulle förorsaka en ofantligt mycket större kostnad, så är det icke värdt, såsom en och annan talare här försökt göra, framställa den åsigten att man i sparsamhetens intresse borde sätta sig emot anslaget. Bifaller inan icke det nu föreliggande förslaget, så kommer otvifvelaktigt ganska snart från regeringen ett nytt om byggandet af ett straffarbetscellfängelse å annan plats och gående upp till en eller annan million riksdaler. Nu är det fråga endast om inredningen, men nästa gång blir det fråga äfven om sjelfva byggnaden, ty jag är öfvertygad att regeringen icke länge kan låta straffängelserna vara i samma skick som nu.

Man har vidare här invändt att, om ock sjelfva inredningen icke medtog en så synnerligen stor summa och om denna dessutom skulle kunna anses såsom icke alldeles förlorad ifall någon möjlighet att sälja etablissementet framdeles skulle yppa sig, enär man dels då finge en stor summa penningar på en gång och dels under tiden, i stället för att låta lokalerna stå tomma, haft nytta af dem på samma sätt som genom erlagd hyra, så vore dock den förvaltningskostnad, som för cellfängelset skulle uppstå, vida mer att påakta, och derföre borde man vara försiktig innan man beviljade anslaget. Härvid är dock att märka, att etablissementet redan är provisoriskt upplåtet till fängeslokal, ehuru det antal fångar, som på grund deraf inrymmas, visserligen är mindre än som skulle blifva fallet om nu förevarande Kongl. förslag går igenom, hvaraf åter följer att man i afseende på förvaltningskostnaden endast bör taga i betraktande skillnaden mellan hvad som nu utgår för densamma och hvad som framdeles kunde komma att utgå. En talare har också sagt att ett par af
våra

våra gamla fästningar stå lediga eller kunna utrymmas att för ändamålet användas; men af dessa, hvilka skulle vara Carlsborg och Elfsborg, lemna ingendera ensam tillräckligt utrymme, och skulle man hafva skilda administrationer, en på hvardera stället, så blefve dessa naturligtvis dyrare än en på ett enda ställe samlad administration.

Samme ärade representant har äfven, visserligen icke i bestämda ordalag, men likväl tillräckligt tydligt låtit förstå, att der skulle hafva funnits en köpare till Nya varfvet, eller att åtminstone underhandlingar om försäljning deraf skulle hafva egt rum, hvilka afbrötos genom obilliga anspråk å säljarens sida, och på samma gång anmärkte han att det i en handelsaffär vore lika nödvändigt för en köpare som för en säljare att få acceptabla villkor. Men såvida nu underhandlingar verkligen blifvit afbrutna, så måste man ju antaga, att ingendera, hvarken säljaren eller köparen, varit tillfredsställd med villkoren. Huru dermed sig förhållit för en längre tid tillbaka vill jag nu lemna alldeles ur räkningen, men säkert är att för närvarande finnes alldeles ingen köpare, så att hela den i sammanhang dermed omtalade millionen kunna vi lemna alldeles ur sigte och icke låta densamma ingå såsom ett bestämmande moment här vid lag.

Jag vill nu vända mig mot den ärade representanten på Södermanlandsbänken. Det händer ganska lätt för den enskilde representanten att han bekommer oriktiga uppgifter, synnerligast i fråga om siffror, och jag har sålunda icke velat göra honom några förebråelser, för att han har framlagt oriktiga sådana, men när misstaget en gång blifvit upplyst genom en sådan officiel handling som en af vederbörande chef utgifven promemoria, så ser jag intet skäl för den ärade representanten att vidare hålla på sina första oriktiga uppgifter. Det är redan en gång förut af mig åberopadt, och jag ber nu än en gång få påminna derom, att generaldirektören för Kongl. Fångvårdsstyrelsen uti en officiel promemoria sagt, att mer än 500 fångar icke kunna inrymmas å Malmö citadell, hvilket icke afser något torn eller någon flygel, utan citadellet i sin helhet. I afseende på fördelningen är det också upplyst, att Kongl. Maj:t bifallit, det 112 celler må inrättas i den skadade delen af södra flygeln, och i den vestra skulle det kunna blifva 380, således inalles 492 celler. Jag får bedja den ärade reservanteu vara öfvertygad att detta är en siffra, till hvilken man kan hålla sig vida säkrare än till den approximativa beräkning å 700, som han sjelf tyckes hafva gjort.

Kammarens tid torde nu hafva varit tillräckligt upptagen med denna fråga, och då jag icke vet, att det nu kan erfordras flera upplysningar, för att hvar och en skall kunna göra sig ett riktigt omdöme om dess verkliga läge, så får jag endast förnya min anhållan om bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: En talare på Stockholmsbänken har berättat åtskilligt om den erfarenhet han haft såsom domare, och detta gaf mig anledning att tänka på en händelse, som för omkring ett år sedan passerade vid Willands häradsrätt i Skåne. Der dömdes nemligen en tilltalad person för något brott till ett straff, som den dömde sjelf tyckte vara för kort. Då domaren, efter det utslaget afkunnats, till-

sporde honom, om han var nöjd dermed, svarade han nej och tillade derjemte ett uttryck, som jag icke vill här återgifva, hvarjemte han, i afsigt att få ett längre straff sig ådömdt, tilldelade en i rätten sittande nämndeman en örfil. Han blef i följd häraf ådömd ett längre straff än 2 år, och fick sålunda uppfylld sin åstundan att komma till ett gemensamhetsfängelse. Detta visar påtagligen, att brottslingar icke äro så rädda för detta slags fängelser som för cellfängelser, och därför vore det nyttigt, om man alltid kunde ställa ett cellfängelse för dem i perspektiv. Jag känner icke till hurudana förhållandena numera äro på Malmö slott, men jag har hört talas om, att i gemensamhetsfängelset derstädes fordom voro två stora rum, och i det största af dessa voro vanligen öfver 100 fångar inrymde, hvilka derstädes inrättade en ordentlig domstol med domare, målsegare, åklagare och vittnen, och dervid anställde fångarne öfningar, på det att de, om de, sedan de kommit på fri fot, blefve lagförde för nya brott, skulle vara riktigt instruerade och kunna slingra sig undan. Sådana skolor böra vi, såvidt möjligt är, undvika, och jag tror att behovet af ett nytt fängelse-system är temligen trängande. Det vore därför — derom är jag öfvertygad — en ganska olämplig sparsamhet att för mycket hushålla i förevarande fall; en sådan sparsamhet skulle sedermera på ett eller annat sätt otvivelaktigt föranleda till utgifter, hvilka blefve ännu drygare för samhället än om vi antaga detta förslag, och det är därför som jag påyrkar bifall till detsamma.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Adlercreutz: Herr Talman! Mine Herrar! Det nya system för fångvård, som är afsedt med det i Kongl. Maj:ts nådiga proposition föreslagna fängelse på Nya varvet i Göteborg, och hvars beskaffenhet finnes närmare angifven i bilagan till den Kongl. propositionen, anser jag, i likhet med åtskillige talare inom Kamraren, hvilka varmt förordat detsamma, innebära så stora fördelar, att jag finner mig föränlåten att till hvad som redan blifvit sagdt ytterligare lägga några ord. Jag är öfvertygad att, om äfven för detta systems införande på den nu ifrågasatta platsen uppoffringar skulle blifva af nöden, dessa uppoffringar komma att i flerfaldigt mått återgäldas; ty då hela systemet går ut på att till straff dömda personer, hvilka dock icke i moraliskt hänseende kunna anses ohjelpigen fallne, skola befrias från det förderliga inflytandet af samvaron med större brottslingar, och kunna, sedan de uttjenat sin strafftid, i förbättrad moraliskt tillstånd återvända till samhället, kan man med temlig visshet hoppas, att de erforderliga kostnaderna skulle framdeles blifva ersatta genom minskning i fångantalet. Nu kan man dock knappt säga, att sådana uppoffringar för det nya systemets införande vid fängelset i Göteborg äro behöfliga, när i allt fall behovet af ökad utrymme för straff-fångar förefinnas. Här har nemligen redan blifvit framhållet att nu befintliga straffanstalter för manliga fångar, dömda till straffarbete på viss tid, öfverstigande 2 år, eller straff- och arbetsfängelserna vid Carlskrona, Malmö och Långholmen, icke äro tillräckliga för sitt ändamål. Under de tryckta tider, som vi nyligen genomlevvat, har fångantalet betydligt tillväxt, så att man varit nödsakad inrymma fångar i de mest olämpliga lokaler, hvarigenom också inträffat, att man icke kunnat förse dem med tillräckligt arbete, och att förökade kost-

nader för fångpersonalens underhåll sålunda uppkommit. Det högsta antal fångar, som nu lämpligen kan i de nämnda fängelserna inrymmas, utgör vid Långholmen 750, vid Carlskrona 300 och vid Malmö 500 eller tillsammans 1,550, och enligt handlingar, som till Kongl. Maj:t inkommit från Fångvårdsstyrelsen, är Malmö fängelse för framtiden ingalunda afsedt att mottaga flera fångar än nyssberörde 500. Hos Kongl. Maj:t har deremot framställning icke blifvit gjord om återuppbyggande af den vestra längan af Malmö slott; och den af reservanten inom Stats-Utskottet nämnda riktning för samma länga med deri inrymda 240 celler lärer vara afsedd endast för den händelse, att Statsmakterna vilja slå in på den vägen att i allmänhet förse genensamhetsfängelserna med nattceller, då vid Malmö fängelse dessa celler skulle anordnas dels i den vestra längan och dels i några af de redan nu till fångars inlogeraende använda lokalerna. Orsaken åter hvarföre Fångvårdsstyrelsen ansett, att antalet fångar i Malmö fängelse icke bör öfverstiga 500, är bland annat att ett större antal fångar der icke kan påräknas blifva försedt med arbete. Skulle, såsom reservanten sagt, Kongl. Maj:t vara i tillfälle att, utan Riksdagens hörande, uppbygga vestra sidan af Malmö fängelsebyggnad och der inrätta celler för 240 fångar, så vore Kongl. Maj:t naturligtvis äfven oförhindrad att, utan att tillfråga Riksdagen, anordna de såsom nödvändiga ansedda lokalerna i Göteborg; men jag anser att såväl i ena som i andra fallet framställning till Riksdagen först bort göras, och då sådant icke skett i afseende å återuppförande af vestra flygeln af Malmö slott, synes att fråga nu icke är derom, hvadan nu icke heller kan tagas i beräkning det utrymme, som på sådant sätt skulle kunna erhållas. Ett faktum är alltså, att vi icke hafva fängelser, der vi lämpligen kunna inrymma flera än 1550 fångar, och att utrymme måste beredas för det öfverskjutande antalet.

Då det frågats, om icke fångantalet på sednare tider förminskats, vill jag besvara denna fråga, och det kan icke blifva annat än nekande, hvad beträffar nu ifrågavarande slag af fångar. De uppgå nemligen till de i reservationen uppgifne 1,877 med tillägg af 175 tillsvidare till länsfängelserna förflyttade straff-fångar, således tillhopa 2,052, hvartill ytterligare komma 100 försvarslösa, som, ehuru ej fullt arbetsföre, måst flyttas till kronoarbeta-korpsen, eller inalles 2,152. Till utseendet är detta visserligen en liten minskning, men denna motsvaras till fullo deraf, att Fångvårdsstyrelsen icke varit tillfälle att såsom förut mottaga frivilliga kronoarbeta-karlar.

Mot förslaget att använda Nya varfvet i Göteborg till ett straff-fängelse har anmärkts, dels att lokalen möjligen skulle blifva behöflig för vårt sjöförsvaret, och dels att det skulle vara för staten fördelaktigare, om Nya varfvet försålles, hvarigenom en ganska stor köpeskillning kunde erhållas. I det förra hänseendet vill jag erinra, att redan en komité, som år 1845 tillsattes för sjöförsvarets ordnande, yttrade, att, om varfvet skulle blifva af verklig nytta såsom station för en afdelning af flottan, så måste det först försees med betydliga befästningar, hvilka skulle kräfvadryga kostnader; det skulle — enligt komitéens åsigt — i annat fall endast blifva en lockelse för fienden. Åtskilliga år derefter tillsattes en ny komité för samma ändamål och den kom till enahanda resultat. Då slutligen varfvet öfverläts till Fångvårdsstyrelsen, under uttryckligt för-

behåll att, om sådant skulle framdeles erfordras, detsamma då skulle till flottan ånyo upplåtas, så var detta förbehåll väl en försigtighet, som borde iakttagas, då man icke hade framtiden i sin hand, men innebar ingalunda, såsom man här velat påskina, en verklig tanke att varfvet åter skulle komma att för sjöförsvaret användas. I fråga åter om försäljning af varfvet, och då man här talat om, att ingen skulle haft kännedom derom, att detsamma varit till salu, vill jag påminna, hurusom Kongl. Maj:t vid 1863 års riksdag föreslog, att varfvet skulle få försäljas och hvartill Rikets Ständer lemnade sitt bifall. Allmänheten kan således icke antagas hafva varit okunnig härom, men några spekulanter hafva dock icke afhörts.

Här har äfven bliwit anmärkt, att planen för fängelsets inredning icke vore fullständig, och att, i fråga om inredningen, de dubbla brädväggarna med mellanvägg af jernplåt, vore särdeles olämpliga såsom skiljeväggar mellan celler. Jag får härvid erinra, att här icke är fråga om ett fullständigt cellfängelse, utan om ett gemensamhetsfängelse, dock så inrättadt, att man der vill förebygga de olägenheter, som eljest äro med sådana förenade. Fångarne skola om dagen arbeta tillsammans, och man vill icke ovilkorligen hindra dem att derunder meddela sig med hvarandra; men genom fångarnes afskiljande i sina celler på ledighetsstunder och under nätterna vill man förebygga dels det våld, som, enligt hvad förljudes, icke sällan lärer i de stora fängelserummen utöfvas emot svagare och mera menlösa fångar, och hvarigenom dessas straff blifver så ytterligt försvåradt, dels den osedlighet och förstörande inverkan, som synes vara oskiljaktig från fångarnes samlif under den tid af dygnet, då de utan egentlig sysselsättning och utan möjlighet af närmare tillsyn äro lemnade åt sig själva. Detta allt förekommes genom någouting så simpelt som till och med en enkel brädvägg; och att medelst denna vägg, såsom antagligt är, sådana ofullständiga meddelanden mellan fångarne, som kunna åstadkommas medelst knackningar och dylikt, icke aldeles förebyggas, torde vara temligen utan betydelse. Hufvudsaken är dock vunnin, då den fånge, som vill vara i fred för en annan, jemväl är fullkomligt skyddad i sin lilla vrå. På sätt under diskussionen blifvit upplyst är emellertid nu fråga om, att i stället för brädväggar använda tunna murar af sten; dock måste, om denna förändring skall vidtagas, först tillses, i hvad mån en förändring i kostnaderna derigenom kan uppstå.

Reservanten mot Utskottets utlåtande har vidare sagt, att någon brådska icke skulle vara för handen, hvilket, enligt hans förmenande, skulle synas jemväl af den Kongl. propositionen, enär deruti af de för ändamålet behöfliga 110,000 R:dr begärts endast 70,000 R:dr och det först för år 1872, hvarifrån slutas dertill, att arbetet skulle blifva färdigt först år 1874. Om likväl reservanten hade genomläst statsrådsprotokollet, så skulle han funnit uttalad en förhoppning, hvilken nog torde vara grundad, att, om det äskade anslaget 70,000 R:dr för år 1872 beviljas, så kan man, under förutsättning att de ytterligare erforderliga 40,000 R:dr kommer att lemnas år 1873, med temlig visshet motse, att hela arbetet blir utfördt redan år 1872, och man således icke behöfva vänta till år 1874, hvilket skulle medföra stora olägenheter. Vore det icke af vigt att så litet som möjligt söka rubba en redan upp-

rättad statsreglering, skulle jag tvifvelsutan begärt att anslaget måtte utgå redan under innevarande år.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag på det varmaste förorda Kammarens bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande, af Stats-Utskottet understödda förslag.

Herr *Liss Olof Larsson*, som äfven begärt ordet, förklarade sig afstå derifrån, hvarefter

Herr Kallstenius yttrade: Jag är Hans Excellens Herr Justitiestatsministern mycken tack skyldig för det i flera afseenden upplysande anförande, han nyss i ämnet afgaf. Jag tillåter mig dock säga, att jag hemtat de uppgifter jag i mitt nyss afgifna yttrande meddelat från Kongl. Fångvårdsstyrelsen, hvarföre jag äfven ansett dem fullt tillförlitliga. Hans Excellens har äfven låtit oss se klart rörande åtskilliga förhållanden, om hvilka man förut erhållit en blott dunkel antydan genom Herr Carléns och Sven Nilssons anföranden, i det desse talade om, huru brottslingar anhålla och anse såsom en förmån att slippa cellfängelsestraff och i stället önska få plats i ett gemensamhetsfängelse. Nu är emellertid upplyst, att det alldeles icke är fråga om inrättandet af ett sådant fullständigt cellfängelse, som desse sistnämnde talare tyckas hafva afsett, eller der fångarne skulle hållas helt och hållet afskiljde från hvarandra. De skola deremot arbeta tillsammans om dagen och endast om nätterna förvaras särskiljde. Således föreställer jag mig, att en brottsling ej skall vara så förskräckt för, om den lotten beredes honom att blifva inspärrad i ett fängelse af här föreslagna beskaffenhet; och torde således det af Herr Sven Nilsson anförda exemplet här icke vara tillämpligt.

Hvad beträffar den omständigheten, att ifrågavarande anslaget, 70,000 R:dr, skulle, i händelse det utgick redan i år, påskynda arbetet, så att byggnaden skulle kunna blifva färdig redan år 1872, så finnes derom icke något taladt i den Kongl. propositionen; tvärtom har ju, vid det förhållande att regeringen af ifrågavarande anslag, 110,000 R:dr, begärt 70,000 R:dr att utgå under år 1872, och resten 40,000 R:dr således först under år 1873 ansetts erforderligt, tydligt framgått, att arbetet är afsedt att aldrast först under år 1873 blifva fullbordadt. I följd häraf tillåter jag mig erinra, att man gerna kunde först under nästkommande riksdag besluta beviljandet af hela anslagssumman, då ju äfven i detta fall, i händelse arbetet påskyndades, detsamma skulle hinna blifva färdigt till den utsatta tiden; och skulle man derigenom vinna den fördelen, att frågans afgörande någon tid uppskötts, så att den kunde blifva fullständigare utredd.

Jag kan för min del icke finna, att några vådor af ett sådant dröjsmål skola uppstå och vidblifver mitt förut i ämnet framställda yrkande.

Efter slutad öfverläggning framställdes propositioner å dels bifall till Utskottets hemställan, dels afslag derå samt bifall till det af Herr Kallstenius framställda förslag. Då ja förklarades öfvervägande för bifall till

den förra af dessa propositioner, begärdes omröstning, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i sjetten punkten af dess utlåtande N:o 11,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, beslutat, att Kongl. Maj:ts i frågan gjorda nådiga framställning icke må för det närvarande bifallas.

Omröstningen utföll med 97 ja mot 65 nej, hvadan Utskottets förslag af Kammaren bifallits.

Punkten 7.

Bifölls.

Slutligen godkändes den vid utlåtandet fogade tabell, för så vidt den öfverensstämde med nu fattade beslut.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes följande ärenden:

Banko-Utskottets memorial N:o 6, angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd och förvaltning; och

Utlåtande N:o 7, i fråga om bankovinsten;

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 3 (i samlingen N:o 12) i fråga om kronobrefbäringen; och N:o 4 (i samlingen N:o 13), i anledning af väckt motion om ändring i nu gällande legostadga.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöröromålen beviljades Herr Friherre af Schmidt under 14 dagar från och med den 1 instundande Mars.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. half 10 e. m.

In fidem
Joh. Malmberg.